

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

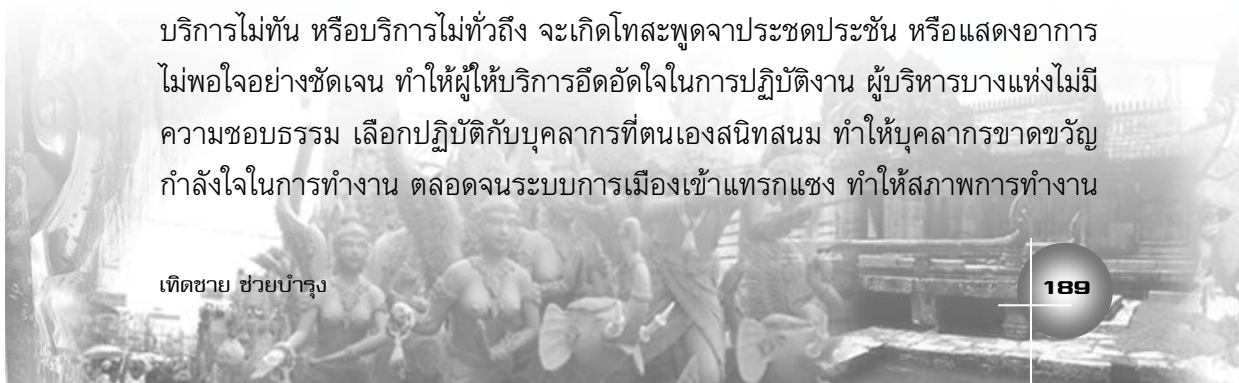
หน่วยงาน	แนวทางการสนับสนุนการท่องเที่ยว
	ทุกสัปดาห์ มีบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ 3. หากชุมชนจัดกิจกรรมพิเศษที่มีประชาชนมาร่วมกันจำนวนมาก จะมีบุคลากรทางการแพทย์ไว้บริการเป็นพิเศษ 4. จัดอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยเชิญตัวแทนหมู่บ้านมาอบรมและให้การบริการพื้นฐานจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อทำหน้าที่แจ้งข่าวร้าย กระจายข่าวดี ชีบบริการ บำบัดทุกข์ประชาชนและทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะทำหน้าที่อย่างดี 5. ผลิตเอกสารให้ความรู้เฉพาะเรื่องโรคภัยในแต่ละชุมชน 6. มีบริการพยาบาลฉุกเฉิน 1669 ให้บริการผู้ป่วยได้ทันที
บริษัท ขนส่ง จำกัด	1. จัดรถโดยสารประจำทางบริการตามเส้นทางหลัก 2. ช่วงเทศกาลจะมีบริการเพิ่มจำนวนรถพิเศษให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางอย่างเพียงพอ 3. ให้ความสะดวกและความปลอดภัยกับผู้โดยสารตลอดการเดินทาง 4. รับฟังความคิดเห็นของผู้โดยสารเพื่อนำมาพัฒนาการบริการ 5. พัฒนาศูนย์บริการให้มีความตระหนักในงานบริการ เน้นการบริการที่ประทับใจ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีมารยาทที่ดีในการขับรถ แนะนำเส้นทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้โดยสาร 6. บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ณ จุดขายทั่วทุกสถานี 7. เส้นทางที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนมาก จะต้องพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้สื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวได้
สำนักงานพัฒนาชุมชน	1. ศึกษาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นโดยอาศัยนักวิชาการหรือผู้ชำนาญเฉพาะสาขา 2. ประเมินศักยภาพของชุมชนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและรู้เห็นตั้งแต่เริ่มต้น โดยใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย 3. ทำความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน แสวงหาผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนเป็นเพื่อนร่วมงาน

หน่วยงาน	แนวทางการสนับสนุนการท่องเที่ยว
	4. ริเริ่มสร้างโครงการเพื่อสนองความต้องการของประชาชน 5. เป็นศูนย์รวมพัฒนาอาชีพให้ชุมชนทุกด้านโดยมีนักวิชาการ เฉพาะทางร่วมให้ข้อมูล 6. เป็นผู้ติดตามประเมินผลโครงการทุกระยะ เพื่อนำข้อมูลมา พัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชน

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่ผ่านมามีอุปสรรคปัญหาและอุปสรรคหลากหลายประการ ได้แก่ บางหน่วยงานขาดบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง จึงต้องเรียนรู้งานใหม่ทำให้เสียเวลาในการพัฒนางาน และไม่สามารถทำงานได้ตามเป้าหมาย บุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงาน หากมีผู้ใช้บริการพร้อมกันจำนวนมากจะทำให้เกิดความล่าช้า ผู้รับบริการก็จะไม่พึงพอใจ ระบบการทำงานของส่วนราชการหลายแห่งยังเป็นระบบอุปถัมภ์ที่คัดเลือกบุคลากรมาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว ไม่ได้มีคุณสมบัติตรงสายงานทำให้การพัฒนาล่าช้า งานบริการอาจจะเป็นงานใหม่ที่ส่วนราชการต้องทำเพิ่มเติมจากภาระหน้าที่หลัก ทำให้มีปริมาณงานเพิ่มขึ้นในขณะที่ผลตอบแทนเท่าเดิม จึงไม่มีสิ่งจูงใจในการทำงาน งบประมาณในการดำเนินงานแต่ละหน่วยงานไม่เพียงพอ บางหน่วยงานไม่มีงบประมาณเพราะเป็นงานฝาก ผู้ปฏิบัติต้องขวนขวายหางบประมาณเอง อุปกรณ์สำนักงานไม่ทันสมัยขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นในการสื่อสารที่จะลดเวลาในการทำงานหรืออาจมีอุปกรณ์แต่ใช้การไม่ได้ เช่น โทรศัพท์สำนักงานหากต้องโทรทางไกลหรือโทรเข้าโทรศัพท์มือถือต้องบันทึกขออนุญาต เครื่องโทรสาร เครื่องถ่ายเอกสาร ใช้งานไม่ได้เพราะหมึกหมดกระดาษติดไม่มีเจ้าหน้าที่บำรุงรักษา พาหนะในหน่วยงานไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ผู้รับบริการไม่ศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานมาก่อน ตั้งใจมาหาข้อมูลด้วยมือเปล่าเจ้าหน้าที่จึงต้องใช้เวลานาน ผู้รับบริการบางกลุ่มที่ไม่มีมารยาท หากเจ้าหน้าที่ให้บริการไม่ทัน หรือบริการไม่ทั่วถึง จะเกิดโทสะพูดจาประชดประชัน หรือแสดงอาการไม่พอใจอย่างชัดเจน ทำให้ผู้ให้บริการอึดอัดใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารบางแห่งไม่มีความชอบธรรม เลือกปฏิบัติกับบุคลากรที่ตนเองสนิทสนม ทำให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนระบบการเมืองเข้าแทรกแซง ทำให้สภาพการทำงาน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

บางหน่วยงานไม่เป็นอิสระเท่าที่ควร การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาจึงเป็นไปตามความต้องการของนักการเมืองมากกว่าความต้องการของชุมชน

การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขาย

การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายในรูปแบบที่เหมาะสมจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนอีสานใต้เพิ่มขึ้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องค้นหาสื่อที่มีคุณภาพ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวของไทยพัฒนาได้เร็วเพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีเอกลักษณ์ความเป็นไทยและวัฒนธรรมที่เอื้ออารี อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนสินค้าและบริการที่ขายความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการขายและการประชาสัมพันธ์เช่นกัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านสื่อประเภทต่างๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสาร และช่วยในการตัดสินใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวของอีสานใต้มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น จำนวนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวชาวไทย ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาสื่อในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งจากผลการศึกษาของจุริพร จันทรพาณิชย์ และคณะ (2550) พบว่า ลักษณะของข้อมูลการท่องเที่ยวกรณีสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทสิ่งพิมพ์ เป็นการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและมีภาพประกอบเป็นส่วนใหญ่ ประเภทสื่อโทรทัศน์จะนำเสนอเฉพาะช่วงที่มีเทศกาลและประเพณี และจะนำเสนอเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น การให้ข้อมูลจึงทำได้ไม่มาก เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูง สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทวิทยุเน้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวโดยการบรรยายประกอบดนตรี สื่อประเภตรีชีดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งนิยมทำเป็นสารคดี และสื่อประเภทอินเตอร์เน็ตจะให้ข้อมูลคล้ายกับสื่อประเภสิ่งพิมพ์ ดังตาราง 17 อย่างไรก็ตาม สื่อประชาสัมพันธ์มีคุณภาพต่ำซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ประกอบกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง หน่วยงานต่างๆ จึงให้ความสำคัญในการผลิตสื่อน้อย การทำสื่อที่มีคุณภาพสูงต้องใช้งบประมาณสูงอาจไม่คุ้มกับการลงทุน ส่วนสื่อที่นักท่องเที่ยวสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด คือ โทรทัศน์ รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์และคู่มือการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ หากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลและประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ควรมีการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว และต้องการให้ทำเว็บไซต์เฉพาะอีสานใต้ โดยเก็บข้อมูลจากทุกจังหวัดและแหล่งท่องเที่ยวที่เด่นพร้อมภาพประกอบ รวมทั้งข้อความแนะนำที่ชัดเจน

ตาราง 17 รูปแบบและเนื้อหาสาระของสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
หนังสือพิมพ์	- ให้อยู่ละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว - ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว - กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดจัดขึ้น ให้ข้อมูลการเดินทางและแหล่งข้อมูล	- เขียนในคอลัมน์เล็ก ๆ - ภาพที่นำเสนอเป็นภาพขาว-ดำ ประกอบรายละเอียดที่เป็นตัวหนังสือ - หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น บางครั้งจะออกขาย 2 อาทิตย์ต่อครั้ง และบางฉบับเดือนละ 2 ครั้ง การนำเสนอส่วนใหญ่จะ	- ให้อยู่ละเอียดได้มาก มีภาพประกอบเนื้อหาการนำเสนอ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
	นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติม	เน้นในช่วงที่มีเทศกาลหรือกิจกรรมประจำปี - จำนวนของแหล่งท่องเที่ยวที่ประชาสัมพันธ์ไม่แน่นอน	
คู่มือการท่องเที่ยว	- ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวทุกแหล่งของแต่ละจังหวัด ทั้งความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เฉพาะที่สำคัญอย่างย่อๆ	- ตัวอักษรที่พิมพ์ใช้สีอ่อน เช่น สีม่วงอ่อน สีฟ้าอ่อน สีน้ำตาลอ่อนหรือสีดำบนพื้นขาว ทำให้อ่านง่าย สบายตาและชัดเจน - มีแผนที่การท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดและแผนที่ตัวเมืองของจังหวัด - มีภาพแหล่งท่องเที่ยวโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของแต่ละจังหวัด	- คู่มือมีขนาดเล็ก พกพาได้ง่าย - ใช้กระดาษในการผลิตคู่มือมีคุณภาพ
แผ่นพับ	- หารายละเอียดของข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง การเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และระบุแหล่งที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมกับนักท่องเที่ยว	- ลักษณะของแผ่นพับมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นพับเดียวหรือหลายพับ ดังนั้นในกรณีที่แผ่นพับมีปริมาณเนื้อที่จำกัด จะให้รายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ไม่มาก และเน้นการให้ความสะดวกในการติดต่อ โดยให้หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อไว้ในทุกแหล่งที่นำเสนอในแผ่นพับ - กรณีแผ่นพับที่นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเดียวที่โดดเด่นของจังหวัดจะให้	- ใช้กระดาษที่มีคุณภาพ - ภาพประกอบจะการใช้การพิมพ์ 4 สี และ 2 สีเคลือบมัน

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
		รายละเอียดมากใน ทุกประเด็น ภาพ แหล่งท่องเที่ยวจะนำเสนอ ในหลายมุมทั้งภาพกว้าง และเฉพาะจุด - มีแผนที่แหล่งท่องเที่ยวประกอบ - การให้รายละเอียดของข้อมูลนำเสนอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	
วารสาร	- การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในอีสานใต้ จะเน้นข้อมูลด้านประวัติของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่น่าสนใจหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น วิธีการเดินทาง ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึกของจังหวัดที่พัก เป็นต้น แหล่งข้อมูลในการติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ	- รูปแบบการนำเสนอจะหลากหลาย เช่น เขียนเป็นบทความ เขียนเล่าเรื่องการเดินทาง หรือบันทึกการเดินทาง - ให้รายละเอียดของข้อมูลการท่องเที่ยวและแผนที่ประกอบการท่องเที่ยว - เน้นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นของแต่ละจังหวัดหรือประเพณีที่เด่นของแต่ละจังหวัด	- ใช้กระดาษที่มีคุณภาพ - ภาพที่นำเสนอเป็นภาพจริงขนาดใหญ่ - รูปเล่มสวยงาม - การพิมพ์เป็นระเบียบสวยงาม ประณีต
วิดีโอ	- ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจของแต่ละจังหวัด โดยข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็น	- การนำเสนอจะแยกเป็นประเภทของแหล่งท่องเที่ยว และบางครั้งจะนำเสนอเป็นภาพรวมของ	- มีภาพประกอบที่มีสีสันสวยงาม - มีเสียงดนตรี

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
	ความเป็นมา สิ่งที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว การสร้างและลวดลายศิลปะของโบราณสถาน ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลโดยย่อๆ กรณีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจะให้ข้อมูลในลักษณะทางกายภาพและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ระหว่างท่องเที่ยว - ให้ข้อมูลหน่วยงานที่รับผิดชอบผลิตสื่อประเภทนี้	แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทเข้าด้วยกัน - การนำเสนอในลักษณะสารคดี มีการบรรยายโดยพิธีกรคนเดียวหรือมีพิธีกรหลายๆ คนรวมทั้งมีการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญประกอบการนำเสนอ	ประกอบช่วยสร้างบรรยากาศในการรับชม
โปสเตอร์	- มีข้อความที่บอกชื่อจังหวัดชื่อสถานที่ท่องเที่ยวหรือกิจกรรมประเพณีและช่วงเวลาที่เกิดกิจกรรมและประเพณีของแหล่งท่องเที่ยว - ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีค่อนข้างน้อย - ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลด้านเวลา หมายเลข	- เป็นโปสเตอร์เฉพาะกิจเป็นภาพขนาดใหญ่มีลักษณะโดดเด่นของกิจกรรม และประเพณีที่จะจัดขึ้นในแต่ละจังหวัด - การให้ข้อมูลจัดทำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ - บางจังหวัดเสนอเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทปราสาทหินของภาคอีสานที่โดดเด่น และแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณใกล้เคียง แต่ไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง	- ใช้กระดาษมีคุณภาพดีในการผลิต - ตัวหนังสือและภาพมีความกลมกลืน

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
	โทรศัพท์ที่จะติดต่อขอ ข้อมูลเพิ่มเติมและ แหล่งผลิตเผยแพร่	อย่างชัดเจน	
อินเทอร์เน็ต	- ข้อมูลใน website จะเป็นข้อมูลของการท่องเที่ยวในจังหวัดต่างๆ เทศกาลและงานประเพณี กิจกรรมการท่องเที่ยว แผนที่การท่องเที่ยว และข้อมูลการเดินทางในประเทศ - ข้อมูลการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดที่เหมือนกัน คือ การให้ข้อมูลทั่วไป หมายเลขโทรศัพท์ที่สำคัญ และให้ข้อมูลการเดินทาง แผนที่ สถานที่พัก ร้านอาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว - สำหรับนักท่องเที่ยวจะแยกแหล่งท่องเที่ยวเป็นประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม - มีข้อมูลบรรยายประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวและเทศกาลต่างๆ	- การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตจะให้ข้อมูลโดยภาพรวม มีการจัดระเบียบข้อมูลเป็นสัดส่วน - มีภาพขนาดเล็กประกอบแหล่งท่องเที่ยว แต่ไม่ครบทุกแหล่งท่องเที่ยว - มีการนำเสนอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในบาง website ของจังหวัด - สามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปยัง website ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานอุบลราชธานี และสำนักงานนครราชสีมา และเชื่อมโยง website จังหวัดต่างๆ ได้	- มีการเชื่อมโยงข้อมูลได้มาก - สืบค้นข้อมูลได้รวดเร็ว

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
	ให้ข้อมูลในลักษณะที่เป็นตัวอย่างเส้นทางการเดินทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง		
โทรทัศน์	- ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่น โดยเน้นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ประวัติและกิจกรรม ประเพณีที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น	- การนำเสนอไม่แน่นอนขึ้นกับความต้องการของสถานีโทรทัศน์ - การนำเสนอจะเน้นช่วงที่มีเทศกาลหรือกิจกรรมสำคัญๆ - มีภาพประกอบการบรรยาย และบางครั้งจัดในรูปของการสนทนา	- มีภาพประกอบที่มีชีวิตชีวา มีเสียงบรรยายประกอบภาพ ทำให้น่าสนใจ - มีการเชิญชวนให้เดินทางท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ
แผนที่การท่องเที่ยว	- ให้อ่านละเอียดเกี่ยวกับเส้นทาง ระยะทาง และแสดงภาพแหล่งท่องเที่ยวพร้อมชื่อได้ภาพ ข้อมูลอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หมายเลขโทรศัพท์ สถานที่สำคัญ	- ภาพแหล่งท่องเที่ยว พร้อมระยะทางในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในภาพรวมของจังหวัดต่างๆ และทำแยกเป็นรายจังหวัดสำหรับแผนที่ในเขตเทศบาลเมืองและให้ตัวอย่างโปรแกรมการท่องเที่ยว - รายละเอียดของแผนที่จะใช้การพิมพ์เป็นสองภาษา คือภาษาอังกฤษและภาษาไทย นอกจากนี้จะมีการให้ข้อมูลโปรแกรมการท่องเที่ยวซึ่งเน้นเฉพาะ	- ใช้กระดาษมีคุณภาพและพกพาสะดวก - ใช้การพิมพ์ 2 สี ทำให้การดูแผนที่สบายตา

ประเภท	เนื้อหา	รูปแบบ / การนำเสนอ	ความดึงดูดใจ
		ภาษาอังกฤษ - ไม่ได้กำหนดมาตราส่วน	
วิทยุ	- เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ - กรณีแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์จะนำเสนอถึงลักษณะการก่อสร้าง สิ่งที่น่าสนใจใน แหล่งท่องเที่ยว นั้น กรณีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติจะให้ข้อมูลภาพรวมแหล่งท่องเที่ยว นั้น และแนะนำร้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในการนำเสนอข้อมูลจะแนะนำการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งบอกระยะทาง	- การนำเสนออยู่ในรูปสารคดี ความยาวประมาณ 5-7 นาที ผลิตเป็นตอนๆ ใช้การบรรยายประกอบดนตรีบรรเลง - การบรรยายจะแนะนำสภาพทั่วไปของจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยภาพรวมและแยกนำเสนอทีละแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดทำเป็นตอนๆ เพื่อการนำเสนอทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	- การบรรยายชวนให้ติดตาม เพราะมีดนตรีบรรเลงประกอบ

ที่มา : จุริพร จันทรพาณิชย์ และคณะ, 2550

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

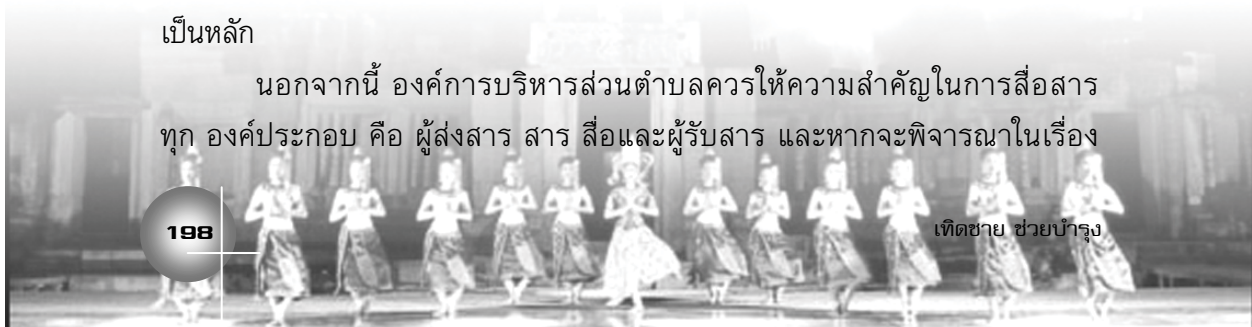
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในอีสานใต้

การประชาสัมพันธ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้านการสร้างภาพลักษณ์และส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่ที่ผ่านมาพบว่าการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีลักษณะของการพึ่งพาหน่วยงานภายนอก ซึ่งหากท้องถิ่นสามารถดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ย่อมจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งจากผลการศึกษาของนนทพร อดิเรกโชติกุล และคณะ (2550) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในอีสานใต้ มีดังนี้

1. การจัดการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมิได้ให้ความสำคัญในด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจะเห็นได้จากปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อีกทั้งไม่ได้เร่งรัดการบรรจุเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าว และในการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลก็มิได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลจึงควรมีส่วนในการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เขาพระวิหาร แม่น้ำสองสี ผาแต้ม เป็นต้น เจ้าหน้าที่ควรมีคุณสมบัติในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ก็ยังขาดปัจจัยในการเื้อต่อการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ประกอบกับเจ้าหน้าที่ยังไม่เคยได้รับการอบรมในด้านการประชาสัมพันธ์เลย ซึ่งการ อบรมมักจะเน้นเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความสำคัญในการสื่อสารทุก องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อและผู้รับสาร และหากจะพิจารณาในเรื่อง

ประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแล้ว การจัดการด้านบุคลากรนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2. นโยบายการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแต่ไม่ชัดเจน โดยเป็นการกำหนดนโยบายภายใต้กรอบการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดสรรงบประมาณจะเป็นลักษณะการผลิตสื่อที่เรียบง่ายขาดความดึงดูดใจ และเป็นการให้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนั้นเป็นงบประมาณที่เกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เห็นว่าหากองค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ย่อมจะนำมาซึ่งการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในชุมชนเป็นกลุ่มใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยตรง ในส่วนของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอาจมีแนวคิดในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของทั้งสองกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

3. การดำเนินงานการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทน้อยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ทำหน้าที่สนับสนุนด้านสาธารณูปโภค

อย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน โดยมองว่าการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเป็นเพียงแค่การใช้สื่อเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเท่านั้น ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงควรทำความเข้าใจกับการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนกว่านี้

4. การติดต่อสื่อสาร องค์การบริหารส่วนตำบลผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยไม่มีทิศทางที่ชัดเจน จึงใช้สื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวในลักษณะเรียบง่าย ไม่ดึงดูดใจ สำหรับเนื้อหาในสื่อมุ่งเน้นเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งหากองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการให้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ของตนมีประสิทธิภาพ ก็ควรเลือกใช้สื่อหรือช่องทางการส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย ด้วยสื่อที่ดีซึ่งสามารถนำเสนอสารได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น

5. ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลมากนัก

ประสิทธิภาพในการดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ องค์การบริหารส่วนตำบลในอีสานใต้

สื่อที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของ องค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด คือ เอกสารการท่องเที่ยว รองลงมา คือ สื่อบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในรูปภาพประกอบที่สร้างความเข้าใจหรือน่าสนใจ มากที่สุด รองลงมา คือ ข้อมูลสามารถใช้ประโยชน์ได้จริง โดยความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมาก ในด้านการนำข้อมูลการท่องเที่ยวไปใช้ประโยชน์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีการนำข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวไปใช้ประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ และการเพิ่มพูน ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวทางเอกสารการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งตรงกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อที่มีประสิทธิภาพที่นักท่องเที่ยวเห็นว่าเอกสารการท่องเที่ยว มีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมา คือ อินเทอร์เน็ต สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบมากที่สุด คือ ข้อมูลการเดินทาง รองลงมา คือ ข้อมูลด้านที่พักหรือโรงแรม ด้านรูปแบบของสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด คือ ต้องการให้นั้นเนื้อหาสาระ รองลงมา คือ รูปภาพ ประกอบมากๆ

แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอีสานใต้

ในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอีสานใต้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. นโยบาย (Policy) ที่มุ่งเน้นความชัดเจนด้านงบประมาณ และมีการติดตามประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การดำเนินงานที่เป็นหนึ่งเดียว (Unity of Organize) ที่เน้นความมีเอกภาพ โดยเปิดโอกาสให้ภาคีท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3. งบประมาณ (Budgeting) ควรมีการกำหนดแผนงบประมาณอย่างชัดเจน ทั้งแผนระยะสั้น ระยะปานกลางและระยะยาว

4. การพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร (Learning) ควรให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคลากร โดยขอความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและสถาบันการศึกษาในพื้นที่

5. การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ (Integrated Tourism) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

6. การสื่อสาร (Communication) ควรมุ่งเน้นทั้งผู้ส่งสาร ตัวสาร สื่อและผู้รับสาร เพื่อให้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

โดยทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากมีการพัฒนาในทุกองค์ประกอบอย่างชัดเจนและมีทิศทาง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ย่อมจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประการสำคัญในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในอีสานใต้ ควรอยู่ที่ความตระหนักถึงภาระหน้าที่ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) โดยผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลควรเป็นกลุ่มแรกที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยควรวางแผนการประชาสัมพันธ์บนพื้นฐานของงบประมาณที่แน่นอน นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลให้พร้อมที่จะดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวกับทุกกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องด้วยเนื้อหาที่ถูกกำหนดอย่างมีทิศทาง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันธารวยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

กลยุทธ์ด้านราคา

กลยุทธ์ด้านราคา เป็นการตั้งราคาหรือรักษาระดับราคาที่เหมาะสมและได้มาตรฐานสอดคล้องกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้

การท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่จะช่วยพยุงเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) หนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาเยี่ยมชมเยือน เพราะความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและมิตรไมตรีของคนไทย อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยในปัจจุบัน ควรมีการพัฒนาระดับศักยภาพเพื่อให้เกิดแรงดึงดูดใจในการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวทั่วโลก รวมทั้งนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพได้ก็คือ การใช้กลยุทธ์ในการตั้งราคาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านราคาทางการท่องเที่ยวนั้น อาจเป็นการตั้งราคาที่แตกต่างจากการตั้งราคาแบบปกติ เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นมีจุดมุ่งหมายในการให้บริการเพื่อให้เกิดความประทับใจมากกว่าการให้ทางวัตถุ การตั้งราคาจึงต้องมีความเหมาะสมต่อการบริการนั้นๆ ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว อาจแบ่งได้หลายประเภทตามลักษณะของธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่สนับสนุนโดยอ้อมต่อการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่สนับสนุนโดยตรง ได้แก่ โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทการบิน บริษัทขนส่งต่างๆ ตัวแทนการท่องเที่ยว ร้านค้าปลีก ธุรกิจที่สนับสนุนโดยอ้อม ได้แก่ ผู้บริการอาหารตามสัญญา ผู้ซักรีดตามสัญญา ธุรกิจจักรับเที่ยว ธุรกิจผลิตสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยว ธุรกิจวิจัยตลาดและข้อมูลการตลาด หรือหากจัดเป็นประเภทอาจแบ่งได้ในลักษณะดังนี้

- 1) ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ
- 2) ประเภทที่พัก ได้แก่ โรงแรม โฮมสเตย์ รีสอร์ท
- 3) ประเภทคมนาคม ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว บริษัทการบิน การขนส่งภาคพื้นดิน
- 4) ประเภทอาหารและร้านค้า ได้แก่ ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายของที่ระลึก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่จะมีระดับ

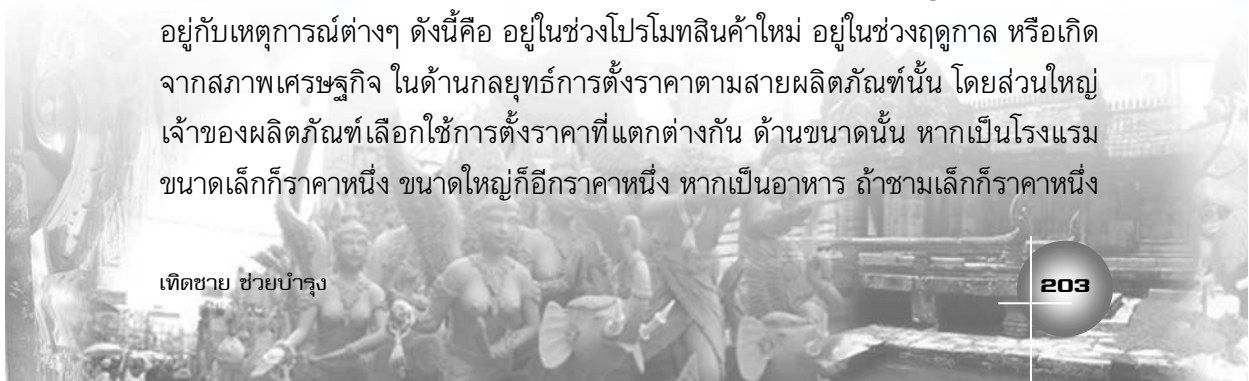

ราคาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับ การตั้งราคาของผู้ขายบริการอันเกิดจากปัจจัยภายในและภายนอก ซึ่งจากการศึกษาของปรีชา ปาโนรัมย์ และคณะ (2550) พบว่า สภาพทางด้านราคาของ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันเพราะสถานที่ที่ผลิต กล่าวคือ สถานที่ที่เป็นเมืองทางเศรษฐกิจมีราคาของผลิตภัณฑ์สูงกว่าเมืองที่ไม่ใช่เมืองทางเศรษฐกิจ คำว่าเมืองทางเศรษฐกิจหมายถึง เมืองที่มีอุตสาหกรรม มีตลาด มีประชากรจำนวนมาก มีร้านค้าหลายแห่ง เป็นต้น เมืองเศรษฐกิจเหล่านี้ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมาและอุบลราชธานี โดยทั้งสองจังหวัดค่อนข้างจะมีราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบางชนิดสูง เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ส่วนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชนิดอื่นๆ จะมีราคาที่เหมือนกัน กล่าวคือ ผ้าไหม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในทุกผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ต้นทุนการผลิต และภาพลักษณ์ของกิจการ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ และกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการตั้งราคาเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกมากที่สุด คือ มุ่งรายได้ กำไร ด้านสังคมและสร้างภาพลักษณ์ การคาดคะเนอุปสงค์นั้น หลายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้สำรวจอุปสงค์ก่อนจะตั้งราคา ส่วนความไวของราคาที่มีต่อผู้บริโภคนั้น ส่วนใหญ่จะมองตรงกันทั้งหมด คือ เมื่อตั้งราคาแล้วราคาสินค้าที่ตั้งนั้นจะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อมากที่สุด

ส่วนใหญ่เจ้าของผลิตภัณฑ์จะเลือกใช้กลยุทธ์ราคาในด้านนโยบายการตั้งราคา จะเลือกใช้ การตั้งราคา ณ ระดับราคาตลาด เพราะจะเกิดประโยชน์มากต่อเจ้าของผลิตภัณฑ์ ส่วนที่ทำให้เกิดความแตกต่างอีกประการหนึ่งคือ การให้บริการ เพราะหากมีการบริการที่ดีลูกค้าสามารถเปรียบเทียบได้ว่า ราคาของผลิตภัณฑ์เหมือนกันแต่การบริการดีเยี่ยม ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุที่จะให้ลูกค้าเลือกบริโภค และก็มีส่วนน้อยที่เลือกการตั้งราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด ในด้านการเลือกตั้งราคาแบบราคาเดียวหรือตั้งราคาแบบหลายระดับ โดยส่วนใหญ่เจ้าของผลิตภัณฑ์จะเลือกตั้งราคาทั้งสองรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ต่างๆ ดังนี้คือ อยู่ในช่วงโปรโมชั่นสินค้าใหม่ อยู่ในช่วงฤดูกาล หรือเกิดจากสภาพเศรษฐกิจ ในด้านกลยุทธ์การตั้งราคาตามสายผลิตภัณฑ์นั้น โดยส่วนใหญ่เจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกใช้การตั้งราคาที่แตกต่างกัน ด้านขนาดนั้น หากเป็นโรงแรมขนาดเล็กก็ราคาหนึ่ง ขนาดใหญ่ก็อีกราคาหนึ่ง หากเป็นอาหาร ถ้าขนาดเล็กก็ราคาหนึ่ง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

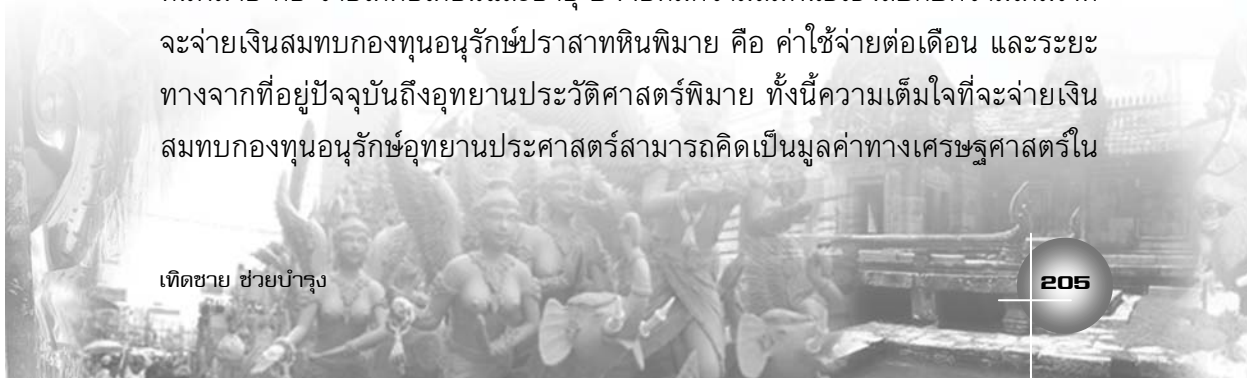
ขามใหญ่ก็อีกราคาหนึ่ง หากเป็นบริษัทน่าจะขึ้นอยู่กับระยะทางว่าไกลหรือใกล้ หากเป็นร้านขายของที่ระลึกสินค้ามีขนาดเล็กก็ราคาหนึ่ง สินค้าขนาดใหญ่ก็อีกราคาหนึ่ง สาเหตุเพราะผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทเมื่อมีขนาดที่ใหญ่กว่าก็จะมีการลงทุนที่สูงกว่า ในด้านการตั้งราคาตามแนวภูมิศาสตร์ โดยส่วนใหญ่กลยุทธ์ที่ใช้ในการตั้งราคาเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกใช้จะมีหลายประเภท ได้แก่ การตั้งราคาตามเขต การตั้งราคาจากจุดฐานที่กำหนด สาเหตุเป็นเพราะการตั้งราคาตามเขตและการตั้งราคาจากจุดฐานนั้นมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบ กล่าวคือการตั้งราคาตามเขตเป็นการตั้งราคาโดยมองทิศทางราคาของคู่แข่งกัน สถานที่ตั้งของผลิตภัณฑ์ว่าตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจหรือไม่ หากตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจที่ดี การตั้งราคาก็จะอยู่ในอีกระดับหนึ่งซึ่งเป็นระดับที่สูงกว่าเขตเศรษฐกิจที่ไม่ดี ส่วนการตั้งราคาจากจุดฐานนั้นเป็นการมองถึงต้นทุนที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะบวกกำไร เข้าไปและทำให้ทราบว่าจะมีกำไรที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์นั้นคิดเป็นมูลค่าเท่าใด ในด้านการให้ส่วนลดนั้นเจ้าของผลิตภัณฑ์มองว่า มีการให้ส่วนลดตามฤดูกาล และส่วนลดทางด้านการค้ามากที่สุด เพราะบางฤดูกาลมีคนมาพักมาก บางฤดูกาลมาพักน้อย หรือช่วงฤดูร้อนเป็นช่วงพักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้น อาจจะมีการตั้งราคาหรือให้ส่วนลดที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวแก่ผู้บริโภคเป็นช่วงๆ ส่วนการตั้งราคาสำหรับสินค้าใหม่ โดยส่วนใหญ่ เจ้าของผลิตภัณฑ์มักจะเลือกการตั้งราคาในระดับที่ต่ำกว่าตลาดเพื่อเจาะตลาด เพราะการตั้งราคาที่ต่ำกว่าตลาดนั้นถึงแม้จะมีกำไรน้อย แต่หากมีลูกค้ามาพักเป็นจำนวนมาก ประโยชน์จะเกิดขึ้นแก่เจ้าของผลิตภัณฑ์โดยตรง เพราะเมื่อมีลูกค้ามาพักและมีความประทับใจ ลูกค้าเหล่านั้นอาจนำความประทับใจดังกล่าวไปบอกต่อๆ กัน ในด้านการตั้งราคาสำหรับสินค้าที่เสื่อมความนิยม โดยส่วนใหญ่เจ้าของผลิตภัณฑ์จะเลือกการตั้งราคาตามระยะเวลาการใช้งานของผลิตภัณฑ์หรือสภาพของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เป็นเพราะการตั้งราคาในรูปแบบนี้เป็นการตั้งราคาเพื่อให้สินค้านั้นได้จำหน่ายออกไปเร็ว และช่วยให้เจ้าของผลิตภัณฑ์มีรายได้จากสินค้าที่เสื่อมความนิยม ส่วนการตัดสินใจเลือกราคาขั้นสุดท้าย โดยส่วนใหญ่กลุ่มเจ้าของผลิตภัณฑ์จะเลือกใช้วิธีการตั้งราคาโดยดูทิศทางนโยบายของบริษัทเป็นหลัก ทั้งนี้จะดูว่าการตั้งราคาเพื่อให้ได้กำไร เพื่อให้ยอดขายพุ่ง สร้างภาพลักษณ์ หรือมุ่งด้านสังคม เป็นต้น เพราะหากมุ่งในด้านใดด้านหนึ่ง เจ้าของผลิตภัณฑ์ก็จะตั้งราคาตามเป้าหมายนั้น

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานด้านอุทยานประวัติศาสตร์ ในอีสานใต้

ประโยชน์ส่วนใหญ่ของอุทยานประวัติศาสตร์มักเป็นสินค้าหรือบริการที่ไม่มีราคา ไม่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในตลาด หรือมีการจัดเก็บค่าบริการค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและดูแลรักษาอุทยานประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความล้มเหลวของระบบตลาดในการจัดสรรทรัพยากรวัฒนธรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น แม้ว่าภาครัฐได้เข้ามาเป็นผู้จัดสรร แต่ภาครัฐเองก็ยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีจำกัด ทำให้ภาครัฐต้องตัดสินใจเลือกโครงการเพื่อจัดสรรงบประมาณระหว่างโครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมกับโครงการพัฒนาด้านอื่นๆ (เช่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ) อยู่เสมอ โดยความเป็นจริงในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการต่างๆ นั้น โครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมักตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมบางประการไม่สามารถตีค่าเป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจน ในขณะที่โครงการพัฒนาอื่นๆ สามารถคำนวณผลประโยชน์ให้เห็นได้อย่างเด่นชัด ซึ่งจากการศึกษาของธานินทร์ ไชยเชษฐ์ และคณะ (2550) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบกองทุนอนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์ ในรูปเงินบริจาคของนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่ากับ 367.45 บาท และ 263.52 บาทต่อคนเพียงครั้งเดียวสำหรับอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง และอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้ง คือ รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่เคยไปเยือนอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง และทัศนคติต่อกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้ง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้ง คือ ค่าใช้จ่ายต่อเดือนของนักท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพิมาย คือ รายได้ต่อเดือนและอายุ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพิมาย คือ ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และระยะทางจากที่อยู่ปัจจุบันถึงอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ทั้งนี้ความเต็มใจที่จะจ่ายเงินสมทบกองทุนอนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์สามารถคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ใน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การอนุรักษ์โดยประมาณเท่ากับ 124.54 ล้านบาท และ 48.04 ล้านบาทต่อปีสำหรับอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้งและอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตามลำดับ

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของอุทยานประวัติศาสตร์ที่ได้จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยสะท้อนถึงมูลค่าจากการใช้และไม่ได้ใช้นั้นค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้จากค่าเข้าชมที่ทางอุทยานได้รับ เนื่องจากมูลค่างกล่าวเป็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากอุทยานประวัติศาสตร์ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในทางปฏิบัติ พบว่า การจัดสรรงบประมาณให้กับอุทยานประวัติศาสตร์แต่ละแห่งนั้น ส่วนหนึ่งพิจารณาจากรายได้ที่จัดส่งให้กรมศิลปากร และความจำเป็นเร่งด่วนของแต่ละอุทยานประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน งบประมาณที่อุทยานประวัติศาสตร์ทั้งสองแห่งได้รับค่อนข้างจำกัด ทำให้ไม่สามารถดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือสภาพแวดล้อมบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้อุทยานประวัติศาสตร์อยู่ในสภาพทรุดโทรม แล้วอาจส่งผลต่อความพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ หรือแม้แต่สวัสดิการของบุคคลในสังคมที่ไม่ได้มาเยือนก็อาจลดลง เมื่อได้ทราบว่าอุทยานประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติอยู่ในสภาพทรุดโทรม

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางอุทยานประวัติศาสตร์ต้องเพิ่มงบประมาณเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอุทยานประวัติศาสตร์ควรจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินพิมายในรูปของการรับบริจาคจากผู้มาเยือนหรือประชาชนทั่วไป เพื่อให้ทางอุทยานมีรายรับเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรร นอกจากการรับบริจาคแล้ว ทางกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินพิมายอาจจัดทำสินค้าและของที่ระลึกจำหน่าย

อย่างไรก็ตามในการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินพิมายควรจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการบริหารงานของคณะกรรมการทำงาน โดยคณะกรรมการทำงานควรประกอบด้วยตัวแทนจากหลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่จากกรมศิลปากร เจ้าหน้าที่จากอุทยานประวัติศาสตร์ ผู้ประกอบการ หรือแม้แต่ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

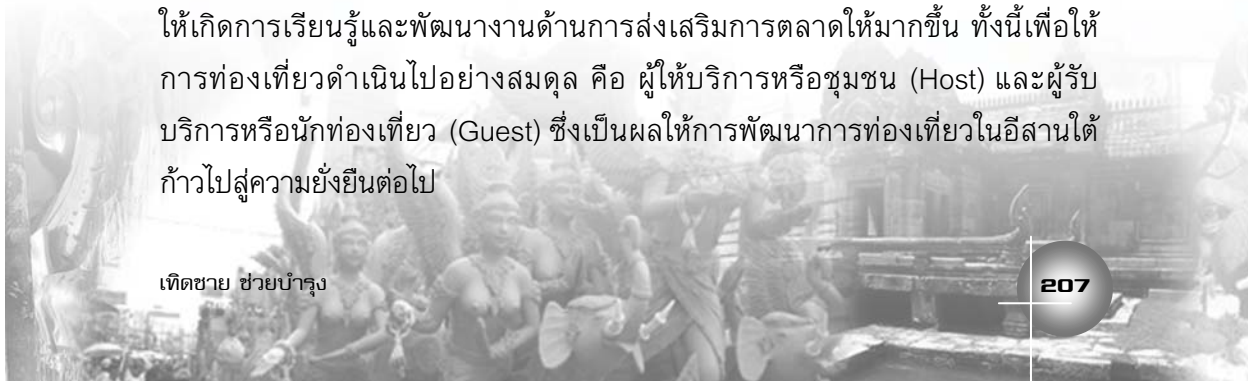

ในการจัดการการตลาดทางการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต้องคำนึงถึงราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย จุดยืนผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย จิตวิทยาการขาย พันธมิตรทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมทางธุรกิจ โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป บุคลากรทางการท่องเที่ยว ฤดูกาลทางการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นสาธารณะทางการท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการ ตลอดจนสภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์และสถานประกอบการ ทั้งนี้ การตลาดทางการท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องและสมดุลกับการพัฒนาและจัดการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังอีสานใต้

สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทในอีสานใต้ ที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์ (Home Stay) นับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรงและส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท การจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นให้เกิดการเข้าพักในบ้านของเจ้าของบ้านที่เป็นชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่า โฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถแบ่งตามทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็น 3 ประเภท คือ โฮมสเตย์ประเภทวิถีชีวิตวัฒนธรรม โฮมสเตย์ประเภทประวัติศาสตร์และโฮมสเตย์ประเภทธรรมชาติ

ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์หรือที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทยังประสบกับปัญหาที่สำคัญในการส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการตลาดที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนซึ่งอาจเรียกว่าเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา หรือวัยเริ่มต้นการทำงาน ซึ่งปัญหาสำคัญของการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการตลาดของโฮมสเตย์ในปัจจุบัน คือ คนในชุมชนไม่เข้าใจการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ส่วนใหญ่ยังคิดว่าไม่ใช่งานของกลุ่ม แต่เป็นงานของหน่วยราชการ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องและชุมชนที่จัดการโฮมสเตย์จะต้องกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการตลาดให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างสมดุล คือ ผู้ให้บริการหรือชุมชน (Host) และผู้รับบริการหรือนักท่องเที่ยว (Guest) ซึ่งเป็นผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในอีสานใต้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

สำหรับแนวทางการจัดการการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในอีสานใต้ การส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ การเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยว การยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการส่งเสริมนโยบายและแผนงานสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จาก การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนพบว่า จุดแข็ง คือ ความหลากหลาย และเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม มีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านจากภูมิปัญญาหัตถกรรม เกษตรกรรมและสมุนไพร เป็นต้น ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งจากการจัดสรรผลประโยชน์ ความตั้งใจเอาใจใส่และความร่วมมือของการจัดการกลุ่ม สำหรับการวิจัยและการเลือกตลาด ควรมีการแบ่งประเภทของหมู่บ้านท่องเที่ยวตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 5 ประเภท ได้แก่ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรม หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่วนการวางแผนการตลาด ต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ 1) การสร้างความแตกต่างและการสร้างความสามารถหลัก 2) การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า 3) กลยุทธ์ด้านราคาและการส่งเสริมการขาย 4) ตลาดให้บริการเต็มรูปแบบ 5) ตลาดเฉพาะเจาะจง 6) พื้นที่ทางการตลาด และการวางแผนโปรแกรมการตลาดด้วย ส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดการตลาดวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวอีสานใต้ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้แก่ผู้ประกอบการในการปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีความหลากหลาย โดยเน้นการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การระดมทรัพยากรในการผลิตโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งการนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการงานวิสาหกิจชุมชนอย่างบูรณาการ

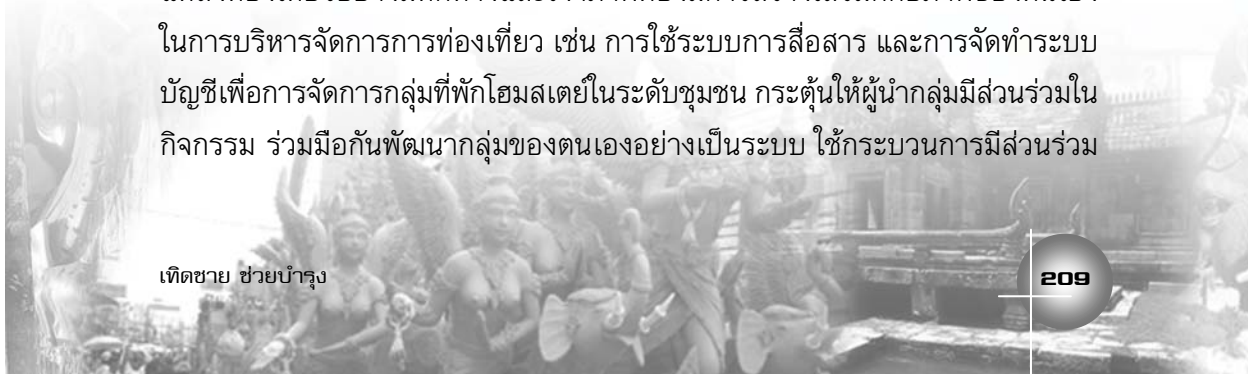
สำหรับกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ พบว่า ในปัจจุบันอีสานใต้ใช้วิธีการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายและการขายโดยบุคคล เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในสถานการณ์ปัจจุบันนั้น โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการโฆษณา เช่น แผ่นพับ โบรชัวร์ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวยังได้รับข้อมูลไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร การส่งเสริมการขายและการขาย โดยพนักงานจะมีการใช้น้อยมาก เพราะแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐและบริษัทนำเที่ยวหรือผู้ประกอบการอื่นๆ ส่วนใหญ่จะขายโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป จึงทำให้มีการจัดการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวดังกล่าวน้อย อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งมีหลายหน่วยงานทำให้ขาดการประสานงานที่ดีจึงขาดความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว รวมทั้งการขาดความพร้อมและขาดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแล้วเกิดความรู้สึกไม่ประทับใจ การไม่มีความต่อเนื่องในการส่งเสริมการตลาดก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะนักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูลที่ไม่ทันสมัย แม้กระทั่งชุมชนในท้องถิ่นไม่มีความรู้ความสามารถในการช่วยกันส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว หรือขาดบุคลากรให้หน่วยงานทำให้การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่องและไม่ทันต่อฤดูกาลการท่องเที่ยว อีกประการคือ การขาดงบประมาณที่เพียงพอต่อการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงควรกำหนดแนวทางเพื่อดำเนินการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวตามกลยุทธ์ที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของการตลาด

ในการเสริมสร้างศักยภาพของภาวะผู้นำในกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเขตอีสานใต้ พบว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่พบในการจัดการการท่องเที่ยวของไทย คือ การขาดเจ้าภาพที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ของตนเอง ดังนั้นจึงควรผลักดันเจ้าภาพตัวจริงให้เรียนรู้ที่จะร่วมมือกับภาคีอื่นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีทิศทางและเจ้าภาพต้องมีการสร้างเสริมศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น การใช้ระบบการสื่อสาร และการจัดทำระบบบัญชีเพื่อการจัดการกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ในระดับชุมชน กระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมมือกันพัฒนากลุ่มของตนเองอย่างเป็นระบบ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ระดมความรู้ ความสามารถและข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อสร้างระบบการจัดการภายในกลุ่มที่เข้มแข็ง โดยยึดหลักการจัดการแบบธรรมาภิบาลภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง สร้างองค์การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งพฤติกรรมจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคที่ต้องการสินค้าและบริการแตกต่างจากการบริโภคสินค้าที่จำเป็นและสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไป ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวจำเป็นต้องทราบพฤติกรรมผู้บริโภคของนักท่องเที่ยวทั้งก่อนการท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยวและภายหลังการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดทิศทางในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

สำหรับพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของนักท่องเที่ยวในอีสานใต้ พบว่า การท่องเที่ยวด้านนี้ยังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองโดยไม่ผ่านบริษัทนำเที่ยว แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวท้องถิ่น สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองมากที่สุด นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวมีเพียงเล็กน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นความสนใจและความชอบเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

เหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในอีสานใต้เพราะความมีชื่อเสียงของงานและความเก่าแก่ดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน นอกจากนี้เหตุผลรองลงมาเพราะต้องการชมวัฒนธรรมและประเพณีเฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต่างชาติชอบคือ แหล่งท่องเที่ยวด้านโบราณสถานที่เก่าแก่ รองลงมาเป็นการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่มีชื่อเสียง ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ด้วยเหตุผลที่ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณี สิ่งจูงใจในการท่องเที่ยว คือ ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเหมาะสม มีความสะดวกในการเดินทาง นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการการท่องเที่ยว

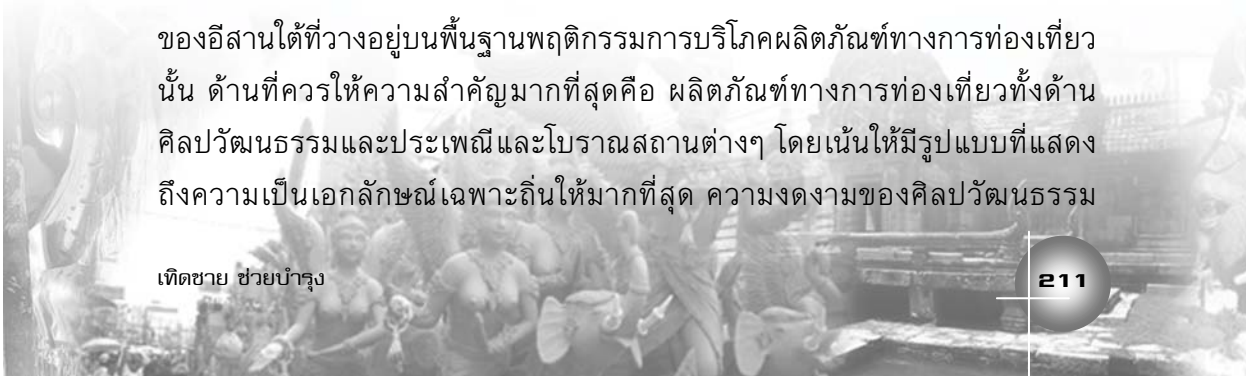

โดยประเมินจากคุณภาพการบริการเป็นสำคัญ และใช้วิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและบริการก่อนตัดสินใจ ซึ่งส่วนใหญ่อยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก และจะแนะนำบุคคลอื่นให้มาท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีแผนการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่อื่นในบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งมีแผนเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

สำหรับแนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในอีสานใต้ พบว่า แนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยววางอยู่บนพื้นฐานของพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและความต้องการในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของอีสานใต้ เช่น การสร้างสุนทรียศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นภาพลักษณ์ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มากที่สุด ทั้งการจัดภูมิทัศน์และฉากที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การเดินทาง ที่พัก ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสในการตัดสินใจจะท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ บุคลากรประจำจุดต่างๆ ที่มีหน้าที่ในการให้บริการข้อมูลและนำเที่ยวต้องมีทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาอังกฤษซึ่งถือเป็นพื้นฐานและภาษาอื่นๆ ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน เป็นต้น การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งธุรกิจสินค้าพื้นเมืองดีเด่น (OTOP Products) ความมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือเครือข่ายธุรกิจ โดยให้องค์กรภาครัฐเป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์และจัดประชุมระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจในระดับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวให้สร้างแนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงธุรกิจร่วมกัน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของอีสานใต้ที่วางอยู่บนพื้นฐานพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนั้น ด้านที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีและโบราณสถานต่างๆ โดยเน้นให้มีรูปแบบที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มากที่สุด ความงดงามของศิลปวัฒนธรรม

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงการให้บริการการท่องเที่ยวที่แสดงถึงความมี
อัธยาศัยไมตรีของประชาชนในท้องถิ่นและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว อีกทั้งควร
มีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวโดย
ความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน

โรงแรมและที่พักเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อ
การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรค
ที่มีผลต่อการเลือกที่พักมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ 1) สถานที่ตั้งของโรงแรมและ
ที่พัก 2) ปัญหาด้านการสอบถามราคาห้องพัก และ 3) การให้ข้อมูลของพนักงาน
 อีกทั้งผู้เข้าพักต้องการให้ที่พักประเภทต่างๆ มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ป้าย
บอกตำแหน่งสถานที่ตั้ง 2) ความสะอาดภายในและภายนอกห้องพัก และ 3) ภูมิทัศน์
โดยรอบ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการและ
ความแตกต่างของกลุ่มลูกค้า สำหรับภาครัฐก็ควรลงทุนในสาธารณูปโภคต่างๆ ที่จะ
เอื้อต่อการพัฒนาการประกอบการด้านที่พักและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด

สำหรับพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยว
ชาวไทยใช้เวลาท่องเที่ยวในอีสานใต้ ประมาณ 2-3 วัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
ใช้เวลามากกว่า 5 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มากกว่าข้อมูลของสำนักงานการท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทยได้สำรวจไว้ในปี พ.ศ. 2549 อาจอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอีสานใต้ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงที่จะท่องเที่ยว
ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น นอกจากนี้
ส่วนใหญ่ยังนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง ซึ่งก็ส่งผลต่อการใช้เวลาใน
การเดินทางเพิ่มขึ้น

สำหรับค่าใช้จ่ายต่อวันของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า
ค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 300 บาท ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะนักท่องเที่ยวในอีสานใต้ให้
ความสำคัญต่อการซื้อของระหว่างการเดินทางน้อยลง ประกอบกับของฝากหรือ
ของที่ระลึกที่จำหน่ายมีขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก ยากต่อการขนย้ายในระหว่างที่
เดินทาง ในขณะที่อาหารสำเร็จรูปที่ราคาไม่แพงมีจำหน่ายตามร้านสะดวกซื้อ
ร้านอาหารท้องถิ่นมีจำนวนมากและราคาถูก มีที่พักให้เลือกหลากหลายราคา

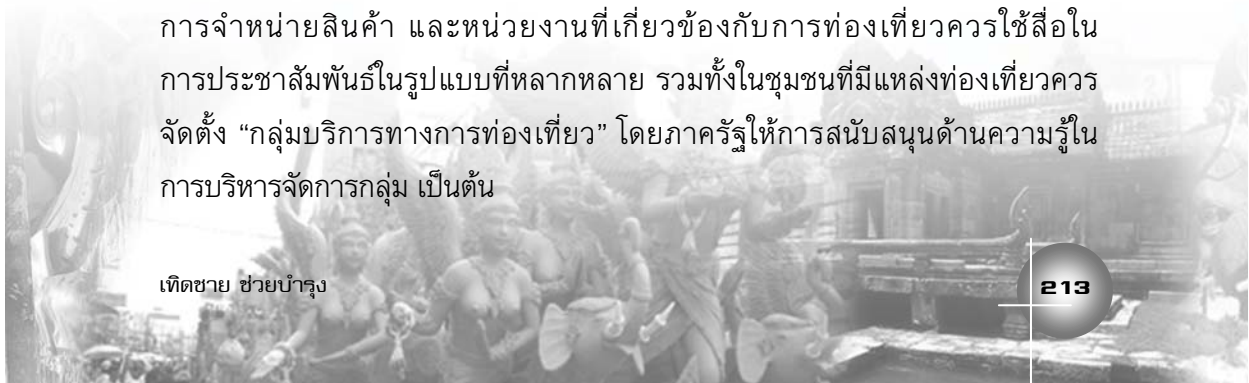

นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความพร้อมของค่าใช้จ่ายที่มีอยู่ จึงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในระหว่างที่เดินทางท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยลง

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พัก ร้านอาหารและภัตตาคาร ผลผลิตภัณฑของฝากของที่ระลึก สิ่งอำนวยความสะดวก บริษัทนำเที่ยว โดยเฉลี่ยแล้วมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไปเยี่ยมชมนั้นเป็นสิ่งแปลกใหม่ และนักท่องเที่ยวอาจจะไม่ได้คาดหวังสูงเกี่ยวกับด้านต่างๆ ก่อนการท่องเที่ยว ดังนั้นเมื่อได้ท่องเที่ยวแล้วและพบว่าดีกว่าที่คาดหวังจึงมีความพึงพอใจมากกว่า อย่างไรก็ตามความพึงพอใจในทุกด้านของนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยอยู่ในระดับปานกลางถึงปานกลางค่อนข้างน้อย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอีสานใต้ควรได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

สำหรับการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในอีสานใต้ พบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานใต้มี 2 มุมมอง คือ ด้านโบราณสถานโบราณวัตถุและธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่สวยงาม โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า ภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวในอีสานใต้เป็นการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมขอม ดังนั้น ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ควรปรับปรุงและรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามและอยู่ในสภาพที่ดี ปรับปรุงภูมิทัศน์หรือเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกและปลอดภัยตลอดการเดินทาง การพัฒนาหรือหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือน เพราะจะทำให้เกิดรายได้กับชุมชน การสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนางานฝีมือที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ให้ทักษะความรู้ด้านการตลาดและหาช่องทางจำหน่ายสินค้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวควรจัดตั้ง “กลุ่มบริการทางการท่องเที่ยว” โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นต้น

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ในด้านการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายในรูปแบบที่เหมาะสมจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนอีสานใต้เพิ่มขึ้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องค้นหาสื่อที่มีคุณภาพ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยความร่วมมือของภาคที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่จะช่วยพยุงเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) หนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาเยี่ยมเยือน เพราะความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและมิตรไมตรีของคนไทย สำหรับการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานด้านอุทยานประวัติศาสตร์ในอีสานใต้ เช่น ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินพิมาย ประโยชน์ส่วนใหญ่ของอุทยานประวัติศาสตร์มักเป็นสินค้าหรือบริการที่ไม่มีราคา ไม่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในตลาด หรือมีการจัดเก็บค่าบริการค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและดูแลรักษาอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความล้มเหลวของระบบตลาดในการจัดสรรทรัพยากรวัฒนธรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น แม้ว่าภาครัฐได้เข้ามาเป็นผู้จัดสรร แต่ภาครัฐเองก็ยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีจำกัดและในทางปฏิบัติ พบว่า การจัดสรรงบประมาณให้กับอุทยานประวัติศาสตร์แต่ละแห่งนั้น ส่วนหนึ่งพิจารณาจากรายได้ที่จัดส่งให้กรมศิลปากร และความจำเป็นเร่งด่วนของแต่ละอุทยานประวัติศาสตร์ ในปัจจุบันงบประมาณที่อุทยานประวัติศาสตร์ทั้งสองแห่งได้รับค่อนข้างจำกัด ทำให้ไม่สามารถดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือสภาพแวดล้อมบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้อุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในสภาพทรุดโทรม แล้วอาจส่งผลต่อความพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางอุทยานประวัติศาสตร์ต้องเพิ่มงบประมาณเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอุทยานประวัติศาสตร์ควรจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินพิมายในรูปของการรับบริจาคจากผู้มาเยือนหรือประชาชนทั่วไป เพื่อให้ทางอุทยานมีรายรับเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรร นอกจากการรับบริจาคแล้ว ทางกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินพิมายอาจจัดทำ

สินค้าและของที่ระลึกจำหน่าย สำหรับการจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทหิน พินายนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการบริหารงาน ของคณะกรรมการทำงาน โดยคณะกรรมการทำงานควรประกอบด้วยตัวแทนจาก หลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่จากกรมศิลปากร เจ้าหน้าที่จากอุทยานประวัติศาสตร์ ผู้ประกอบการหรือแม้แต่ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

จากผลการศึกษาโดยภาพรวมสรุปได้ว่า การจัดการการตลาดเพื่อ การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ควรกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อพัฒนา ส่วนประสมทางการตลาดให้มีความสอดคล้องและสมดุลกับความต้องการของ กลุ่มเป้าหมาย เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ มีความตระหนักในการศึกษาวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคปัญหาใน การดำเนินงาน เป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่นตลอดจนนักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ร่วมกัน อย่างบูรณาการ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การดำรงไว้ซึ่งความเป็น เอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัย การบริหารจัดการการตลาดทางการท่องเที่ยวที่สมดุล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในอีสานใต้ให้เป็นที่ยอมรับและประทับใจของผู้มาเยือนตลอดไป

เทิดชาย ช่วยบำรุง

ตอน 3
ผลิตภัณฑ์
ทางการท่องเที่ยว
ในอีสานใต้

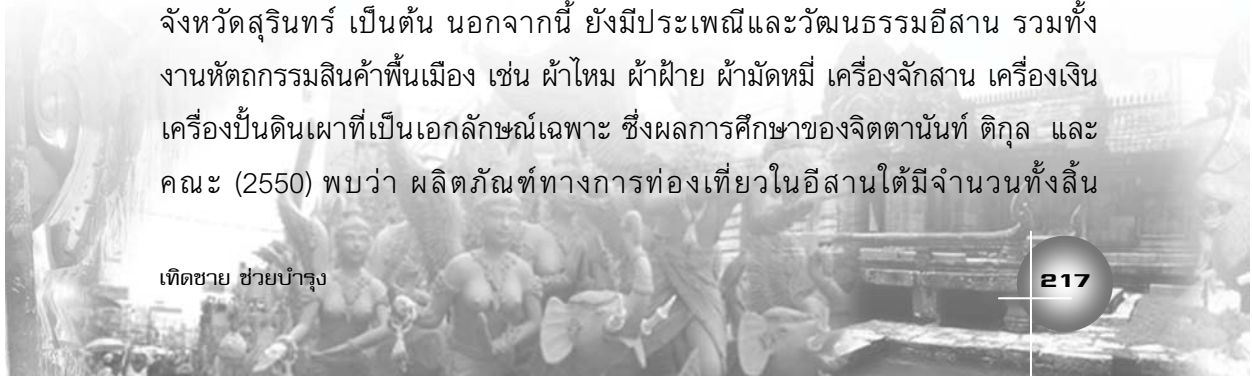
การพัฒนาและจัดการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลกระทบทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ความสามารถทางการรองรับ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยว การจัดพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เส้นทางทางการท่องเที่ยว สุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว กฎหมายการท่องเที่ยว การศึกษาการท่องเที่ยว ความปลอดภัยการท่องเที่ยว ทรัพยากรมนุษย์ทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาองค์กรทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวถือเป็นจุดขายสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การแสวงหาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่หรือการค้นหาคำขวัญผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีอยู่เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและนำมาซึ่งรายได้แก่ชุมชน

ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้

อีสานใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางธรรมชาติ เช่น เทือกเขาตองพญาเย็นและพนมดงรัก เป็นต้น ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก อีกทั้งยังมีอารยธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะอารยธรรมของขอมซึ่งเป็นชนชาติที่เคยมีความรุ่งเรืองสูงสุดจากหลักฐานที่มีอยู่มากมาย เช่น ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มปราสาทตาเมือนและปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีประเพณีและวัฒนธรรมอีสาน รวมทั้งงานหัตถกรรมสินค้าพื้นเมือง เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ เครื่องจักสาน เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งผลการศึกษาของจิตตานันท์ ติกุล และคณะ (2550) พบว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้มีจำนวนทั้งสิ้น

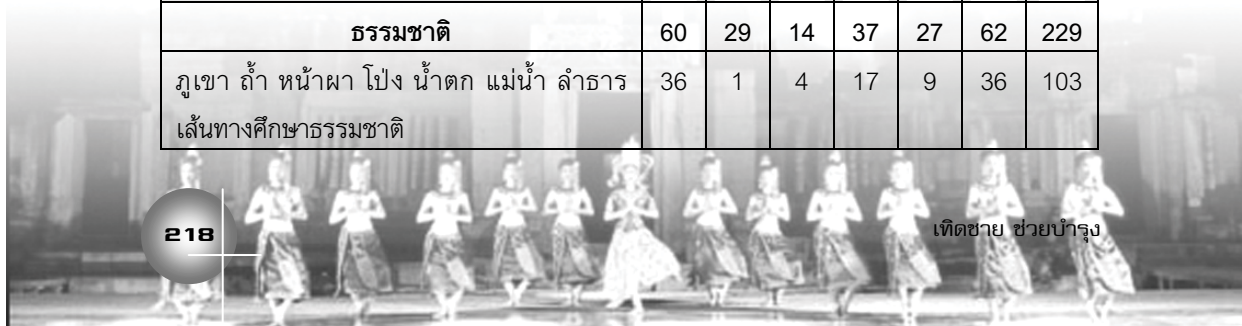

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

585 ผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมากที่สุดจำนวน 229 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนาจำนวน 219 ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม จำนวน 137 ผลิตภัณฑ์ (ดังตาราง 18) จังหวัดนครราชสีมามีจำนวนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดศรีสะเกษ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และสุรินทร์ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีผลการประเมินศักยภาพและความพร้อมสมบูรณ์จำนวน 544 ผลิตภัณฑ์ พบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวร้อยละ 67.83 มีศักยภาพในระดับต่ำ ร้อยละ 24.63 มีศักยภาพในระดับปานกลาง และมีเพียงร้อยละ 7.54 เท่านั้นที่มีศักยภาพในระดับสูง (ดังตาราง 19) 2) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ร้อยละ 58 มีความพร้อมในระดับปานกลาง ร้อยละ 39 มีความพร้อมในระดับสูงและมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่มีความพร้อมในระดับต่ำ โดยมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพและความพร้อม 2 อันดับแรก คือ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงและความพร้อมปานกลาง ควรพัฒนาให้มีความพร้อมในระดับสูง จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เส้าเฉลียง อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดหนองบัวและชายแดนช่องเม็ก และผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพปานกลางและความพร้อมสูง ควรพัฒนาให้มีความพร้อมในระดับสูง จำนวน 77 ผลิตภัณฑ์ ดังตาราง 20

ตาราง 18 จำนวนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้

ประเภทผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ชัยภูมิ	รวม
ธรรมชาติ	60	29	14	37	27	62	229
ภูเขา ถ้ำ หน้าผา โป่ง น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	36	1	4	17	9	36	103

ประเภทผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ชัยภูมิ	รวม
เชื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย	9	15	4	2	3	5	38
อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ ป่าชุมชน ทุ่งหญ้า ทุ่งดอกไม้ สถานีวิจัย	8	4	3	4	7	10	36
หาดทราย หินธรรมชาติที่มีรูปร่างลักษณะ ต่างๆ	3	2	1	8	7	1	22
แหล่งน้ำจืด ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง บึง	-	5	1	-	-	5	11
เกาะ แก่ง	2	-	-	5	-	2	9
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ หน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ สถานีเพาะพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์เปิด	1	2	1	1	1	2	8
น้ำพุธรรมชาติ น้ำผุด	1	-	-	-	-	1	2
โบราณสถาน โบราณวัตถุ	36	22	18	4	23	11	114
อุทยานประวัติศาสตร์							
วัด	13	3	3	20	17	7	63
กำแพงเมือง คูเมือง ศาลหลักเมือง ศาลเจ้า	10	1	2	1	4	3	21
ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ สถานที่ปฏิบัติธรรม	6	2	-	4	1	-	13
อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน หลักศิลาจารึก	2	1	1	-	-	2	6
ชุมชนโบราณ แหล่งโบราณคดี พิพิธภัณฑ สถานสัตว์ดึกดำบรรพ์	2	-	-	-	-	-	2
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม	44	27	20	17	25	4	137
งานประเพณี งานเทศกาล	10	4	10	3	6	2	35
สินค้าพื้นเมือง สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และแหล่งหัตถกรรมพื้นบ้าน	5	8	6	-	7	2	28
ชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตในชนบท เป็นต้น	6	5	1	6	4	-	22
สวนสาธารณะ	2	3	-	4	5	-	14

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเภทผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ชัยภูมิ	รวม
ไร่ นา สวน ฟาร์ม พืช ผัก ผลไม้	6	4	2	1	1	-	14
แหล่งซื้อของหรือศูนย์การค้า	4	1	1	1	1	-	8
ศูนย์วัฒนธรรม	1	2	-	2	-	-	5
ศูนย์ข้อมูล ศูนย์การเรียนรู้	5	-	-	-	-	-	5
แหล่งบันเทิง แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งจัดกิจกรรม	3	-	-	-	-	-	3
สถานที่สำคัญอื่นๆ เช่น พระตำหนัก สถานศึกษาที่มีลักษณะพิเศษ เป็นต้น	2	-	-	-	1	-	3
รวม	173	85	58	83	97	89	585

ตาราง 19 ระดับศักยภาพของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้

ระดับศักยภาพของ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
สูง	9	4	5	12	3	8	41 (7.54)
ปานกลาง	21	9	27	38	19	20	134 (24.63)
ต่ำ	108	72	26	27	75	61	369 (67.83)
รวม	138	85	58	77	97	89	544 (100.00)

ที่มา : จิตตานันท์ ทิกุล และคณะ, 2550

ตาราง 20 ผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการพัฒนาจำแนกตามประเภท
 ผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวของในอีสานใต้

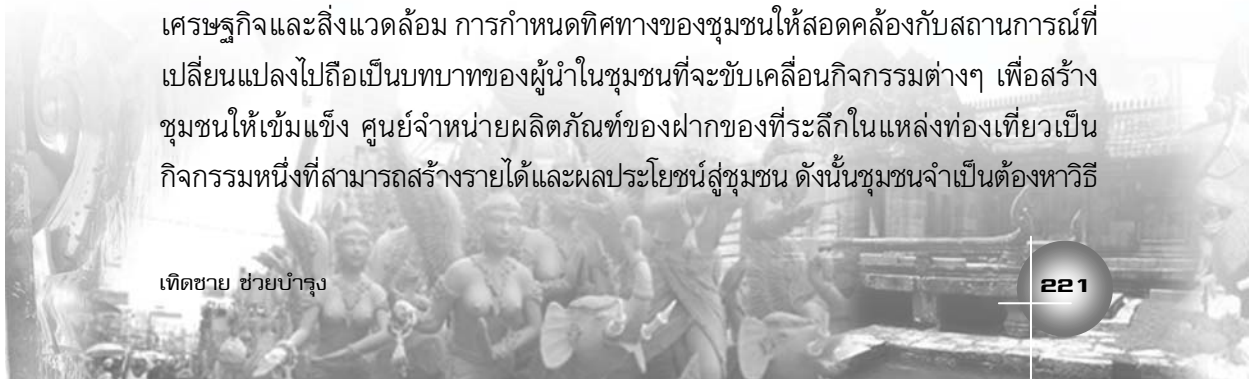
ประเภทผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยว	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	ชัยภูมิ	รวม
ธรรมชาติ	4	1	2	10	4	7	28
ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนา	4	2	11	6	5	2	30
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม	2	3	6	5	2	1	19
รวม	10	6	19	21	11	10	77

ที่มา : จิตตานันท์ ทิกุล และคณะ, 2550

การจัดการเครือข่ายศูนย์จำหน่ายผลลัพธ์ของฝากของที่ระลึกในอีสานใต้

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นกระแสที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องและการท่องเที่ยวยังคงเป็นเครื่องมือในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งทำให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และสร้างเอกลักษณ์ของชาติได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในเชิงปฏิบัติมักไม่สามารถเห็นผลสำเร็จได้ในระยะสั้น เนื่องจากต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งด้านงบประมาณและกำลังคน รวมทั้งต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นคนที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ปัจจุบันชุมชนแต่ละแห่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การกำหนดทิศทางของชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปถือเป็นบทบาทของผู้นำในชุมชนที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ศูนย์จำหน่ายผลลัพธ์ของฝากของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้และผลประโยชน์สู่ชุมชน ดังนั้นชุมชนจำเป็นต้องหาวิธี

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การจัดการผลประโยชน์ทั้งผลประโยชน์ทางตรงที่ชุมชนหรือองค์กรในท้องถิ่นได้รับ ผลประโยชน์ทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณะ การจัดการผลประโยชน์ และมี ผลกระทบจำหน่ายตามคำขวัญของแต่ละพื้นที่ในอีสานใต้ซึ่งครอบคลุม 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

สำหรับการจัดการเครือข่ายศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกให้ ต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งตัวบุคคล กลุ่ม องค์กรในท้องถิ่น การประสานความร่วมมือจะช่วยสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบที่ สอดคล้องกับธรรมชาติของท้องถิ่น แนวคิดนี้เกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของ แกนนำในกลุ่มผู้ประกอบการด้านโรงแรม รถเช่า ธุรกิจท่องเที่ยว ผู้โดยสารและบุคคล ต่างๆ ในการสร้างกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงกระบวนการทางธุรกิจเข้าด้วยกัน โดยเกิด ผลดีต่อการให้บริการและการจัดการเชิงธุรกิจ มีการรวมกลุ่มผู้ที่มีอาชีพเดียวกัน เข้าด้วยกันเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาในการดำเนินการธุรกิจและสามารถสร้างพันธมิตร ธุรกิจ สำหรับผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกถือเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องจัดหาและสร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน ผลิตภัณฑ์ของฝาก ของที่ระลึกมีทั้งที่ซื้อมาเพื่อการค้าจำหน่ายและที่ผลิตขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็น เอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ แต่การบริหารจัดการในแต่ละแห่ง นั้นมักมีผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกัน และมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งผลการศึกษาของ นางลักษณ์ ทองศรี และคณะ (2550) พบว่า การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝาก ของที่ระลึกในอีสานใต้ ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นผู้หญิง อาจเนื่องจากผู้หญิงมี บุคลิกที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ เพราะมีอัธยาศัยไมตรีและเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค ได้ดีกว่าผู้ชาย โดยมีอายุระหว่าง 41-50 ปี อันเป็นวัยทำงานที่ต้องการสร้างอาชีพ อีกทั้งมีความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจทำให้เกิดความตั้งใจ ทุ่มเทในงาน ซึ่งมี ประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 6-10 ปี ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำหน่ายเล็งเห็น ช่องทางในการเป็นผู้ผลิตเอง เพราะหากผลิตและจำหน่ายเองจะสามารถลดต้นทุนได้ และมีกำไรมากขึ้น แต่การประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกนั้นมียอดได้ต่อ เดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท การเลือกรูปแบบการดำเนินการผลิตหรือ จัดจำหน่าย จึงมักประกอบธุรกิจรายบุคคลมากกว่ารายกลุ่มเพราะเมื่อรวมกลุ่มก็ต้อง

มีการแบ่งปันผลประโยชน์กันทำให้ได้ผลตอบแทนน้อยลง ไม่สนใจให้เกิดการรวมกลุ่มต่อไป

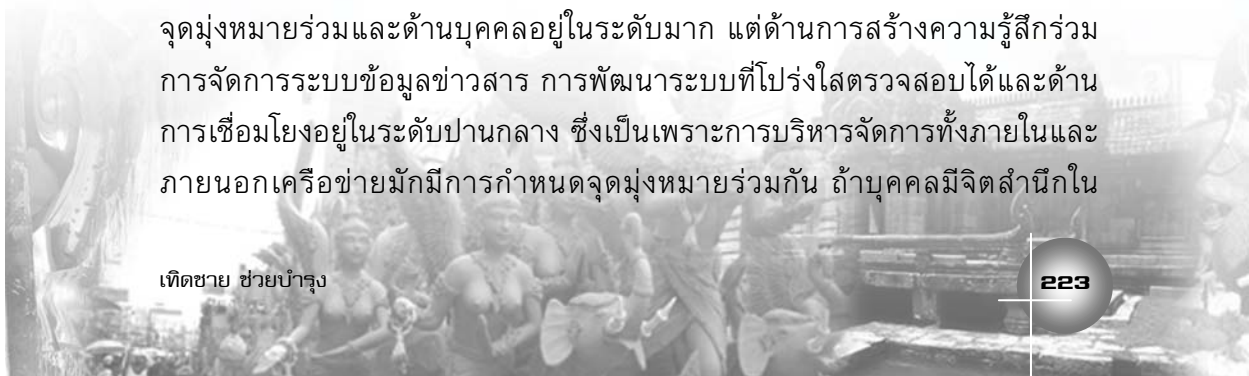
ระดับความพร้อมในการจัดการเครือข่ายศูนย์จำหน่ายของฝากของที่ระลึกในอีสานใต้ด้านการจัดการการผลิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีปริมาณการผลิตจำนวนน้อย สามารถหาวัตถุดิบภายในท้องถิ่นได้ ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญในด้านคุณภาพและบรรจุภัณฑ์มากขึ้น แต่การจัดการตลาด การจัดการการเงิน การจัดการบุคคล และการเชื่อมโยงการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนกับธุรกิจเอกชนมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการยึดเป็นอาชีพรองนอกเหนือจากการทำนา มีเงินทุนหมุนเวียนน้อย ส่งผลให้ผลตอบแทนน้อย จึงไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งผู้ประกอบการมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ความมั่นใจในการขยายตลาดให้กว้างจึงมีน้อย

อย่างไรก็ตามความพร้อมของการจัดการเครือข่ายสามารถพัฒนาให้มีระดับมากได้ ด้วยการสร้างความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและจริงจังของภาครัฐและภาคเอกชน ปัจจุบันประเทศไทยได้กำหนดโครงสร้างเครือข่ายเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. เครือข่ายภาครัฐ เช่น สถาบันการศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น
2. เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สมาคมผู้ส่งออก เป็นต้น
3. เครือข่ายองค์กรพัฒนา เช่น แรงงานสวัสดิการสังคม มูลนิธิ เป็นต้น
4. เครือข่ายภาคประชาชน เช่น ปรากฏอีสาน สมัชชาคนจน เป็นต้น

หากเครือข่ายทั้ง 4 กลุ่ม มีความตั้งใจ พยายาม เสียสละในการทำงานเพื่อส่วนรวมและแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องแล้วการจัดการเครือข่ายก็สามารถพัฒนาได้อย่างแน่นอน

การจัดการเครือข่ายศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกโดยภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง แต่ถ้าพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านจุดมุ่งหมายร่วมและด้านบุคคลอยู่ในระดับมาก แต่ด้านการสร้างความรู้สึกร่วม การจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้และด้านการเชื่อมโยงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นเพราะการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายมักมีการกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกัน ถ้าบุคคลมีจิตสำนึกใน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การทุ่มเท เสียสละในการทำงานแล้ว ประสิทธิภาพในการทำงานก็จะดีขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเครือข่ายให้เกิดผลดีต้องมีระบบการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความรู้สึกร่วม ตลอดจนมีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสตรวจสอบได้และมีการเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการเชื่อมโยงภายในจังหวัดให้มีศักยภาพก่อน แล้วจึงเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้านต่อไป ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคของความเป็นไปได้ของการจัดการเครือข่าย ศูนย์จำหน่ายของฝากของที่ระลึก มีดังนี้

1. ผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มกันน้อย เนื่องจากผลิตภัณธ์ของฝากของที่ระลึกสร้างรายได้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะเป็นประเภทรายบุคคลสามารถช่วยตัวเองได้ระดับหนึ่ง จึงไม่เอากรวมกลุ่ม หรือหากมีการรวมกลุ่มก็จะมีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดบ้างแต่ไม่มากนัก ทำให้การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง
2. เงินทุนหมุนเวียนน้อย พื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการมักมีอาชีพทำนาเป็นหลัก อาชีพรอง คือ ประกอบธุรกิจผลิตภัณธ์ของฝากของที่ระลึก ทำให้มีข้อจำกัดในด้านการจัดสรรเงินที่มีอยู่ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการขยายธุรกิจ
3. กลยุทธ์การตลาด เนื่องจากผู้ประกอบการมีระดับการศึกษาต่ำกว่าว่าปริญญาตรี การขยายตลาดยังต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
4. ด้านการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ผู้ประกอบการนำผลิตภัณธ์จากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน พม่า อินเดีย เป็นต้น มาจำหน่ายแต่ผลิตภัณธ์ชุมชนส่งออกต่างประเทศมีน้อย

การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมหรือชมศิลปวัฒนธรรม ทั้งด้านประเพณี ความเชื่อ รูปแบบวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของชุมชน สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุและศาสนสถาน เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล ด้วยประสบการณ์จากแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยนักท่องเที่ยวต้องตระหนักในการให้ความเคารพและยอมรับในศิลปวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งตรึงใจในศิลปวัฒนธรรมของ

แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งประชาชนในพื้นที่จะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างงาน สร้างรายได้และลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งในอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมหลากหลาย จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอีสานใต้

อีสานใต้ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาของแม่น้ำโขง ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความอุดมสมบูรณ์ในการหล่อเลี้ยงชีพ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง บางพื้นที่เป็นป่าไม้ ภูเขา มีพรมแดนติดกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ทิศใต้ติดกับประเทศกัมพูชา ทิศตะวันออกติดกับประเทศลาว ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศเวียดนามได้ ความเป็นอยู่ของทั้ง 4 ประเทศมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างชนชาติ ทั้งในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อและศาสนา อันเป็นที่มาแห่งความหลากหลายทางอารยธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ที่มีทั้งความสวยงามและน่าศรัทธา อันเป็นลักษณะโดดเด่นดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผลการศึกษาของอิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ (2550) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในอีสานใต้ มีดังนี้

จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวน 10 วัด จำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์ มีจำนวน 2 วัด คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์และวัดเขาตาเงาะ
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล มีจำนวน 3 วัด คือ วัดคอนสวรรค์ วัดศิลาอาสน์และวัดทรงศิลา
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม มีจำนวน 4 วัด คือ วัดพระธาตุสามหมื่น วัดชัยสามหม่อ วัดกลางเมืองเก่าและวัดปรางค์กู

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม มีจำนวน 1 วัด คือ วัดเทพบุตรบรรพต

จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 18 วัด จำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์ มีจำนวน 2 วัด คือ วัดบ้านไร่ และวัดโนนไทย

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล มีจำนวน 4 วัด คือ วัดป่าสระวัน วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม วัดศาลาลอยและวัดตะคร้อ

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม มีจำนวน 9 วัด คือ วัดเขาจันทร์งาม วัดสุทธจินดา วัดหน้าพระธาตุ วัดพนมวัน วัดธรรมจักรเสมาราม วัดพระนารายณ์มหาราช วัดบึง วัดหลักร้อยและวัดสะแก

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม มีจำนวน 3 วัด คือ วัด ะภูแก้ว วัดคลองตะลองและวัดเทพาลัย

จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวน 9 วัด จำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์ มีจำนวน 1 วัด คือ วัดเขากระโดง

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล มีจำนวน 1 วัด คือ วัดศีรชะแรด

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม มีจำนวน 4 วัด คือ วัดเขาพระอังคาร วัดขุนก้อง วัดป่าพระสวายและวัดโพธิ์ย้อย

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม มีจำนวน 3 วัด คือ วัดบ้านละหาน (เกาะแก้วธุดงค์สถาน) วัดป่าคูเมืองและวัดกระดังทอง

จังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 11 วัด จำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์ มีจำนวน 5 วัด คือ วัดเพชรบุรี วัดมงคลรัตน์ วัดศรีลำยอง วัดอำพวนารามและวัดปทุมเมฆ

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล มีจำนวน 2 วัด คือ วัดบูรพารามและวัดพุทธบาทเขาพนมดิน

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม มีจำนวน 1 วัด คือ วัดพนมสวาย

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม มีจำนวน 3 วัด คือ วัดป่าไทรวิเวก วัดเขาศาลาและวัดป่าดงคู

จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 11 วัด จำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์ มีจำนวน 1 วัด คือ วัดโนนแกด

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล มีจำนวน 3 วัด คือ วัดสร้างเรือง วัดเขียนบูรพารามและวัดมหาพุทธาราม

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม มีจำนวน 6 วัด คือ วัดล้านขวดหรือวัดป่ามหาเจดีย์แก้ว วัดเทพปราสาท วัดบ้านเมืองจันทร์ วัดปราสาทเทพวนาราม วัดสระกำแพงใหญ่และวัดปราสาทเยอเหนือ

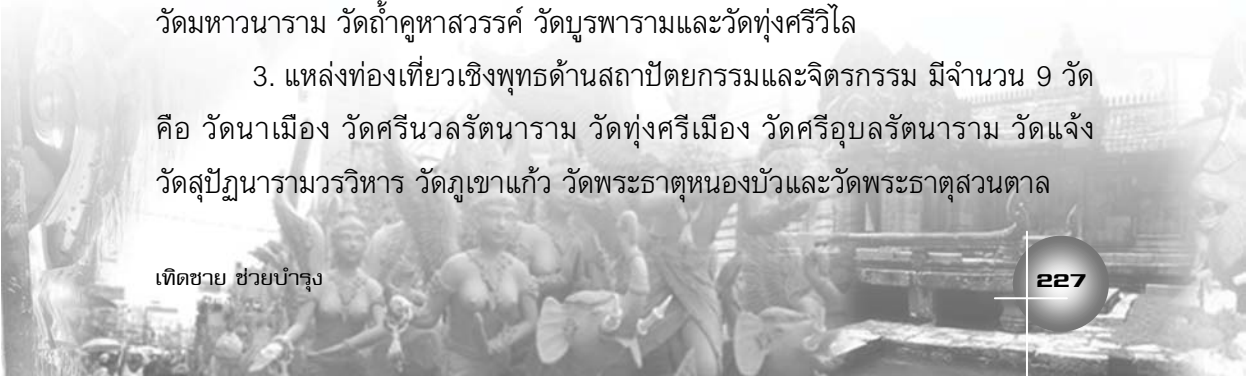
4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม มีจำนวน 1 วัด คือ วัดโนนกุศหล่ม

จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวน 21 วัด จำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์ มีจำนวน 4 วัด คือ วัดหนองป่าพง วัดบึงขี้เหล็ก วัดทุ่งเกษมและวัดนาอุดม

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล มีจำนวน 4 วัด คือ วัดมหาวนาราม วัดถ้ำคูหาสวรรค์ วัดบูรพารามและวัดทุ่งศรีวิไล

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม มีจำนวน 9 วัด คือ วัดนาเมือง วัดศรีนวลรัตนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดแจ้ง วัดสุปัฏนารามวรวิหาร วัดภูเขาก้าว วัดพระธาตุหนองบัวและวัดพระธาตุสวนตาล

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม มีจำนวน 4 วัด คือ วัดปานานาชาติ วัดป่าโพธิญาณ วัดพิสโสภารามและวัดป่าบึงเขาลวง

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในอีสานใต้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจังหวัดชัยภูมิ มีทั้งสิ้นจำนวน 10 วัด ซึ่งผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย วัดชัยภูมิพิทักษ์ วัดกลางเมืองเก่า วัดชัยสามหมอ วัดพระธาตุสามหมื่นและวัดเทพบุตรบรรพต ตามลำดับ และผลการประเมินระดับปานกลาง จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย วัดศิลาอาสน์ วัดปรางกู วัดทรงศิลา วัดคอนสวรรค์และวัดเขาตาเงาะ ตามลำดับ

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจังหวัดนครราชสีมา มีทั้งสิ้นจำนวน 18 วัด ซึ่งผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 8 วัด ประกอบด้วย วัดเขาจันทร์งาม วัดเขาศาลาลอย วัดบ้านไร่ วัดป่าสาละวัน วัดเทพพิทักษ์บุญถาวร วัดสุทธจินดา วัดบึงและวัดตะคร้อ ตามลำดับ และผลการประเมินในระดับปานกลาง จำนวน 10 วัด ประกอบด้วย วัดธรรมจักรเสมาราม วัดเทพาลัย วัดพระนารายณ์ วัดโนนไทย วัดหลักร้อย วัดคลองตาลอง วัดพนมวัน วัดภูแก้ว วัดพระธาตุและวัดแจ้ง

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจังหวัดบุรีรัมย์ มีทั้งสิ้นจำนวน 9 วัด ซึ่งผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย วัดเขากระโดง วัดโพธิ์น้อย วัดเกาะแก้ว วัดขุนก้องและวัดศีรชะแสด ตามลำดับ และผลการประเมินศักยภาพระดับปานกลาง จำนวน 4 วัด ประกอบด้วย วัดป่าพระสบาย วัดกระดังทอง วัดป่าคูเมืองและวัดเขาพระอังคาร

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจังหวัดสุรินทร์ มีทั้งสิ้นจำนวน 11 วัด ซึ่งผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 วัด ประกอบด้วย วัดบูรพาราม วัดเพชรบุรีและวัดพระพุทธรูปเขาพนมดิน และการประเมินศักยภาพในระดับปานกลาง จำนวน 8 วัด ประกอบด้วย วัดเขาศาลา วัดป่าไทรวิเวก วัดมงคลรัตน์ วัดศรีลำยอง วัดโพธิ์ศรีธาตุ วัดป่าหนองคู วัดพนมสวายและวัดอัมพาวนาราม

5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจังหวัดศรีสะเกษ มีทั้งสิ้นจำนวน 11 วัด ซึ่งผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 วัด ประกอบด้วย วัดสระกำแพงใหญ่

วัดมหาพุทธารามและวัดสร้างเรือง และผลการประเมินศักยภาพในระดับปานกลาง จำนวน 8 วัด ประกอบด้วย วัดเขียนบูรพาราม วัดปราสาทเทพวนาราม วัดปราสาทเยอเหนือ วัดล้านขวด วัดบ้านเมืองจันทร์ วัดโนนแกด วัดเทพปราสาทและ วัดป่าโนนกุศลหล่ม

6. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งสิ้นจำนวน 21 วัด ซึ่งผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดมหาวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดป่าหนองพง และวัดสุปัญญาราม ผลการประเมินศักยภาพในระดับปานกลางจำนวน 16 วัด ประกอบด้วย วัดศรีนวล วัดภูเขาแก้ว วัดถ้ำคูหาสวรรค์ วัดบูรพาราม วัดทุ่งศรีวิไล วัดสระประสาธน์สุข วัดพระธาตุหนองบัว วัดป่านานาชาติ วัดพระธาตุสวนตาล วัดแจ้ง วัดพิสโสการาม วัดโพธิญาณ วัดบึงขี้เหล็ก วัดทุ่งเกษม วัดป่าบึงเขาแหลมและวัดนาอุดม

สรุปภาพรวมศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในอีสานใต้ ดังตาราง 21

ตาราง 21 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

จังหวัด	จำนวนแหล่งท่องเที่ยว เชิงพุทธ	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
ชัยภูมิ	10	5	5	-
นครราชสีมา	18	8	10	-
บุรีรัมย์	9	5	4	-
สุรินทร์	11	3	8	-
ศรีสะเกษ	11	3	8	-
อุบลราชธานี	21	5	16	-
รวมทั้งสิ้น	80	29	51	-

ที่มา : อธิวิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวในอีสานใต้ส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวปราสาทหินต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมในอดีตที่หลงเหลืออยู่ โดยสถาปัตยกรรมถือเป็นผลผลิตทางศิลปวัฒนธรรมที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีต ซึ่งจากผลการศึกษาของบัญชา นาคทอง และคณะ (2550) พบว่า การท่องเที่ยวในอีสานใต้เกิดจากศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (ฮิต 12) อันเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมของไทอีสาน (ไท-ลาว) ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจึงหมายถึงผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากกลุ่มชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้มีความสำคัญ เนื่องจากอารยธรรมของพื้นที่ที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคประวัติศาสตร์ ประกอบกับวิถีชีวิตของชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐาน การเคลื่อนย้าย ผสมผสานเป็นชุมชนในปัจจุบันซึ่งต่างชาติพันธุ์ทำให้เกิดความหลากหลายในพื้นที่ โดยปรากฏให้เห็นทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ รวมทั้งงานศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น ล้วนเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม เพื่อความเพลิดเพลิน ความสุนทรีย์ ความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ได้ โดยสามารถจำแนก แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) แหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ และ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วย โบราณสถานโบราณคดี พิพิธภัณฑสถาน วัด อนุสาวรีย์และพื้นที่หรือสิ่งก่อสร้างที่มีประวัติศาสตร์สำคัญต่อชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในอีสานใต้ มีดังต่อไปนี้

1) จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ประตุมณฑล ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อช้างเผือก ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมหาวิรุณวงศ์ วัดศาลาลอย วัดศาลาทอง วัดป่า

เทิดชาย ช่ายบำรุง

ศาละวัน อนุสรณ์สถานนางสาวบุญเหลือ ปราสาทพนมวัน วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม โบราณสถานเมืองเสมา วัดธรรมจักรเสมาราม ปราสาทโนนกู่ ปราสาทเมืองแขก ปราสาทเมืองเก่า วัดบ้านไร่ วัดหน้าพระธาตุ (วัดตะคุ) ปราสาทพะโค แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ปราสาทนางรำ ปราสาทคู ปราสาทศีลดา

2) จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง วัดเขาส่งคาร ปราสาทหินเมืองต่ำ แหล่งหินตัด แหล่งเตาโบราณ ปราสาทวัดโคกจั่ว อนุสาวรีย์เราสู้ ปราสาทหนองหงส์ พระพุทธรูปใหญ่ พระเจ้าใหญ่วัดหงส์ ปราสาทคูสวนแดง

3) จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ศาลหลักเมืองสุรินทร์ อนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์ วัดบูรพาราม ปราสาทเมืองที ปราสาทบ้านไพล ปราสาทหินบ้านพลวง ปราสาทตาเหมือนปราสาทตาเหมือนโต๊ด ปราสาทตาเหมือนธม ปราสาทศีขรภูมิ ปราสาทตะเบียงเตีย ปราสาทภูมิโปน ปราสาทยายเหงา ปราสาทจอมพระ

4) จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย วัดมหาพุทธาราม ตึกขุนอำไพ พานิชย์ พระธาตุเรืองรอง ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหินสระกำแพงน้อย ปราสาทห้วยทับทัน (ปราสาทบ้านปราสาท) ปราสาทปราสาทคู ปราสาทบ้านสมอ ปราสาทตาเล็ง วัดป่ามหาเจดีย์แก้ง (วัดล้านขวด) ปราสาทตำหนักไทร (ปราสาททามจาน) ภาพสลักนูนต่ำผามออีแดง สลูปคู่ (พระธาตุ) ปราสาทโดนตวล

5) จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย สวนสาธารณะทุ่งศรีเมือง วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีอุบลรัตนาราม (วัดศรีทอง) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี วัดแจ้ง วัดมหายานาราม วัดบูรพาราม วัดสุปัญญารามวรวิหาร วัดบ้านนาเมือง (วัดสระประสาธน์สุข) วัดหนองบัว พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านก้านเหลืองบ้านปะอาว วัดหนองป่าพง วัดบ้านนาชาติ วัดภูเขาก้าว ธรรมาสันสิงห์ศิลปะญวนที่บ้านชีทวน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วัดทุ่งศรีวิไล ถ้ำพระ (ถ้ำภูหมาโน) ถ้ำเหวสินธุ์ชัย วัดถ้ำคูหาสวรรค์ ผาแต้ม
วัดภูอานนท์ ภูหล่น ปราสาทบ้านเบ็ญ

6) จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย อนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล (แล)
ศาลเจ้าพ่อพระยาแล วัดสระหงส์ วัดศิลาอาสน์ ภูพระ ปรางค์กู่ ไบเสมาบ้านกุดโจ่ง
กู่แดง พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี พระธาตุหนองสามหมื่น

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตในอีสานใต้ ประกอบด้วย
เทศกาล งานประเพณี วิถีชีวิตและศิลปหัตถกรรมต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1) จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
ผ้ามัดหมี่ปักธงชัย โฮมสเตย์บ้านปราสาท งานฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี
งานแข่งเรือประเพณีพิมาย งานกินเข้าคำของดีเมืองสูงเนิน เพลงโคราช

2) จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ หมู่บ้านทอผ้าไหมนาโพธิ์ งานประเพณี
ขึ้นเขาพนมรุ้ง งานประเพณีแข่งเรือ งานมหกรรมว่าวอีสาน งานนมัสการพระเจ้าใหญ่
วัดหงส์

3) จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ หมู่บ้านจักสานบ้านบุทม หมู่บ้านทอผ้าไหม
บ้านท่าสว่าง เครื่องเงินและผ้าไหม บ้านเขวาสินรินทร์ หมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง
งานแสดงของช้าง งานประเพณีบวชนาคช้าง งานวันข้าวหอมมะลิอินทรีย์และมหกรรม
ผ้าไหมสุรินทร์ เทศกาลงานปลาไหล

4) จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ งานประเพณีสัปดาห์ไทยและเทศกาล
ดอกล่ำดวนบาน การลงช่วงวัฒนธรรม ศรีสะเกษและ MINI LIGHT & SOUND
ปราสาทขอมวัดสระกำแพงใหญ่

5) จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ หม้อดินบ้านท่าช้างเหล็ก งานเทศกาล
แห่เทียนพรรษา งานประเพณีมหาสงกรานต์แก่งสะพือ งานเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ
งานประเพณีไหลเรือไฟ งานแข่งขันเรือยาวประเพณี

6) จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ผ้าไหมบ้านเขว้า แหล่งทอผ้าขิดบ้านโนนเสลา งานฉลองอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแล งานประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อพระยาแล งานแห่เทียนพรรษา ประเพณีรำผีฟ้า งานบุญเดือนสี่

ในอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจำนวน 137 แหล่ง โดยแบ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 102 แหล่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต 35 แหล่ง ซึ่งแต่ละจังหวัดจะมีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยแตกต่างกันไป โดยจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมมากที่สุดคือ จังหวัดนครราชสีมา (34 แหล่ง) รองลงมาคือ จังหวัดอุบลราชธานี (30 แหล่ง) สุรินทร์ (22 แหล่ง) บุรีรัมย์ (18 แหล่ง) ศรีสะเกษ (17 แหล่ง) และชัยภูมิ (16 แหล่ง) ตามลำดับ ดังตาราง 22

ตาราง 22 จำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้

แหล่งท่องเที่ยว เชิงศิลปวัฒนธรรม	จำนวนแหล่งท่องเที่ยว						รวม
	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี	ชัยภูมิ	
ทางประวัติศาสตร์	27	13	14	15	24	9	102
ทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต	7	5	8	2	6	7	35
รวม	34	18	22	17	30	16	137

ที่มา : บัญชา นาคทอง และคณะ, 2550

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้

1. จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเกณฑ์มาก 4 แหล่งคือ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมายและวัดศาลาลอย และอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 1 แหล่งคือ หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

2. จังหวัดบุรีรัมย์ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเกณฑ์มาก 2 แหล่ง คือ ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำ และอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 3 แหล่งคือ ศูนย์วัฒนธรรม แหล่งทอผ้าไหมบ้านนาโพธิ์และกุสวณแดง

3. จังหวัดสุรินทร์ มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเกณฑ์มาก 1 แหล่งคือ หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง และอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 4 แหล่งคือ ปราสาทศีขรภูมิ หมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง อนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดี และวัดบูรพาราม

4. จังหวัดศรีสะเกษ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเกณฑ์มาก 2 แหล่งคือ พระธาตุเรืองรองและปราสาทบ้านปราสาท และอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 3 แหล่งคือ ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหินสระกำแพงน้อยและปราสาทปรางค์กู

5. จังหวัดอุบลราชธานี มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์มาก 4 แหล่ง คือ วัดทุ่งศรีเมือง ภาพเขียนสีผาแต้ม วัดหนองป่าพง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานีและอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 1 แหล่ง คือ หมู่บ้านหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว

6. จังหวัดชัยภูมิ มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเกณฑ์มาก 1 แหล่งคือ อนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล และอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 4 แหล่งคือ ปรางค์กู ภูพระ หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านเขว้าและแหล่งทอผ้าขิดบ้านโนนเสลา

ทั้งนี้ มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ ดังต่อไปนี้

1. จังหวัดนครราชสีมา ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ ความสะอาดของที่จอดรถ ร้านอาหาร กิจกรรมเสริมความรู้และความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว

2. จังหวัดบุรีรัมย์ ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ความสวยงามทางภูมิทัศน์ กิจกรรมเสริมความรู้ ความสะอาดของ

แหล่งท่องเที่ยว ความชัดเจนของป้ายบอกทาง ความสะอาดของห้องสุขาและสภาพแวดล้อม

3. จังหวัดสุรินทร์ ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ ความสวยงามทางภูมิทัศน์ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ความสะอาดของห้องสุขา ความชัดเจนของป้ายบอกทาง กิจกรรมเสริมความรู้และร้านอาหาร

4. จังหวัดศรีสะเกษ ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ สภาพแวดล้อม ความชัดเจนของป้ายบอกทาง ความสะอาดของห้องสุขาและความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว

5. จังหวัดอุบลราชธานี ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ความสวยงามทางภูมิทัศน์ ความชัดเจนของป้ายบอกทาง และกิจกรรมเสริมความรู้

6. จังหวัดชัยภูมิ ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ สภาพแวดล้อม ความสวยงามทางภูมิทัศน์ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและความชัดเจนของป้ายบอกทาง

แนวทางพัฒนาปรับปรุงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ในภาพรวม ควรพัฒนาปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ความสวยงามทางภูมิทัศน์และความชัดเจนของป้ายบอกทาง

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติต่างๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เรียนรู้ สัมผัสและซาบซึ้งในความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้เกิดความรัก ความหวงแหนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทะเล หาดทราย แม่น้ำ ลำธาร น้ำตก ภูเขา และป่าไม้ เป็นต้น

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันธารอยย์ร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยในอีสานใต้

อีสานใต้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมขอมโบราณ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวแบบผจญภัย ซึ่งสนองนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น การท่องเที่ยวแบบผจญภัยเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยมุ่งเน้นความตื่นเต้นขณะทำกิจกรรมนั้นๆ มีความทรงจำ ความปลอดภัยและได้ประสบการณ์ใหม่ เช่น การเดินป่า ปีนเขา ไต่หน้าผาและล่องแก่ง เป็นต้น อีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวแบบผจญภัยอยู่มากมาย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ จังหวัดอุบลราชธานี อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น ซึ่งจากผลการศึกษาของกฤษณียา คังขจันทรานนท์ และคณะ (2550) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยในอีสานใต้ พบใน 4 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา อุบลราชธานี ชัยภูมิและบุรีรัมย์ มีอยู่ทั้งหมด 7 แห่ง ได้แก่ **จังหวัดนครราชสีมา** มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยอยู่ 2 แห่ง คือ 1) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย อยู่ 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเดินป่า การล่องแก่ง การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค การขี่จักรยานเสือภูเขาและการปีนหน้าผาหรือโรยตัว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี ยกเว้นการล่องแก่งที่ต้องเป็นช่วงเดือนมิถุนายน-ตุลาคม เนื่องจากมีน้ำมาก และการปีนหน้าผาหรือโรยตัวต้องเป็นช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม เนื่องจากบริเวณการปีนหน้าผาหรือโรยตัวเป็นน้ำตก ในช่วงนี้ น้ำตกจะไม่รุนแรงสามารถทำกิจกรรมการปีนหน้าผาหรือโรยตัวได้อย่างสนุกสนาน 2) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ป่าเขาภูหลวง อำเภอวังน้ำเขียว มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย คือ กิจกรรมการขี่จักรยานเสือภูเขา สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี **จังหวัดอุบลราชธานี** มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยอยู่ 3 แห่ง คือ 1) อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการพายเรือแคนูหรือเรือคายัค การขี่จักรยานเสือภูเขาและการปีนหน้าผาหรือโรยตัว สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี ยกเว้น การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค ต้องเป็นช่วงฤดูร้อน เนื่องจากในฤดูอื่นๆ จะมีน้ำมาก และแก่งตะนะ

มีความลึกมาก ถ้าเป็นช่วงฤดูฝนจะมีอันตรายมาก ทั้งกระแสน้ำที่เชี่ยวและความลึกของน้ำ ดังนั้นฤดูร้อนจึงเหมาะสมมากที่สุด 2) อุทยานแห่งชาติผาแต้ม มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการขี่จักรยานเสือภูเขา และการปีนหน้าผาหรือไต่ผา สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี 3) อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการปีนหน้าผาหรือไต่ผา และการพายเรือแคนูหรือเรือคายัคที่น้ำตกห้วยหลวงหรือน้ำตกบักเตว ในการปีนหน้าผาหรือไต่ผาสามารถท่องเที่ยวได้ในช่วงฤดูร้อน เนื่องจากบริเวณการปีนหน้าผาหรือไต่ผาเป็นน้ำตก ในช่วงนี้น้ำตกจะไม่รุนแรง สามารถทำกิจกรรมการปีนหน้าผาหรือไต่ผาได้อย่างสนุกสนาน ส่วนการพายเรือแคนูหรือเรือคายัค สามารถท่องเที่ยวได้ในช่วงฤดูฝน เนื่องจากมีน้ำมากเหมาะแก่การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค **จังหวัดชัยภูมิ** มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยอยู่เพียงแห่งเดียว คือ อุทยานแห่งชาติไทรทอง มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย คือ กิจกรรมการปีนหน้าผาหรือไต่ผา สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี และ **จังหวัดบุรีรัมย์** มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยอยู่เพียงแห่งเดียวเช่นเดียวกัน คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ที่หน่วยพิทักษ์ป่าละเลิงร้อยรู มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเดินป่าและการขี่จักรยานเสือภูเขา ซึ่งสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี

ภาพ 45 กิจกรรมเดินป่าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
จังหวัดนครราชสีมา

ภาพ 46 กิจกรรมล่องแก่งลำตะคอง ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ในช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน

เทิดชาย ช่างบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ภาพ 47 กิจกรรมล่องแก่งหินเพิง ที่
 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
 ในช่วงเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม

ภาพ 48 กิจกรรมการพายเรือแคนูที่
 อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ
 จังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงฤดูร้อน

ภาพ 49 กิจกรรมขี่จักรยาน
 เลือภูเขาที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
 จังหวัดนครราชสีมา

ภาพ 50 กิจกรรมรอยตัวที่น้ำตกเหวนรก อุทยาน
 แห่งชาติเขาใหญ่ ที่ความสูงประมาณ 120 เมตร

ภาพ 51 กิจกรรมโรยตัวที่ผาห้าหาด
อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ

ภาพ 52 กิจกรรมโรยตัวที่ผาผึ้ง อุทยานแห่งชาติ
แก่งตะนะ จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพ 53 กิจกรรมโรยตัว ที่ผาแต้ม
อุทยานแห่งชาติผาแต้ม
จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพ 54 กิจกรรมโรยตัวลงสู่
แอ่งน้ำตกห้วยหลวง
อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย
จังหวัดอุบลราชธานี
ที่มา : ภาพที่ 45-54 ภุษณินยา
สังขจันทรานนท์ และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

รูปแบบการท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยในอีสานใต้

รูปแบบการท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยในอีสานใต้ที่พบทั้ง 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ชัยภูมิและบุรีรัมย์ มีกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย 5 รูปแบบ ได้แก่ การล่องแก่ง การเดินป่า การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค การขี่จักรยานเสือภูเขา และการปีนหน้าผาหรือโรยตัว โดยจังหวัดนครราชสีมามีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยทั้ง 5 รูปแบบข้างต้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยที่ครบวงจรสามารถ ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยได้หลากหลาย ส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยอยู่ 3 รูปแบบ คือ การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค การขี่จักรยานเสือภูเขาและการปีนหน้าผาหรือโรยตัว จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยอยู่ 2 รูปแบบ คือ การเดินป่าและการขี่จักรยานเสือภูเขา จังหวัดชัยภูมิมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยรูปแบบเดียว คือ การปีนหน้าผาหรือโรยตัว ส่วนจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยอยู่เลย

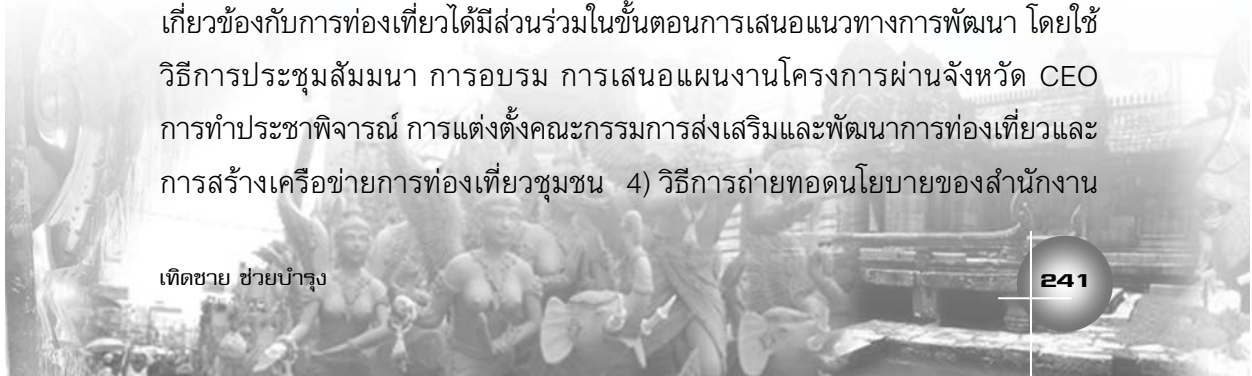
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ ดังนั้นการหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายในการจัดการสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอีสานใต้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมดำเนินการ ซึ่งจากผลการศึกษาของ นฤตม สาริกบุตร และคณะ (2550) พบว่า แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ มีดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ 3 จังหวัด
 เท่านั้น คือ สุรินทร์ บุรีรัมย์และชัยภูมิที่มีการกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับ
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษและนครราชสีมาไม่มี
 นโยบายเฉพาะ นั่นหมายถึงการไม่มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการบริหารงาน
 และวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอาจคาดการณ์ได้ว่าการพัฒนา
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดดังกล่าว ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่ด้านนโยบายเฉพาะ
 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของ
 สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมผู้บริหาร
 ของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาให้น้ำหนักของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
 ซึ่งหมายถึงสิ่งใดๆ ก็ตามที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงตลอดเวลา
 ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย ข้อมูลเอกสารต่างๆ ปัจจัยทางสังคม (ภายใน
 องค์กร) และผลประโยชน์ของหน่วยงานมากกว่าปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อม
 (Environment factors) ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ผู้กำหนดนโยบายจะต้อง
 คำนึงถึง ได้แก่ ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว สภาพเศรษฐกิจ
 ของประเทศ การเมืองและปัจจัยอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารของสำนักงาน
 การท่องเที่ยวและกีฬา ให้น้ำหนักปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น
 อันดับหนึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศ ดังนั้น อาจคาดการณ์ได้ว่าผู้บริหารของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา
 น่าจะสามารถกำหนดแนวนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้
 3) การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำ
 ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนา
 “นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาเกือบทั้งหมดได้เปิด
 โอกาสให้ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนที่
 เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนการเสนอแนวทางการพัฒนา โดยใช้
 วิธีการประชุมสัมมนา การอบรม การเสนอแผนงานโครงการผ่านจังหวัด CEO
 การทำประชาพิจารณ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและ
 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน 4) วิธีการถ่ายทอดนโยบายของสำนักงาน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การท่องเที่ยวและกีฬาไปสู่ชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาเกือบทั้งหมดมีวิธีการในการถ่ายทอดนโยบายด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการทำหนังสือเพื่อแจ้งให้ทราบ จัดการประชุมสัมมนาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ และครึ่งหนึ่งใช้วิธีทำโปสเตอร์หรือแผ่นพับ การถ่ายทอดนโยบายยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะวิธีการเหล่านี้ยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่านโยบายจะลงไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นได้ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนหรือท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี ร่องลงมา เกือบทั้งหมดเห็นว่า ชุมชนหรือท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ของชุมชนที่ควรได้จากการท่องเที่ยว และครึ่งหนึ่งเห็นว่าชุมชนหรือท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนสามารถรองรับได้ และมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยว และสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และตามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้จะหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพโดยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้

แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

1) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ยังไม่มีนโยบายด้านนี้ ก็อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจากจังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว

2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ควรวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานตนเองเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย เพราะจากข้อมูลด้านปัจจัยในการกำหนด

นโยบาย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ให้นำนักวิจัยภายในองค์กรเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับพบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมของบุคลากรและระบบภายในหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย

3) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากรของหน่วยงานเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และต้องให้ความรู้ ความเข้าใจต่อชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติได้

4) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชนขึ้นมาเป็นนโยบายระดับจังหวัด โดยสอดคล้องกับนโยบายในระดับกระทรวง เพราะจากสภาพปัจจุบัน ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนนโยบาย

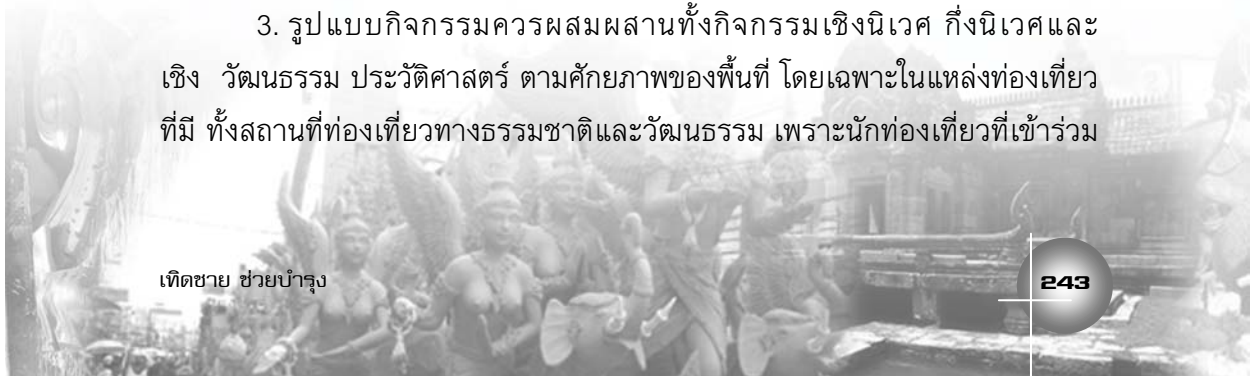
รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้มี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรเป็น การท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมความงามทางธรรมชาติหรือศึกษาธรรมชาติ เพราะหากพิจารณาโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการ ชื่นชมความงามของธรรมชาติ กลุ่มนักนิยมไพรและกลุ่มนักธรรมชาติวิทยา

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ชุมชน อาจจัดให้มีกิจกรรมที่มีความตื่นเต้นและสอดแทรกด้วยการผจญภัยบ้างเพราะ นักท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 10 แสวงหาความตื่นเต้นหรือผจญภัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ

3. รูปแบบกิจกรรมควรผสมผสานทั้งกิจกรรมเชิงนิเวศ กึ่งนิเวศและ เชิง วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตามศักยภาพของพื้นที่ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยว ที่มี ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วม

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้มีแนวทางดังต่อไปนี้

1) การจัดการและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่นั้นๆ โดยให้ชุมชนพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น 2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการในพื้นที่แต่ละแห่ง

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

แม้ประเทศไทยจะมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและหลากหลายทั้งในเชิงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและเชิงเกษตร แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในอีสานใต้

จากผลการศึกษาของประดิษฐ์ ศิลานบุตร และคณะ (2550) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในอีสานใต้มี 5 ประเภท คือ 1) ประเภทวัดและโบราณสถาน 2) ประเภทพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงวัฒนธรรม 3) ประเภทหมู่บ้านหัตถกรรม 4) ประเภทธรรมชาติหรือเชิงนิเวศ และ 5) ประเภทสวนดอกไม้หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 411 แห่ง แสดงให้เห็นว่าในอีสานใต้มีทรัพยากรที่สำคัญมากมายที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในอีสานใต้มี 3 ลักษณะ คือ 1) **การบริหารโดยรูปแบบคณะกรรมการ** ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมของอนุสรณ์สถานทุ่งลัมฤทธิ์ วัดป่าหลักร้อย กลุ่มหัตถกรรมเขวาสินรินทร์ วัดพระธาตุ

เรื่องรอง แหล่งเครื่องปั้นดินเผา อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่าค ตำบลปทุม ซึ่งการบริหารโดยคณะกรรมการมีจุดแข็งที่สามารถควบคุมดูแลกิจกรรมใน แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวได้ แต่ต้องมีผู้นำหลักเป็นแกนนำ ซึ่งจากกรณีศึกษา วัดป่าหลักร้อย วัดเต่าใหญ่ วัดพระธาตุเรื่องรอง มีคณะกรรมการเป็นผู้บริหาร โดยมี เจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหารงาน การบริหารในรูปแบบนี้เจ้าอาวาสมี อิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ส่วนกลุ่มหัตถกรรมเขวาสินรินทร์ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่าค ตำบลปทุม มีรูปแบบ คณะกรรมการปรึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือการบริหารแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการบริหารแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ส่วนใหญ่เป็นการบริหารโดยรูปแบบ คณะกรรมการ แต่ยังมีผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัด หรือพุทธอุทยาน 2) **การบริหารโดยรูปแบบเอกชน** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจส่วนตัว ที่มีพื้นที่บริการเป็นของตนเองและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป หรือรูปแบบ การสนับสนุนจากภาครัฐให้แก่ภาคเอกชน เช่น การส่งเสริมสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์โดยให้กลุ่มในชุมชนบริหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเฉพาะ โดยมี แนวคิดในการผลิตสินค้าของเฉพาะบุคคลและขยายให้ชุมชนเป็นผู้ร่วมกิจกรรม ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้จึงเป็นรูปแบบเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ แหล่งทอผ้าไหม บ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดผู้สนใจใน ลวดลายผ้าไหมให้มาชื่นชมความงาม สามารถจับจ่ายซื้อขายได้ ผู้ที่คิดค้นลายผ้า ต่างๆ มีลักษณะเฉพาะบุคคลแต่สามารถสร้างผลงานให้โดดเด่นจนหลายหน่วยงาน ต้องร่วมกันสนับสนุนและจัดสถานที่เพิ่มเติม ส่งผลให้ประชาชนที่สนใจและม ีความสามารถด้านการผลิตผ้ามาร่วมกันผลิต ตั้งร้านและจำหน่ายทำให้เกิดเป็น สถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยเอกชน ส่วนใหญ่เป็น การท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์บริการ การสนับสนุนเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้บริหาร แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเป็นหลัก 3) **การบริหารแหล่งท่องเที่ยวโดยผู้นำ ผู้เริ่ม**

ต้นคิด สร้างแหล่งท่องเที่ยว เป็นการบริหารที่ต้องใช้ความเชื่อและพลังศรัทธาของ ผู้นำเป็นหลัก สามารถประสบความสำเร็จได้โดยผู้นำต้องตั้งใจทำจริงและผู้นำชุมชน ในพื้นที่ให้การสนับสนุน กรณีสถานที่ที่แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการโดยผู้นำ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

สามารถประสบความสำเร็จได้ส่วนใหญ่จะเป็นวัด พุทธสถาน เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวที่เป็นพุทธสถานต้องมีผู้นำที่เป็นพระ และมีคณะกรรมการช่วยดูแล ได้แก่ วัดป่าหลักร้อย พุทธอุทยานวัดเต่าใหญ่และวัดพระธาตุเรืองรอง

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการโดยรูปแบบคณะกรรมการ และการบริหารจัดการโดยผู้นำที่เป็นผู้คิด ผู้ก่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ซึ่งในลักษณะการบริหารจัดการดังกล่าวมีจุดอ่อน จุดแข็งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังตาราง 23

ตาราง 23 จุดแข็งและจุดอ่อนของการบริหารจัดการ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
การบริหารจัดการโดยรูปแบบคณะกรรมการ	
- สามารถคิดรูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการสถานที่ต่างๆ ได้หลากหลาย - จัดการแบ่งปันผลประโยชน์ ผลตอบแทนได้อย่างรัดกุม - เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นร่วมกิจกรรมได้เต็มที่ ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินอยู่มีความสมบูรณ์	- ขั้นตอนการตัดสินใจในการจะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ มีมากขึ้น - เกิดการขัดแย้งทางความคิดในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
การบริหารจัดการโดยรูปแบบผู้นำคนเดียว	
- สามารถตัดสินใจได้ว่าจะพัฒนาสถานที่ไหนสนใจมีจุดเด่นอย่างไร ทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยว - การปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวทำได้อย่างรวดเร็ว	- เกิดข้อสงสัยจากภายนอกในเรื่องการบริหารจัดการ เช่น ชาวบ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมการดำเนินกิจกรรม ผู้นำองค์กรภาครัฐที่ไม่เห็นการบริหารจัดการ ทำให้ไม่มีการสนับสนุนจากชุมชน องค์กรท้องถิ่น - รูปแบบการคิดกิจกรรมในสถานที่ไม่หลากหลาย ทำให้กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในรูปแบบเดียว

ที่มา : ประดิษฐ์ ศิลปบุตร และคณะ, 2550

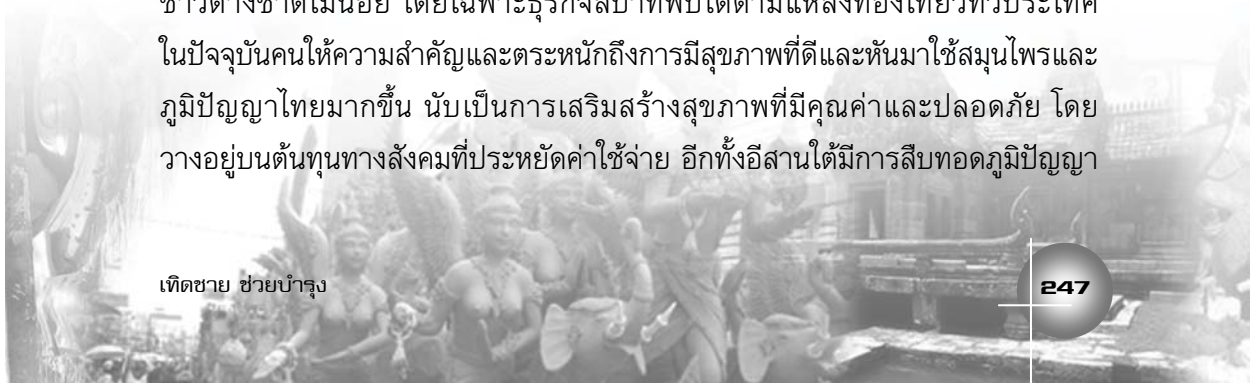
แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในแต่ละจังหวัดของอีสานใต้ มีการกำเนิดและลักษณะที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวมากน้อยแตกต่างกัน โดยการกำเนิดแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือการจัดการรูปแบบสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ให้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น รวมทั้งการพัฒนาแนวคิดการบริหารจัดการผู้นำเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการทำงานในเชิงบูรณาการระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและองค์กรต่างๆ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสมุนไพรแพทย์แผนไทย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสมุนไพรแพทย์แผนไทยเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะจัดสรรเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพหรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสในการดูแลสุขภาพตัวเองมากขึ้น โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพที่หลากหลาย เช่น ทัวร์แพทย์แผนไทย ทัวร์อาหารสมุนไพร ทัวร์สมุนไพรชนบท ทัวร์เกษตรธรรมชาติ ทัวร์น้ำพุร้อนและอาบน้ำแร่ ทัวร์ฝึกสมาธิและบำเพ็ญบุญ ทัวร์แหล่งธรรมชาติ โดยมีรูปแบบบริการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร สูดควันบำบัด การบริการอาบน้ำแร่ วารีบำบัด การฝึกสมาธิ แนวพุทธ การบริการอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติไม่น้อย โดยเฉพาะธุรกิจสปาที่พบได้ตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ ในปัจจุบันคนให้ความสำคัญและตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดีและหันมาใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาไทยมากขึ้น นับเป็นการเสริมสร้างสุขภาพที่มีคุณค่าและปลอดภัย โดยวางอยู่บนต้นทุนทางสังคมที่ประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งอีสานใต้มีการสืบทอดภูมิปัญญา

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

พื้นบ้านด้านสุขภาพมายาวนานจนถึงปัจจุบันก็ยังคงมีการดูแลสุขภาพโดยหมอพื้นบ้าน ซึ่งผลการศึกษาของปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ (2550) พบว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ มีอยู่ 4 ประเภทคือ

1. ยาสมุนไพร ประชาชนในอีสานใต้มีการเสริมสร้างสุขภาพด้วยการใช้ยาสมุนไพรทั้งในรูปแบบการรับประทาน การทาและการเป่า ประชาชนยังคงมีการดูแลสุขภาพตนเองและบุคคลอื่นด้วยสมุนไพรพื้นบ้านทั้งเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยและเพื่อการดูแลสุขภาพ หมอพื้นบ้านที่เสริมสร้างสุขภาพให้กับผู้ที่สนใจนั้นบางท่านจะมีความรู้ความสามารถหลากหลาย รักษาได้หลายโรคแบบองค์รวม (Holistic) บางท่านก็จะชำนาญเพียงด้านใดด้านหนึ่ง โดยหมอพื้นบ้านที่มีความชำนาญในการเสริมสร้างสุขภาพครบทุกด้าน เช่น หลวงปู่ประสงค์ ชุมพล วัดโพธิ์ไทร ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอบึงมะลิ จังหวัดอุบลราชธานี ใช้สมุนไพรในการรักษาแผลเรื้อรังจากโรคเบาหวาน โดยไม่ต้องผ่าตัด รักษาโรคไต โรคหัวใจ หมอประกาศิต อำไพพิศ หมู่ 1 ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ รักษาโรคไต โรคกระเพาะอาหาร การล้างสารพิษออกจากร่างกาย หมออาจ ศิลา บ้านเลขที่ 55/1 หมู่ 1 คุ่มหนองเกาะน้อย ตำบลดอนมนต์ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้สมุนไพรรักษาโรคตับ โรคมะเร็ง โรคนิ้วในไต ดีซ่าน เป็นต้น สมุนไพรที่หมอพื้นบ้านนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพส่วนใหญ่เป็นพืชผักที่คุ้นเคยกันในชีวิตประจำวัน และในปัจจุบันสมุนไพรหลายอย่างที่หมอพื้นบ้านใช้ในการรักษาสุขภาพก็มีการศึกษาวิจัย จึงทำให้เกิดความมั่นใจในความปลอดภัยมากขึ้น

2. การนวด จับเส้น การประคบและอบสมุนไพร ประชาชนในอีสานใต้ นิยมการนวด การจับเส้น การประคบเมื่อมีอาการเส้นตึง การปวดหลังจากการทำงานหนักในไรนา การอบด้วยสมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพกันมาก การเสริมสร้างสุขภาพด้วยวิธีดังกล่าวกำลังได้รับความนิยมทั้งจากชาวไทยและชาวต่างชาติ ในการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ มักจะมีการเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยการเสริมสร้างสุขภาพโดยการนวดไทยหรือที่เรียกว่าการนวดแผนไทย โดยจัดกิจกรรมดังกล่าวที่โรงแรมซึ่งเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว หรือบริษัทนำเที่ยวบางแห่งก็นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่บริการการนวดแผนไทยตามชุมชนต่างๆ เช่น ศูนย์

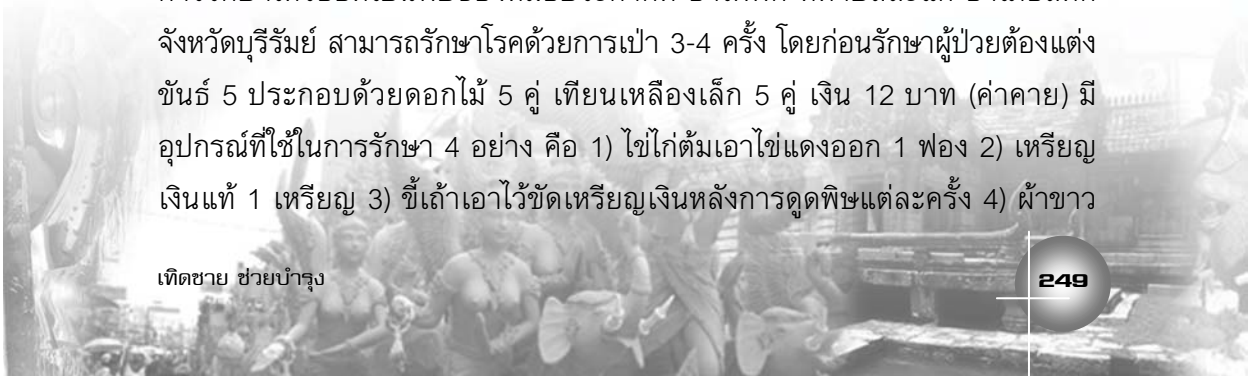

สุขภาพชุมชนบ้านสระคูณ ตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีหมอพิมพ์ ปะนามะสา และ เครือข่ายได้รับความนิยมนมาก มีประชาชนจำนวนมากมาใช้บริการทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และใกล้เคียง รวมทั้งชาวต่างชาติที่มาทำบริษัทนำเที่ยว ก็พึงพอใจในบริการ เพราะการเดินทางท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเมื่อยล้า ดังนั้นการนวด การอบสมุนไพรและการประคบจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยบรรเทาอาการดังกล่าวและเป็นการเสริมสร้าง สุขภาพได้

3. การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ การเสริมสร้างสุขภาพด้วยการรับประทานอาหารธรรมชาติที่ปลอดสารพิษหรืออาหารประเภทเกษตรอินทรีย์ ในอีสานใต้มีชาวบ้านรวมตัวกันทำเกษตรอินทรีย์หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มของนายไพรัตน์ ชื่นศรี และอาจารย์ประกาศิต อำไพพิศ ที่ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีการปลูกข้าวและพืชผักแบบเกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงเป็ดไข่แบบไม่ใช้อาหารสำเร็จรูป กลุ่มเหล่านี้จะมีการประสานเชื่อมโยงกันและนำผลิตผลที่ได้ เช่น ข้าวหอมมะลิ ไข่เป็ด และพืชผักตามฤดูกาลมาจำหน่าย เกษตรอินทรีย์ที่ปลูกจะไม่ใช้สารเคมีแต่ใช้สารชีวภาพที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ ในระยะเริ่มต้นชุมชนจะปลูกเพื่อรับประทานเองในครัวเรือน ต่อมาก็ขยายการเพาะปลูกและนำออกจำหน่ายในชุมชนแต่ยังไม่แพร่หลายนัก ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ปลูกก็มีทั้งข้าวอินทรีย์และพืชผักต่างๆ กลุ่มชาวบ้านที่ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์จะอยู่ใกล้เคียงกับหมอพื้นบ้านที่ให้บริการรักษาสุขภาพหรือในบางพื้นที่หมอพื้นบ้านและเครือข่ายก็ทำเกษตรอินทรีย์ร่วมด้วย จึงมีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านและอาหารพื้นบ้านปลอดสารพิษ

4. การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า การต่อกระดูกและการรักษาพิษงู และการเสริมสร้างสุขภาพใจด้วยการปฏิบัติธรรม ในชุมชนอีสานใต้มีหมอพื้นบ้านที่ให้การดูแลสุขภาพผู้ป่วยด้วยมนต์คาถาและการเสกเป่าเพื่อรักษาโรคต่างๆ เช่น การรักษาไทรอยด์เป็นพิษของหมอประกาศิต อำไพพิศ ที่ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถรักษาโรคด้วยการเป่า 3-4 ครั้ง โดยก่อนรักษาผู้ป่วยต้องแต่งขันธ 5 ประกอบด้วยดอกไม้ 5 คู่ เทียนเหลืองเล็ก 5 คู่ เงิน 12 บาท (ค่าคาย) มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการรักษา 4 อย่าง คือ 1) ไข่ไก่ต้มเอาไข่แดงออก 1 ฟอง 2) เหยี่ยวเงินแท้ 1 เหยี่ยว 3) ขี้เถ้าเอาไว้ขัดเหยี่ยวเงินหลังการดูดพิษแต่ละครั้ง 4) ผ้าขาว

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เอาไว้ห่อไข่ ขณะรักษาหมอมะจะเสกคาถาไล่ไข่ และเอาเหรียญเงินใส่ในไข่แล้วใช้ผ้าขาวห่อไข่ นำไปอุบบริเวณคอเพื่อดูดพิษ ทำติดต่อกันสักพักหนึ่ง จากนั้นเอาเหรียญเงินออกมาจากไข่ จะพบว่าเหรียญที่เคยขาวจะดำลง หมอมะจะเอาไข่เฝ้าขัดเหรียญจนขาวเหมือนเดิม กระบวนการรักษาแต่ละครั้งจะทำซ้ำ 3 รอบ จากนั้นจะเว้นระยะการรักษาประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วกลับมารักษาอีกครั้ง ทำเช่นนี้ 4 ครั้ง อาการของโรคก็จะหายไป ถือเป็นการเสริมสร้างสุขภาพที่น่าสนใจ ช่วยลดความสิ้นเปลืองในการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันและทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นโดยเร็วและไม่สิ้นเปลืองค่ารักษา

การรักษากระดูกหักและรักษาพิษงูของหมอวิชิต ผาเจริญ ที่หมู่ 16 ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ รักษาแผลหมากัดทำให้ไม่ปวดแผลและรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก การรักษาสุขภาพใจด้วยการฝึกสมาธิ อบรมธรรมะซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์รวมในการทำบุญ การฝึกปฏิบัติธรรม การฝึกนั่งสมาธิ กรรมฐาน รวมถึงการรักษาอาการเจ็บป่วยที่หาสาเหตุไม่ได้ จะมีพิธีกรรมในการรักษาเรียกว่า เรือมมะมั่ววด (ชุมชนเขมร) การรำผีฟ้าหรือรำผีไท้ ผีแถน (ชุมชนลาว) โดยการรำประกอบดนตรีพื้นบ้านและเช่นสรวงดวงวิญญาณบรรพบุรุษในการรักษาโรค นอกจากนี้หมอพื้นบ้านบางคนยังมีความสามารถพิเศษในการดูดวงชะตาได้ด้วยแต่ส่วนใหญ่จะไม่เปิดเผยตัวเอง ทั้งนี้หมอพื้นบ้านที่เป็นสามัญชนอาจขาดความน่าเชื่อถือเนื่องจากไม่มีमाणเหมือนนักบวช กรณีหลวงปู่ประสงค์ ชุมพล ที่วัดโพธิ์ไทร ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสวดมนต์ ท่องคาถาก่อนการรักษา ในการเก็บหรือปลุกสมุนไพรมะต้องมียุทธกรรมที่แสดงถึงความเคารพต่อเทพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลรักษา เพื่อความขลังและเกิดผลดีต่อการรักษา เช่นการปลุกว่านมาห่อ ซึ่งใช้รักษาโรคไต โรคจิตสติดวงทวารและทำให้มีพลังกำลังแข็งแรง หลวงปู่ประสงค์จะท่องคาถาขณะเพาะปลูกและจะปลูกในวันอังคารข้างขึ้นเดือนหก เก็บหัวว่านในวันอังคารข้างขึ้นเดือนสิบสองเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตามนี้ถือว่าว่านไม่มีพลังและไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในการรักษา นอกจากนี้พระภิกษุที่ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดจะมีจิตที่สงบในญาณสามารถล่วงรู้อดีต ปัจจุบันและอนาคตของบุคคลได้แต่ท่านก็จะไม่พูดหรือเล่าให้ฟัง นอกจากเป็นเพียงการสอนให้ตั้งใจทำความดี รักษา

ใจของตนเองให้ดีหรืออาจจะเตือนสติบ้างเป็นบางครั้ง ซึ่งนับเป็นการเสริมสร้างสุขภาพที่น่าสนใจ แต่มีข้อน่าสังเกตประการหนึ่งคือความคึกคักดีลี้ของคาถาอาคมของหมอพื้นบ้านและความสามารถในการช่วยเหลือผู้รับการรักษาขึ้นอยู่กับการรักษาคุณสมบัติที่ดีของหมอพื้นบ้านเอง โดยมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นคนดีโดยต้องรักษาศีล 5 ให้ครบบริบูรณ์ ไม่ละโมภโลภมากอยากได้ของผู้อื่น ดังนั้นหมอพื้นบ้านจึงไม่เรียกร้อยค่ารักษาแต่ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของผู้รับการรักษา หากผู้รับการรักษาไม่มีเงินก็ไม่ต้องจ่าย ซึ่งหมอพื้นบ้านมีความเต็มใจและยินดีที่จะรักษาโดยไม่คิดมูลค่าและไม่ปิดบังตัวยาที่รักษา สำหรับผู้ป่วยที่เดินทางลำบากและอยู่ห่างไกล ก็จะแนะนำสมุนไพรในการรักษาเพื่อไปทำเองที่บ้าน และในทุกวันพระจะมีการสวดมนต์ทบทวนคาถาอาคมต่างๆ อยู่เสมอ หากใครไม่ปฏิบัติก็จะทำให้ความคึกคักดีลี้ของการรักษาเสื่อมลงเรื่อยๆ ทั้งนี้หากไม่มีผู้รับการรักษา หมอพื้นบ้านก็จะประกอบอาชีพทำไร่นา โดยหมอพื้นบ้านจะไม่มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เชิญชวนใดๆ ทั้งสิ้น

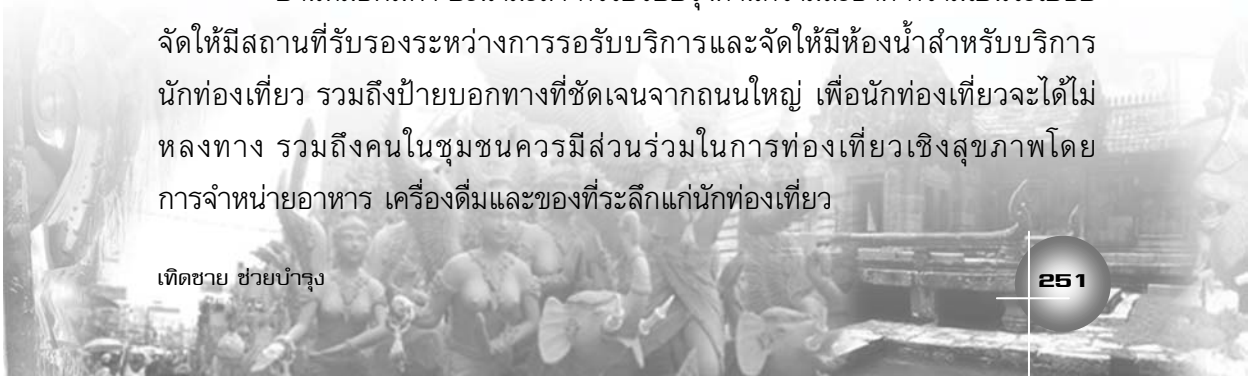
รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ควรปรับปรุงด้านการเข้าถึงสถานที่ ความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ดังนี้

- บ้านอาจารย์ประกาศิต อำเภอพิบูลย์รักษ์ ควรปรับปรุงที่นั่งพักของนักท่องเที่ยวระหว่างรอรับบริการ และควรจัดระเบียบสิ่งของต่างๆ ให้เข้าที่ หยิบใช้ได้สะดวก และปรับปรุงห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยว สถานที่ตรวจรักษาควรเป็นห้องที่มีสัดส่วนและกว้างพอสมควร

- บ้านหมอฟิมพา ปะนาเมสา ควรปรับปรุงด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบ จัดให้มีสถานที่รับรองระหว่างรอรับบริการและจัดให้มีห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงป้ายบอกทางที่ชัดเจนจากถนนใหญ่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้ไม่หลงทาง รวมถึงคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่มและของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- บ้านหมอแสง นามตะ ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจนจากถนนใหญ่และถนนรอง ควรจัดสถานที่รับรองระหว่างรอรับบริการ จัดให้มีน้ำดื่มบริการ มีห้องน้ำที่สะอาดและสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว และควรให้ความรู้ระหว่างการให้บริการ

- วัดหลวงปู่ประสงค์ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ให้บริการเป็นกุฏิของหลวงปู่ซึ่งคับแคบ จึงควรมีสถานที่สำหรับให้บริการแยกต่างหากจากกุฏิ และมีป้ายบอกชัดเจนว่าเป็นสถานที่ให้บริการเสริมสร้างสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการ และควรมีห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยวและสถานที่นั่งรอรับบริการ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ไม่สามารถจะพัฒนาให้ได้เกณฑ์มาตรฐานแหล่งบริการสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขอย่างสมบูรณ์ได้ เพราะหมอพื้นบ้านและชุมชนจะต้องดำรงรักษาไว้ซึ่งแบบแผนวัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างจากสังคมเมือง

2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ

1) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ทั้งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การชมโบราณสถาน ปราสาทหิน อโรคยาศาลาในสมัยโบราณที่ค้นพบ เช่น ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทหินบ้านโคกปราสาทในบริเวณวัดโพธิ์น้อย อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทบ้านบุหรือปราสาทมิไฟ ซึ่งเป็นที่พักสำหรับผู้แสวงบุญและนักเดินทางที่ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทนางรำ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมาและปราสาทภู ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวอาจใช้บริการด้านสุขภาพตามหมู่บ้านต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงซึ่งมีหมอพื้นบ้าน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต้องประสานกับเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวมัคคุเทศก์ และหมอพื้นบ้านในแต่ละหมู่บ้าน

2) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการศึกษาวิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวอาจ

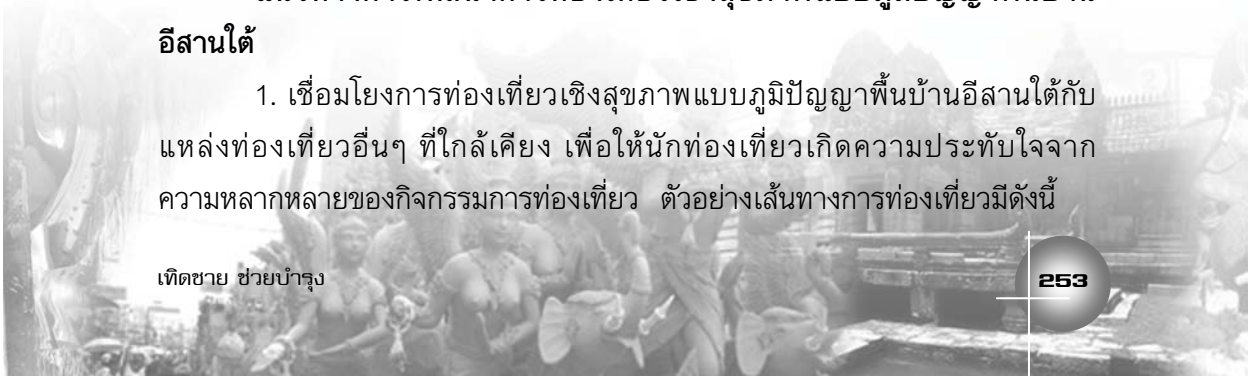

พักในโฮมสเตย์ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมและเคารพ วัฒนธรรมของท้องถิ่น การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ ดำเนินการโดยกลุ่มหมอพื้นบ้านกับเพื่อนบ้านบางคน โดยนักท่องเที่ยวอาจรับบริการ นวดจับเส้น รับประทานอาหารปลอดสารพิษ และพักในชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของ ชาวบ้าน เช่น ที่บ้านสระคูณ ตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พร้อมทั้งให้บริการนักท่องเที่ยว มีที่พักค้างคืน อาหารพื้นบ้าน ผู้นำเที่ยว โดยมี ครูบาผาย สร้อยสระกลาง ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้นำในการให้ความรู้และเที่ยวชม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนทั้งการทำนา การเลี้ยงวัวและควาย การรับประทาน อาหารพื้นบ้านปลอดสารพิษ ซึ่งเน้นพืชผักตามฤดูกาล ปลา เบ็ด ไก่ที่เลี้ยงแบบ ธรรมชาติ เช่น น้ำพริกผัก ปลาเผา ต้มยำไก่บ้าน ลาบเบ็ด ข้าวเหนียว ล้มตำ ชุบหน่อไม้ เป็นต้น ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นและอเมริกันมาท่องเที่ยวเป็น ประจำทุกปี กิจกรรมที่ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้นิยม คือ การนวดจับเส้นเพื่อผ่อนคลาย กล้ามเนื้อ บรรเทาความเมื่อยล้าจากการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีหมอพิมพ์ ปะนามะสา และทีมงานหมอนวดของศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านสระคูณคอยให้บริการ แต่บางครั้งมี นักท่องเที่ยวจำนวนมาก หมอนวดจับเส้นให้บริการไม่ทัน นักท่องเที่ยวบางส่วนจึง นั่งรอโดยไม่มีกิจกรรมใดๆ ดังนั้นจึงควรจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวในจำนวนที่พอเหมาะใน การบริการแต่ละครั้งเพื่อไม่ให้เกิดความสามารถในการรองรับของหมอนวด

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรเน้นการเสริมสร้าง สุขภาพให้ดีกว่าเดิม ไม่เน้นการรักษาอาการเจ็บป่วยเท่านั้น ควรมีกิจกรรมที่จะ สอดแทรกไปพร้อมกับการเสริมสร้างสุขภาพ คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตนเองแบบองค์รวม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนำความรู้ ไปดูแลสุขภาพของตนเองและบุคคลอื่นได้ต่อไป

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีสานใต้

1. เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้กับ แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจาก ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยวมีดังนี้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1) เทียวบุรีรัมย์รูปแบบที่ 1 เริ่มต้นจากการท่องเที่ยวที่ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ ในช่วงเช้า ซื้อของฝากที่มีชื่อเสียง คือ กุ้งจ่อมประโคนชัย ผ่านเข้าตัวเมืองบุรีรัมย์ แวะรับประทานอาหารกลางวันที่ยี่สิบเอ็ดแคว้นอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด แวะชมเขากระโดง ดูปากปล่องภูเขาไฟที่ดับสนิท ไหว้พระสุภัทรบพิตรที่ยอดเขากระโดง เข้าสู่ตัวเมืองบุรีรัมย์ ชมคูเมืองโบราณบริเวณสวนรมย์บุรี แวะซื้อของฝากที่มีชื่อเสียง คือ ผ้าพื้นเมืองและกุนเชียงที่มีรสชาติดีร่อย ออกจากตัวเมืองบุรีรัมย์ไปตามเส้นทางบุรีรัมย์-สตึก แวะนมัสการเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วัดหลวงปู่จันทร์แรม กิ่งอำเภอบ้านด่าน จากนั้นเดินทางต่อไปยังอำเภอสตึก ถึงสี่แยกอำเภอสตึกเลี้ยวขวาไปยังบ้านสะแกประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงบ้านอาจารย์ประกาศิต อำเภอพิศ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่มีความชำนาญในการนวดจับเส้นเพื่อสุขภาพ ตรวจร่างกายเพื่อหาความบกพร่องของอวัยวะต่างๆ ด้วยการตรวจพลังชีวิต นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรหลากหลายชนิดที่ใช้ในการบำรุงสุขภาพ รับประทานอาหารเย็นที่เป็นอาหารปลอดสารพิษและอาหารพื้นบ้านที่บ้านอาจารย์ประกาศิต และพักในชุมชนกับบ้านชาวนาน (โฮมสเตย์) ตอนเช้าออกกำลังเพื่อสุขภาพท่ามกลางอากาศบริสุทธิ์ ไปวัดป่าสตึกพัฒนาเพื่อฟังธรรมะจากหลวงปู่สมพร กันตวัณโณ พร้อมฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิต รับประทานอาหารเช้าปลอดสารพิษในชุมชน เดินทางท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ แล้วเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

เส้นทางการท่องเที่ยวแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านนี้ ใช้เวลาอย่างน้อย 2 วัน หรืออาจใช้เวลามากกว่านี้ หากต้องการทำกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การเรียนรู้เรื่องการเสริมสร้างสุขภาพตนเองจากหมอพื้นบ้าน การชมสวนสมุนไพร การเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลุ่มหมอพื้นบ้านอาจารย์ประกาศิต สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่เกิน 30 คน โดยต้องประสานงานล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

ตาราง 24 กิจกรรมการท่องเที่ยวปราสาทหินพนมรุ้ง-บ้านอาจารย์ประกาศิต
บ้านสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

วัน/เวลา	กิจกรรม	สถานที่
วันที่ 1	- ชมปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำ ยามเช้า	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
	- แวะซื้อของฝาก เช่น กุ้งจ่อม	อำเภอประโคนชัย
	- รับประทานอาหารกลางวัน	บริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด
	- แวะชมเขากระโดง ไหว้พระสุภัทรบพิตรที่ ยอดเขากระโดง	อำเภอเมือง
	- ชมคูเมืองโบราณ - ซื้อของฝาก เช่น ผ้าพื้นเมือง กุนเชียง	สวนรมย์บุรี อำเภอเมือง
	- แวะนมัสการเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ของสมเด็จพระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าที่ วัดหลวงปู่จันทร์แรม	กิ่งอำเภอบ้านด่าน
	- นวดจับเส้นเพื่อสุขภาพและตรวจร่างกายเพื่อ หาความบกพร่องของอวัยวะต่างๆ ด้วย การตรวจพลังชีวิตกับอาจารย์ประกาศิต อำไพพิศ	อำเภอสตึก
	- พักในชุมชนบ้านสะแก พร้อมรับประทานอาหาร เย็นปลอดสารพิษเพื่อสุขภาพ	อำเภอสตึก
วันที่ 2	- ออกกำลังกายรับอรุณท่ามกลางบรรยากาศ ของธรรมชาติ	อำเภอสตึก
	- ฟังธรรมะจากหลวงปู่สมพร กันตวัณโณ	
	- รับประทานอาหารเช้าปลอดสารพิษในชุมชน	
	- เดินทางเพื่อชมหมู่บ้านช้าง	บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์
	- เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ	

ที่มา : ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

2) เทียวบุรีรัมย์รูปแบบที่ 2 โดยท่องเที่ยวปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำในช่วงเช้า แล้วเดินทางตามเส้นทางนางรอง-ลำปลายมาศ รับประทานอาหารกลางวันปลอดสารพิษที่ศูนย์พัฒนาประชากร อำเภอลำปลายมาศ เดินทางไปบ้านพ้อพิมพา ปะนามะสา ที่บ้านสระคูณ ตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ แล้วเสริมสร้างสุขภาพด้วยการนวดจับเส้นหรือตรวจพลังชีวิตหรือใช้สมุนไพร แวะชมเกษตรผสมผสานของพ่อผายสร้อยสระกลาง พักค้างคืนที่สวน รับประทานอาหารเย็นปลอดสารพิษที่สวนพ้อผาย เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เดินทางไปชม ปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพ้อพิมพาสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่เกิน 30 คน โดยต้องประสานงานล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

ตาราง 25 กิจกรรมการท่องเที่ยวปราสาทหินพนมรุ้งถึงบ้านอาจารย์พิมพา ปะนามะสา บ้านสระคูณ ตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

วัน/เวลา	กิจกรรม	สถานที่
วันที่ 1	- ชมปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำยามเช้า	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
	- รับประทานอาหารกลางวันปลอดสารพิษ	ศูนย์พัฒนาประชากร อำเภอลำปลายมาศ
	- นวดจับเส้นเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่บ้านพ้อพิมพา ปะนามะสา - ตรวจพลังชีวิตและเสริมสร้างสุขภาพด้วยสมุนไพร	บ้านสระคูณ อำเภอลำปลายมาศ
	- เดินทางไปชมเกษตรผสมผสาน - รับประทานอาหารเย็นที่ปลอดสารพิษ - พักที่สวนเกษตรของพ่อผายสร้อยสระกลาง	อำเภอลำปลายมาศ

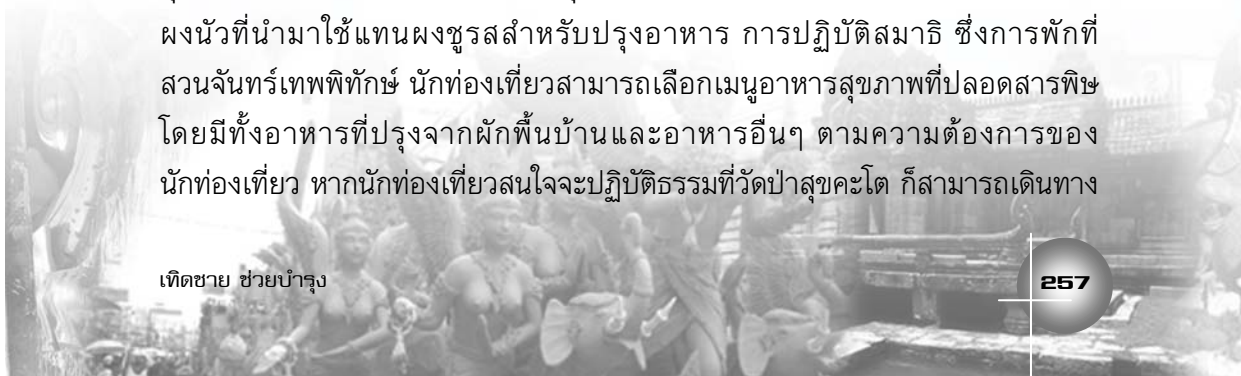

วัน/เวลา	กิจกรรม	สถานที่
วันที่ 2	- ออกกำลังกายยามเช้ารับอากาศบริสุทธิ์ที่บ้านสระคูณ - ปฏิบัติสมาธิเพื่อความสงบ - รับประทานอาหารเช้าปลอดสารพิษ - เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของบ้านสระคูณ	อำเภอลำปลายมาศ
	- ชมปราสาทหินพิมาย - ชมไพร่งามและรับประทานผักผลไม้พิมาย - แวะซื้อของที่ระลึก เช่น เส้นหมี่พิมาย	อำเภอยี่งอ จังหวัดนครราชสีมา
	- เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ	

ที่มา : ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ, 2550

3) เที่ยวชัยภูมิ ซึ่งมีทุ่งดอกกระเจียวที่บ้านในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม เริ่มต้นด้วยการชมทุ่งดอกกระเจียวที่บ้านทรายทอง ป่าหินล้านปี ป่าหินงามที่อำเภอสว่างแดนดิน และน้ำตกพุนพิน อำเภอสว่างแดนดิน เดินทางมายังสามแยกโคกกรังด้วยระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร จากนั้นเดินทางต่ออีก 4 กิโลเมตรถึงสวนจันทน์เทพพิทักษ์ซึ่งเป็นสวนสำหรับเสริมสร้างสุขภาพของหมอแสง นามตะหมอพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการตรวจพลังชีวิต การเสริมสร้างสุขภาพด้วยสมุนไพร ซึ่งหมอแสงมีประสบการณ์การศึกษาดูงานในประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาวและเวียดนาม นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การเสริมสร้างสุขภาพตนเองแบบพื้นบ้านกับกลุ่มหมอพื้นบ้านของหมอแสงได้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านที่บ้านหมอแสง นามตะ ใช้เวลาอย่างน้อย 2 วัน โดยค้างคืนที่สวนจันทน์เทพพิทักษ์ ซึ่งมีกระท่อมหลังเล็กๆ จำนวน 5-6 หลัง พักได้หลังละ 3-4 คน หรืออาจจะพักบังกะโลของเครือข่ายที่อยู่ติดกับสวนจันทน์เทพพิทักษ์ก็ได้ กิจกรรมอื่นที่จัดเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ คือ การเดินป่าเพื่อศึกษาสมุนไพรในสวนของหมอแสง ชมกระบวนการผลิตผงนัวที่นำมาใช้แทนผงชูรสสำหรับปรุงอาหาร การปฏิบัติสมาธิ ซึ่งการพักที่สวนจันทน์เทพพิทักษ์ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเมนูอาหารสุขภาพที่ปลอดสารพิษ โดยมีทั้งอาหารที่ปรุงจากผักพื้นบ้านและอาหารอื่นๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวสนใจจะปฏิบัติธรรมที่วัดป่าสุทธจินดา ก็สามารถเดินทาง

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ต่อจากสวนจันทน์เทพพิทักษ์ เป็นระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร ซึ่งสวนจันทน์เทพพิทักษ์สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละประมาณ 50-60 คน โดยต้องประสานงานล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน

ตาราง 26 กิจกรรมการท่องเที่ยวชมทุ่งดอกกระเจียวถึงสวนจันทน์เทพพิทักษ์
หมอแสง นามตะ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

วัน/เวลา	กิจกรรม	สถานที่
วันที่ 1	- ชมทุ่งดอกกระเจียว	อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
	- เทียวป่าหินล้านปี ป่าหินงาม	
	- ชมทุ่งดอกกระเจียว	
	- เทียน้ำตกพนา	
วันที่ 2	- เดินทางไปชมสวนจันทน์เทพพิทักษ์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพ	อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
	- รับประทานอาหารเย็นปลอดสารพิษ	
	- พักค้างคืนที่สวนจันทน์เทพพิทักษ์	
	- ออกกำลังกายยามเช้า	
	- ปฏิบัติสมาธิเพื่อให้อารมณ์สงบ	
	- ตรวจพลังชีวิตและการเสริมสร้างสุขภาพ ด้วยสมุนไพร	
	- เดินป่าเพื่อศึกษาสมุนไพรในสวนของหมอแสง	
	- รับประทานอาหารกลางวันปลอดสารพิษที่สวนจันทน์เทพพิทักษ์	
	- ชมกระบวนการผลิตผงนิ้วของเครือข่ายหมอพื้นบ้านที่สวนจันทน์เทพพิทักษ์	
	- เลือกซื้อสมุนไพรเพื่อสุขภาพของกลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านสวนจันทน์เทพพิทักษ์	
	- เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ	

ที่มา : ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ, 2550

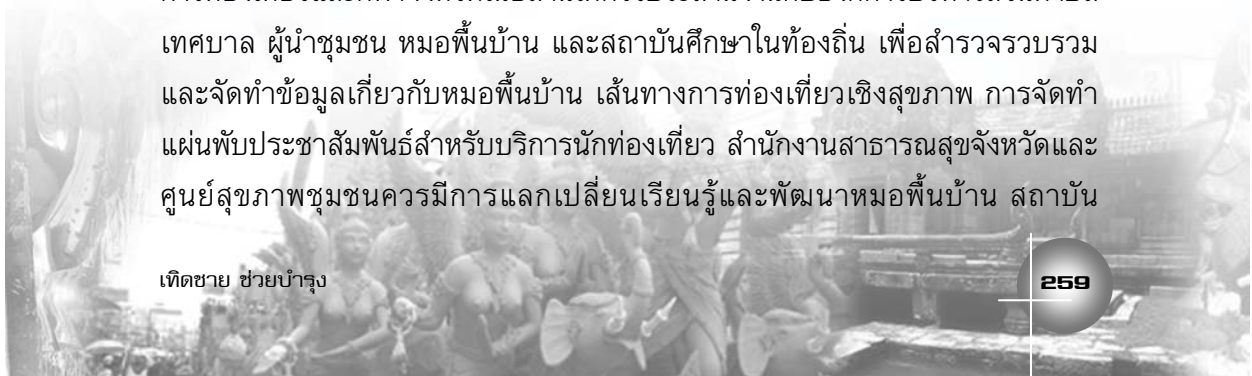

2. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจึงสามารถพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้มีศักยภาพและยั่งยืนได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ทั้งในส่วนของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ บริษัทนำเที่ยวและภาคเอกชน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ดังนี้คือ

1) ท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนให้มีถนนคอนกรีตหรือลาดยางที่ได้มาตรฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน พัฒนาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค มีไฟฟ้าทั่วถึง มีการพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนให้สวยงามร่มรื่นแต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต งานบุญพื้นบ้าน งานประเพณี แหล่งธรรมชาติที่สวยงามและการประกอบอาชีพหลักในชุมชนเป็นความโดดเด่นของท้องถิ่นที่ต้องอนุรักษ์ไว้สืบไป การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งปฏิบัติธรรม ศูนย์รวมจิตใจ และประกอบกิจกรรมทางศาสนา การพัฒนาด้านสุขอนามัยและความสะอาดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ชาวบ้านและร้านค้าในชุมชนให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาดให้ถูกสุขอนามัย มีอาหาร น้ำดื่มและที่พักที่สะอาดและปลอดภัยไว้รองรับและบริการนักท่องเที่ยว ส่วนหมอบ้านต้องพัฒนาและสร้างเครือข่ายให้มีคุณภาพและมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ โดยเน้นคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ประสิทธิภาพในการรักษา คุณภาพและความสะอาดของสถานที่ให้บริการ ทั้งนี้ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราค่าบริการที่ยุติธรรม ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การมีอัธยาศัยไมตรี การยิ้มแย้มแจ่มใสของชาวบ้าน ความจริงใจ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดึงดูดและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

2) หน่วยงานภาครัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดในอีสานใต้ควรประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้นำชุมชน หมอบ้าน และสถาบันศึกษาในท้องถิ่น เพื่อสำรวจรวบรวมและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับหมอบ้าน เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การจัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับบริการนักท่องเที่ยว สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและศูนย์สุขภาพชุมชนควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาหมอบ้าน สถาบัน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การศึกษาควรพัฒนาให้เป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยว การจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน การจัดอบรมมัคคุเทศก์เพื่อบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงาม อนุรักษ์คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชที่เป็นสมุนไพรต่างๆ และรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นไว้ต่อไป

3) บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ควรประสานงานกับหมอพื้นบ้านในชุมชนเพื่อนัดหมาย แจ้งจำนวนนักท่องเที่ยวและวันเวลาที่จะใช้บริการล่วงหน้าอย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์ เพื่อหมอพื้นบ้านจะได้เตรียมความพร้อม ในขณะเดียวกันบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ควรประสานงานกับชุมชน เรื่องโปรแกรมการท่องเที่ยว และควรวางแผนจัดเตรียมกิจกรรมอื่นๆ รองรับนักท่องเที่ยว ในกรณีนักท่องเที่ยวต้องการรักษาหมอพื้นบ้าน มัคคุเทศก์ควรเตรียมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน การเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติและสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในขณะที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนการแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบและเตรียมตัวล่วงหน้า

4) นักท่องเที่ยว ควรศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว สภาพชุมชน วิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณีของผู้คนในท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งที่พึงระวัง ข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ ตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น เตรียมของใช้ส่วนตัวที่จำเป็น ต้องร่วมกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมและไม่ส่งเสียงดังรบกวนวิถีชีวิตที่เงียบสงบของผู้คนในชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้เป็นการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวในเชิงรุก อีกทั้งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติที่เน้นการเสริมสร้างสุขภาพ และการป้องกันโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าการรักษาโรค เพื่อช่วยให้คนไทยมีสุขภาพดีทั่วหน้า โดยบูรณาการการดูแลสุขภาพ

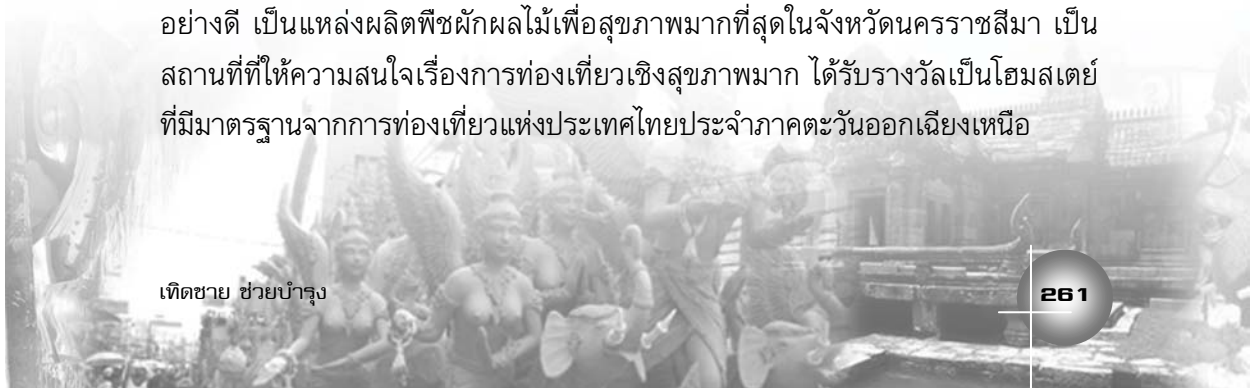
สุขภาพกับการท่องเที่ยว จึงควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่เน้นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการด้านสุขภาพแบบองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งจากผลการศึกษาของศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ (2550) พบว่า ผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ของอีสานใต้ มีดังนี้

1. **ผลิตภัณฑ์ที่พักออาศัย (อ=อาศัย)** ที่มีลักษณะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนที่เหมาะสมสวยงาม ผลการสำรวจในกลุ่มจังหวัดต่างๆ ของอีสานใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1) จังหวัดนครราชสีมา มีสถานที่พักออาศัยที่เป็นของภาครัฐและเอกชน และมีองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์พักออาศัยที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่งเนื่องจากมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวตลอดปี แหล่งผลิตภัณฑ์พักออาศัยส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอปักธงชัย อำเภอวังน้ำเขียวและอำเภอปากช่อง โดยพบว่าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่มีผลิตภัณฑ์พักออาศัยอยู่ในระดับดีมากจนได้รับรางวัลจากสถาบันอันทรนเกียรติเป็นเครื่องยืนยันใน พ.ศ.2549 จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

- สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว ได้รับรางวัลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีเด่นจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 600 คน มีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี เนื่องจากมีศักยภาพทางด้านบุคลากรระดับบริหารและเจ้าหน้าที่ของสถานีใส่ใจที่จะดูแลให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อสุขภาพ มีการประชาสัมพันธ์ มีเว็บไซต์ของสถานที่แห่งนี้สวยงาม และมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว

- อำเภอวังน้ำเขียว มีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 200 คน ทั้งรูปแบบรีสอร์ทและโฮมสเตย์ มีความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี เป็นแหล่งผลิตพืชผักผลไม้เพื่อสุขภาพมากที่สุดจังหวัดนครราชสีมา เป็นสถานที่ที่ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาก ได้รับรางวัลเป็นโฮมสเตย์ที่มีมาตรฐานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำปีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

จังหวัดนครราชสีมามีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
 แบบสมัยใหม่ จำนวนไม่น้อย ดังตาราง 27

ตาราง 27 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ชื่อที่พัก	ที่ตั้งและลักษณะที่พัก
1. กระโจมดิน นันทัก	58 หมู่ 17 ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โรงแรมที่เน้นการออกแบบให้เข้ากับสภาพของธรรมชาติรอบข้าง บ้านพัก แต่ละหลังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น บ้านริมผา บ้านริมธาร บ้านริมฝาย และบ้านเลียนาที่ใกล้ชิดธรรมชาติ บรรยากาศ ห้องน้ำแบบ OUT DOOR
2. บ้าน ไร่เกษรธรณ	24 ซอยเทศบาล 1 อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กระโจมไม้หลัง เล็กๆ มีระเบียงหน้าบ้านที่สร้างไว้ท่ามกลางธรรมชาติในสวนพฤษชา ขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีบริเวณสำหรับกางเต็นท์และแคมป์ไฟที่มองเห็น ทิวเขาเป็นแนวยาว ซ้อนทับกับฟ้าสีจางๆ ในยามเย็น
3. บ้านบุไทร โฮมสเตย์	บ้านบุไทร หมู่ 4 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สัมผัสบรรยากาศสถานที่พักแบบโฮมสเตย์ชานแท้ ทดลองใช้ชีวิตอยู่กับ ชาวบ้านจริงๆ แล้วจะพบว่าบางสิ่งบางอย่างเงินซื้อไม่ได้
4. วิลเลจฟาร์ม/ ไวน์เนอร์รี่	103 หมู่ 7 บ้านไผ่งาม ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา บ้านพักในแบบฟาร์มสเตย์ที่รังสรรค์สุดแสนคลาสสิก ท่ามกลางบรรยากาศ สุดโรแมนติกของไร่องุ่นและทิวเขาพร้อมด้วยบริการการนวดแผนไทยและ สปาองุ่น โดยใช้ผลิตภัณฑ์จากองุ่นในไร่ล้วนๆ หรือจะผ่อนคลายด้วย การเล่นน้ำในสระน้ำเลียบริมผา ชมทัศนียภาพยามบ่าย ชมคอนเสิร์ต คุณภาพในโรงหนังบ้านนอก ยามดึกชมดาวเคลื่อนฟ้า จิบไวน์ คลอด้วย เสียงดนตรีอันแสนคลาสสิก
5. บ้านไร่กุลละ วณิชย์	444/4 ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ห้องพักรูปหลากหลายแบบ ท่ามกลางบรรยากาศของสายหมอกยามเช้า โอบล้อมด้วยขุนเขาและความสวยงามของธรรมชาติ มีบริการเต็นท์และ แคมป์ไฟ พร้อมเวทีกลางแจ้งและห้องสัมมนาซึ่งมีอุปกรณ์ครบครัน

ชื่อที่พัก	ที่ตั้งและลักษณะที่พัก
6. บ้านไร่ ริมธาร	105 หมู่ 1 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา บ้านพักสไตล์ชนบทเป็นธรรมชาติ เรือนไม้สวยงามท่ามกลางแมกไม้เขียวขจี ทำให้เกิดความรู้สึกเงียบสงบ เหมาะแก่การพักผ่อนโดยแท้
7. สวนวังน้ำ	บ้านไทยสามัคคี ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สถานที่พักที่อิงแอบด้วยบรรยากาศแบบบ้านสวน บ้านกลางน้ำ และ บ้านพักแบบไทยที่โอบล้อมด้วยสายหมอก ลมพัด สายน้ำพริ้วไหว เป็นระลอก พาเอาความเย็นสบายจากสระน้ำมาให้ สร้างความสดชื่น ได้เป็นอย่างดี
8. สวนพฤกษา คิลาวารี	143 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา บ้านพักท่ามกลางสวนธรรมชาติ ในบรรยากาศส่วนตัวที่คุณเลือกได้ หากชอบความหรูหรา อยู่สบายก็เลือกบ้านแบบทรงไทย แต่หากรักสนุก ต้องการใช้ชีวิตแบบกลางแจ้งก็เลือกกางเต็นท์
9. สวน คุณต่อ	41 หมู่ 3 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว ผู้บริหารของแหล่งนี้มีแนวคิด เรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมานานกว่า 15 ปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ บริการด้านอาหารเพื่อสุขภาพ
10. อุทยาน แห่งชาติเขา ใหญ่	อำเภอปากช่อง ป่าเขาใหญ่มีพรรณไม้มีค่าและพืชสมุนไพรนานาชนิดที่ควร อนุรักษ์ไว้ เหมาะกับการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ สมัยใหม่ สามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามลักษณะของกลุ่ม นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีพรรณไม้ที่เป็นสมุนไพรมากมาย เช่น เตยน้ำ เป็นไม้เลื้อยที่มีกลิ่นคล้ายตะไคร้ภายในมีท่อลำเลียงน้ำขนาดใหญ่ สามารถนำมาดื่มได้ สุรามริด ใช้ดอกเหล้าแก้ปวดหลังปวดเอว กะเพราต้น เป็นไม้ใหญ่ยืนต้น แก้วปดทอง ขับลม เป็นต้น มีสถานที่ที่น่าสนใจในอุทยาน ได้แก่ น้ำตกกองแก้ว น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวไทร- เหวประทุน น้ำตกเหวนรก น้ำตกไม้ปล่อง ล่องแก่งลำตะคอง เป็นต้น
11. โรงไฟฟ้า พลังน้ำ ลำตะคอง	อำเภอปากช่อง เป็นสถานที่พักที่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพได้

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

2) จังหวัดชัยภูมิมีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จำนวนไม่มาก ดังตาราง 28

ตาราง 28 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยในจังหวัดชัยภูมิ

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก
อุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโดน	มีบ้านพักหลายแบบให้เลือกตามจำนวนของผู้พักในลักษณะครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีความสนใจที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่เพราะเชื่อว่ามีทรัพยากรทางด้านสถานที่ บุคคล อาหารพื้นบ้านที่เหมาะสมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เป็นบ้านพักแบบหลังและแบบที่พักเป็นกลุ่ม บ้านมีขนาดเล็กสภาพบ้านเรือนเป็นบ้านเก่าที่สร้างแบบไม่ปรมาณิต ใช้ไม้กระดานทำฟาบานอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดโดนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่มาก
อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	ฤดูการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อยู่ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม อากาศเย็นสบาย มีหมอกหนาในช่วงเช้า ดอกกระเจียวสีล้นสดใสบานในช่วงฤดูฝน เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศ หากมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว น่าจะได้รับความสนใจมาก และสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวที่สนใจดูแลสุขภาพให้มาท่องเที่ยวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ห้องพักของอุทยานมีไม่มาก และไม่คึกคักยกเว้นช่วงฤดูการท่องเที่ยว

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

3) จังหวัดบุรีรัมย์ มีสถานที่และหน่วยงานที่มีองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่ง เนื่องจากมีภูมิประเทศภูมิอากาศ ผลิตภัณฑ์และสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ดังตาราง 29

ตาราง 29 ผลลัพธ์ที่พิกอาศัยในจังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก
บุรีรัมย์เลค พาร์ค รีสอร์ท	ที่พัก ลิงแวดล้อมสวยงาม เจ้าหน้าที่มีความสนใจและมีแนวคิดที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีทรัพยากรด้านพืชผักผลไม้ที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งดูนกมากกว่า 150 ชนิด เป็นนกในท้องถิ่น นกต่างถิ่นและนกอพยพหนีอากาศหนาวเย็น จะมีนกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ผู้เข้าพักส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนที่เข้าค่าย ทางรีสอร์ทมีกิจกรรมดูนก walk rally และแคมป์ไฟ บ้านพักจะหันหน้าไปหาอ่างเก็บน้ำ มีระเบียงกว้างสำหรับ นั่งพักผ่อนหรือทำงาน มองออกไปจะเห็นคนพายเรือหาปลาอยู่ในอ่างเก็บน้ำ

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

4) จังหวัดสุรินทร์ มีผลลัพธ์ที่พิกอาศัยไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นโรงแรมในเมืองบ้านพักของเอกชน ในอนาคตหากผู้บริหารหรือเจ้าของที่พักต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ก็สามารถดำเนินการได้ไม่ยาก

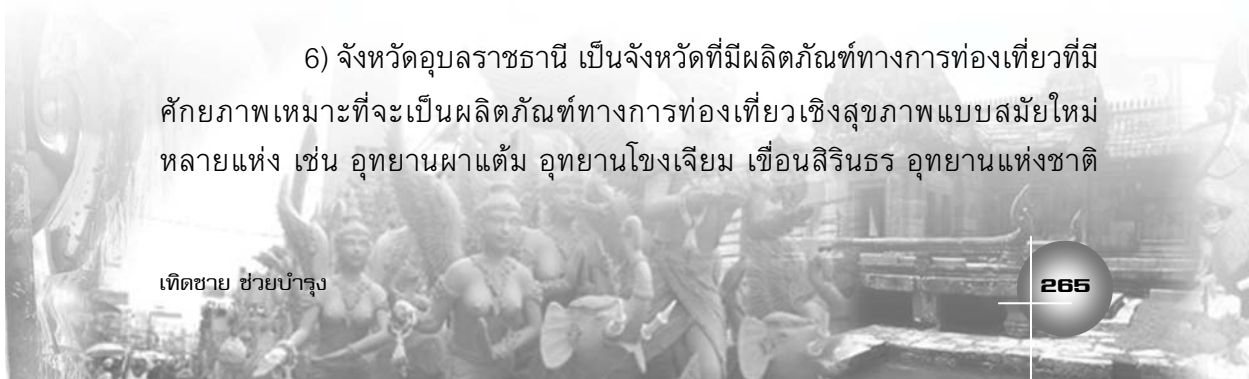
5) จังหวัดศรีสะเกษ มีผลลัพธ์ที่พิกอาศัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ จำนวนไม่มาก ดังตาราง 30

ตาราง 30 ผลลัพธ์ที่พิกอาศัยในจังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก
อุทยานแห่งชาติ เขาพระวิหาร	มีผลลัพธ์ที่พิกอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสมัยใหม่ ซึ่งเป็นบ้านเรือนแถวและบ้านหลังเดี่ยว ตั้งอยู่บนเนินเขา อยู่ใกล้แหล่งวัฒนธรรมที่จะช่วยพัฒนาจิตวิญญาณ โดยมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

6) จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเหมาะที่จะเป็นผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่หลายแห่ง เช่น อุทยานผาแต้ม อุทยานโขงเจียม เขื่อนลือรินทร์ อุทยานแห่งชาติ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ภูจอง-นายอย อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ เป็นต้น รวมทั้งมีรีสอร์ท และโฮมสเตย์ที่สามารถจะจัดกิจกรรมเชิงสุขภาพได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น อาริยารีสอร์ท ซึ่งมีสวนผักปลอดสารพิษไว้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ดังตาราง 31

ตาราง 31 ผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยในจังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อที่พัก	ลักษณะที่พัก
อุทยานแห่งชาติผาแต้ม	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสมัยใหม่และจุดเด่นของที่พัก คือ ทิวทัศน์ของผาแต้มในยามเช้าและเย็น
อุทยานแห่งชาติโขงเจียม	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่จุดเด่นของที่พัก คือ แวดล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่
อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่จุดเด่นของที่พัก คือ น้ำตกและสิ่งแวดล้อมที่ร่มเย็น
อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่จุดเด่นของที่พัก คือ น้ำตกและสิ่งแวดล้อมที่ร่มเย็น
บ้านพักของเขื่อนสิรินธร	มีผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่จุดเด่นของที่พัก คือ สิ่งแวดล้อมที่ถูกตกแต่งไว้อย่างทันสมัยและมีภูมิทัศน์ของเขื่อนที่สวยงาม
อาริยารีสอร์ท	เป็นบ้านพักที่ใกล้กับแม่น้ำ มีบริเวณปลูกพืชปลอดสารพิษไว้บริการลูกค้า

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

2. ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ (อ=อาหาร) เป็นอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพที่มีผลิตภัณฑ์ของพื้นที่เป็นองค์ประกอบ ที่สามารถจัดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ มีความปลอดภัย ปลอดสารพิษหรือมีคุณค่าทางยา เป็นสมุนไพรเพื่อสุขภาพ เช่น จังหวัดนครราชสีมา มีวัดฤดูบิที่เป็นคลังอาหารเพื่อสุขภาพหลายชนิด กระจายไปตามอำเภอต่างๆ ที่มีชื่อเสียงและนักท่องเที่ยวรู้จักจากสื่อต่างๆ รวมทั้งการบอกต่อกันมา ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียวมีชื่อเสียงในการเป็นศูนย์สาริตและแปรรูปเห็ดหอม ซึ่งปลูกโดยชาวบ้านในชุมชนอันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่แท้จริง ไร่ผลไม้ที่มีชื่อเสียง คือ ไร่ธัญญพร มีผลไม้ปลอดสารพิษ ทั้งส้ม องุ่น และแก้วมังกร ผักสลัดเมืองหนาวที่ปลอดสารพิษที่สวนลุงไกร สวนคุณสมชาย สวนลุงราญ จึงไม่ยากที่ผู้ประกอบการจะจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ

สมัยใหม่ และผู้ดูแลที่พักจะจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวได้ทุกมื้อ
อำเภอปากช่อง มีตลาดผลไม้กลางดงเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรของ
จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีอาหารสำเร็จรูปที่ผลิตโดย
ชุมชนรวมทั้งอาหารแปรรูป สมุนไพรเพื่อสุขภาพในรูปแบบอาหารแห้ง น้ำสมุนไพรที่
สามารถบริการให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคระหว่างร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ได้ตลอดทั้งปี ส่วนจังหวัดชัยภูมิ อาหารเพื่อสุขภาพเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ที่มีชื่อเสียง คือ เครื่องดื่มน้ำผลไม้ที่บรรจุอยู่ในขวดแก้ว ได้แก่ น้ำมะเเฒ่า
น้ำลูกสำรองและน้ำมะขามป้อมของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนหนองสังข์ ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์ อาหารเพื่อสุขภาพที่เห็นชัดเจน คือ
ผักปลอดสารพิษ เช่น กะหล่ำ มะเขือยาว ใบแมงลัก โหระพา เป็นต้น จากเกษตรกร
รายย่อยที่ปลูกผักบริเวณริมอ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้มีการเลี้ยงปลาควบคู่กับการปลูกผัก
ดังนั้น อาหารประเภทปลาเผาจิ้มแจ่วรับประทานกับผักสดๆ หรือปลาทอดเป็นอาหาร
ที่มีชื่อเสียงมาก เป็นต้น

3. ผลลัพธ์การออกกกำลังกาย (อ=ออกกกำลังกาย) หมายถึง กิจกรรม
ส่งเสริมการออกกกำลังกายในรูปแบบที่ใช้อุปกรณ์ สถานที่ ทรัพยากรในแหล่งนั้นเป็น
ส่วนหนึ่งของการออกกกำลังกาย ผลลัพธ์ส่วนนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์
ที่พึงอาศัย เพราะหากที่พักตั้งในบริเวณที่มีธรรมชาติที่สวยงามก็จะได้ผลลัพธ์
การออกกออกกำลังกายร่วมกันไปด้วย และอาจจะเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่พึงอาศัยมีกิจกรรมที่
ทำให้ได้ออกกกำลังกายและได้เพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน นั่นหมายความว่านักท่องเที่ยว
จะได้ทั้งผลลัพธ์การออกกกำลังกาย และผลลัพธ์ด้านจิตใจและอารมณ์ มีดังนี้

1) จังหวัดนครราชสีมา ผลลัพธ์การออกกออกกำลังกายมักจะเป็น
ส่วนประกอบของผลลัพธ์ที่พึงอาศัย อาจเป็นสถานที่หรือมีอุปกรณ์ประกอบเพื่อ
ออกกกำลังกายหรือมีบุคลากรให้คำแนะนำในการออกกกำลังกาย เช่น

- สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว มี
กิจกรรมเดินชมพรรณไม้ระยะสั้นและระยะยาวซึ่งจะได้รับความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยา
และยังสามารถเชื่อมโยงกับปรัชญาชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถพิเศษอย่างหนึ่งของ
เจ้าหน้าที่แห่งนี้ กิจกรรมชมนกตอนเช้าก็ทำให้เกิดความเพลิดเพลินเช่นกัน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- อำเภอวังน้ำเขียวสามารถจัดให้เดินชมธรรมชาติ วังหรือขี้จักรยานเป็นทีมในอำเภอวังน้ำเขียวระหว่างชมธรรมชาติหรือเดินชมสวนดอกเบญจมาศ วังน้ำบริเวณน้ำตกหรือห้วยลำธารตามธรรมชาติ รวมทั้งขึ้นภูเขาเพื่อชมวิวและน้ำตกเป็นต้น โดยเจ้าของโฮมสเตย์หลายกลุ่มที่ได้รับการอบรมดูแลนักท่องเที่ยวเพื่อการเดิน วังและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

- อำเภอปากช่องเป็นสถานที่ที่มีโอกาสเป็นผลิตภัณฑ์ การออกกำลังกายมากเพราะมีทั้งเส้นทางเดินชมธรรมชาติที่สะดวกต่อการเดินหรือวิ่ง ซึ่งท้าทายต่อการออกกำลังกายหรือปั่นปาย ส่วนผลิตภัณฑ์ที่พักที่เป็นรีสอร์ท ก็จะมีเจ้าหน้าที่ในสถานบริการสุขภาพที่อยู่ใกล้เคียงคอยให้คำแนะนำเพื่อการออกกำลังกายที่ถูกต้อง

2) จังหวัดชัยภูมิ ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยเช่นเดียวกัน ดังนั้นผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายจึงเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของที่พัก เช่น อุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีทางเดินและวิ่งจากที่พักไปยังเชิงภูเขา ระยะทาง 2 กิโลเมตร อากาศสดชื่นเย็นสบาย บนภูเขามีสถานกว้างเพื่อออกกำลังกายตามอริยาศัย อุทยานแห่งชาติป่าหินงามเป็นป่าเต็งรัง ค่อนข้างแห้งแล้ง มีทางเดินเท้าที่จัดไว้ ไต่ระดับสูงขึ้นไปเรื่อยๆ เพื่อให้ได้ออกกำลังกาย เมื่อถึงบริเวณลานหินงาม ทิวทัศน์ทั่วไป มีหินหลากหลายรูปทรงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความสวยงามอย่างเป็นเอกลักษณ์ อากาศสดชื่น ลมเย็นพัดมาทำให้รู้สึกสบาย

3) จังหวัดบุรีรัมย์ ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยเช่นกัน เช่น บุรีรัมย์เลคพาร์ครีสอร์ท มีพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายเป็นกลุ่มที่บริเวณลานกว้างซึ่งมีต้นไม้ให้ร่มเงาบังแสงแดด ทำให้ได้สัมผัสอากาศบริสุทธิ์ในขณะที่ออกกำลังกาย

4) จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยเช่นกัน

5) จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย เช่นกัน

6) จังหวัดอุบลราชธานี ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายมีทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัยและจัดกิจกรรมออกกำลังกายเสริมให้นอกที่พัก กิจกรรม

การออกกำลังกายที่ทุกเพศทุกวัยสามารถทำได้ คือ การเดินและวิ่งรอบบริเวณที่พัก ส่วนการออกกำลังกายด้วยวิธีการอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ จะจัดอยู่ในห้องออกกำลังกายหรือสระว่ายน้ำซึ่งอยู่ภายในที่พัก เช่น เชื่อนลรีนธร ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายที่มีบริการแก่นักท่องเที่ยว คือ การเดินและวิ่งชมสถานที่และธรรมชาติ เช่น ที่อุทยานผาแต้ม อุทยานโขงเจียม เชื่อนลรีนธร อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ เป็นต้น

4. ผลลัพธ์ด้านจิตใจและอารมณ์ (อ=อารมณ์) คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายอารมณ์หรือทำให้จิตใจผ่องใส เช่น การวางแผนปัจจุบันสเปาเพื่อสุขภาพ การฟังธรรมะจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้น โดยแบ่งกลุ่มผลลัพธ์ด้านจิตใจและอารมณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** คือ กลุ่มผลลัพธ์เพื่อทำให้จิตใจผ่องใสจากการท่องเที่ยวซึ่งได้สัมผัสธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือได้พบหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับความศรัทธา ความเชื่อ ความนับถือส่วนตัวต่อสถานที่นั้นๆ **กลุ่มสอง** คือ กลุ่มผลลัพธ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับการการนวดเพื่อสุขภาพและสเปาเพื่อสุขภาพ **กลุ่มสาม** คือ กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยวโดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ

1) จังหวัดนครราชสีมา มีผลลัพธ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม

- **กลุ่มแรก** ในจังหวัดนครราชสีมา มีสถานที่สวยงามตามธรรมชาติเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวหลายแห่ง มีวัดและสถานที่สำคัญที่มีชื่อเสียงที่นักท่องเที่ยวมาถึงจังหวัดนครราชสีมาแล้วต้องการเข้าไปสัมผัส เพื่อได้มีโอกาสปฏิบัติกิจสร้างบุญกุศล หรือแสดงการสักการะสิ่งที่น่าสนใจเพื่อให้จิตใจผ่องใสเพราะได้สัมผัสกับสิ่งที่ตนเองนับถือศรัทธามี 30 แห่ง ได้แก่ วัดศาลาทอง ปราสาทหินพนมวัน อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิรุวงศ์ ศาลเจ้าพ่อช้างเผือก อนุสรณ์สถานนางสาวบุญเหลือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดศาลาลอย วัดป่าสระวัน แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ปราสาทหินนางรำ วัดหน้าพระธาตุ วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ปราสาทหินพิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย วัดเขาจันทร์งาม แหล่งหินตัด เมืองโบราณที่ตำบลเสมา ปราสาทพระโค ปราสาทเมืองแขก ปราสาทหินเมืองเก่า ปราสาทหินคู ประตูลุมพล วัดปราสาท วัดบ้านไร่

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วัดพระนอนธรรมจักรเสมาราม วัดพระนารายณ์มหาราช หลักศิลาจารึกรัชกาลที่ 5 สร้างทางรถไฟ อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ สถานที่ดังกล่าว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่สามารถเลือกให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

- **กลุ่มสอง** ในจังหวัดนครราชสีมา แหล่งที่พักมักจะมีบริการนวดเพื่อสุขภาพ สปาและสัคนบำบัดเป็นบริการเสริม เช่น ที่พักในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่องเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ ที่พักบางแห่งสามารถจัดให้บริการตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่พักอาศัย เช่น ที่พักโฮมสเตย์ในอำเภอวังน้ำเขียว หากผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ต้องการนำนักท่องเที่ยวไปรับบริการตามสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพก็สามารถดำเนินการได้

- **กลุ่มสาม** ในจังหวัดนครราชสีมา ที่อำเภอวังน้ำเขียวมีผู้นำทางจิตวิญญาณ ได้แก่ พระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมีความสามารถในการถ่ายทอดปรัชญาชีวิต การทำสมาธิ การทำวิปัสสนา ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่สามารถขอความร่วมมือในการเป็นผู้นำกิจกรรม การทำสมาธิ การทำวิปัสสนาเพื่อสงบจิตใจอันจะเกิดประโยชน์ต่อสุขภาพได้ นอกจากนี้ที่อำเภอวังน้ำเขียวยังมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา มีวิทยากรนำเพื่อทำกิจกรรมที่พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์อยู่หลายคน สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ชุมชนหรือหน่วยงานได้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ที่ศูนย์แห่งนี้ได้ดำเนินการให้กับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยจัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ คือ มีพระพุทธรูปไว้สักการะ มีลานธรรมะให้ฝึกสมาธิและฟังการบรรยายธรรมะได้หลายคน

2) จังหวัดชัยภูมิ มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่มเช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** ได้แก่ พระธาตุในอำเภอต่างๆ พระพุทธรูปในถ้ำ พระพุทธรูปสมัยทวารวดี วัดที่มีลักษณะเด่นสวยงามหลายแห่งมีพระที่มีชื่อเสียงหลายรูปที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย คนจำนวนมากมักจะมากราบไหว้ขอพร หรือขอพรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล **กลุ่มสอง** ที่พักที่มีบริการด้านนวดเพื่อสุขภาพ สปาและสัคนบำบัดมีจำนวนน้อย ร้านสปาที่ได้มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขมีจำนวนหนึ่งซึ่ง

นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ **กลุ่มสาม** จังหวัดชัยภูมิมีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล วัดป่าสุคะโตหรือวัดเอราวัณ เป็นต้น

3) จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่มเช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** จังหวัดนี้มีปราสาทหินหลายแห่ง มีสถานที่ที่เป็นธรรมชาติทำให้จิตใจผ่อนคลายหลายแห่ง เช่น วนอุทยานเขากระโดง **กลุ่มสอง** แหล่งที่พักส่วนใหญ่มีบริการด้านนวดเพื่อสุขภาพหรือสปาหรือสุคนธ์บำบัด มีร้านสปาจำนวนหนึ่งที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงให้ได้มาตรฐานซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ **กลุ่มสาม** จังหวัดบุรีรัมย์มีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น หลวงปู่จันทร์แรม เขมสิริ วัดระหาน เป็นต้น

4) จังหวัดศรีสะเกษ มีผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ทั้ง 3 กลุ่ม เช่นเดียวกัน **กลุ่มแรก** จังหวัดนี้เป็นดินแดนแห่งอารยธรรมขอม มีสถานที่ที่เป็นธรรมชาติทำให้จิตใจผ่อนคลายหลายแห่ง เช่น ปราสาทเขาพระวิหารซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เมื่อได้เข้าไปสัมผัสจะรู้สึกอึ้งอัมในวัฒนธรรมโบราณที่มีความสวยงามและแสดงถึงภูมิปัญญาของคนในสมัยนั้น **กลุ่มสอง** แหล่งที่พักส่วนใหญ่มีบริการด้านนวดเพื่อสุขภาพหรือสปาหรือสุคนธ์บำบัด แต่มีร้านสปาจำนวนน้อย **กลุ่มสาม** จังหวัดศรีสะเกษมีพระที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหลายรูป เช่น พระอาจารย์สุโข กตบุญโญ วัดสุพรรณรัตน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวต้องการผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจและอารมณ์ **กลุ่มแรก** คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้จิตใจผ่อนคลายจากการได้สัมผัสธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือได้พบหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับความศรัทธา ความเชื่อและความนับถือต่อสถานที่นั้นๆ คิดเป็นร้อยละ 65.9 **กลุ่มสอง** คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการการนวดเพื่อสุขภาพและสปาเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 34.5 **กลุ่มสาม** คือ กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจิตใจที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิญญาณซึ่งจัดให้นักท่องเที่ยวโดยมีผู้นำให้ปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 58.7 ซึ่งผู้อำนวยการหรือผู้ดูแลสถานที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

สมัยใหม่มีความพร้อมและสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์ด้านจิตใจ
 และอารมณ์ได้ทั้ง 3 กลุ่ม

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในอีสานใต้

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในอีสานใต้ตามองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม คือ สุขภาพกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ รูปแบบกิจกรรมจึงคำนึงถึงการจัดที่พักและสิ่งแวดล้อมให้มีสัญลักษณ์ที่เหมาะสม (อ=อาศัยและอนามัย) การดูแลสุขภาพด้านอาหารและเครื่องดื่มตลอดระยะเวลาการท่องเที่ยวให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ (อ=อาหาร) การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกายที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการออกกำลังกาย (อ=ออกกำลังกาย) การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์หรือสปาเพื่อสุขภาพที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการผ่อนคลายอารมณ์ (อ=อารมณ์) สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ ใช้เวลา 2-3 วัน และใช้เวลา 4-5 วัน ดังตาราง 32 และตาราง 33

ตาราง 32 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะเวลา 2-3 วัน

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
วันที่ 1	07.00	เดินทางเข้าที่พัก	อ=อาศัย และ อ=อนามัย
	07.30	ประเมินสุขภาพเบื้องต้น	อ=อนามัย
	08.00	รับประทานอาหารเช้าซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
	09.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับกับ การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	อ=ออกกำลังกาย
	12.00	รับประทานอาหารกลางวันซึ่งเป็นอาหาร เพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
	13.00	พักผ่อน	
	14.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับกับ กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์	อ=ออกกำลังกาย และ อ=อารมณ์
	15.00	อาหารสลับเครื่องดื่มระหว่างมือ ซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
	16.00	สปาเพื่อสุขภาพหรือสวดมนต์บำบัดหรือ การกดจุด หรือการนวดเพื่อสุขภาพ	อ=อารมณ์
	17.00	กิจกรรมออกกำลังกาย สลับกับ การผ่อนคลายกล้ามเนื้อระยะสั้น	อ=ออกกำลังกาย
	18.00	รับประทานอาหารเย็น อาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
วันที่ 2	07.30 เวลาอื่นๆ	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ที่สอดคล้อง กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ เหมือนวันอื่นๆ และสามารถปรับได้ตาม ความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	อ=อารมณ์
วันที่ 3	07.30 เวลาอื่นๆ	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ที่สอดคล้อง กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ เช่นเดียวกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	อ=อารมณ์
	18.00	ประเมินสุขภาพก่อนเดินทางกลับ เดินทางกลับ	อ=อนามัย

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตาราง 33 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ระยะเวลา 4-5 วัน

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
วันที่ 1	07.00	เดินทางเข้าที่พัก ณ แหล่งที่ 1	อ=อาศัย และ อ=อนามัย
	07.30	ประเมินสุขภาพเบื้องต้น	อ=อนามัย
	08.00	รับประทานอาหารเช้าซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
	09.00	ให้คำแนะนำวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมรายบุคคล สลับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	อ=ออกกำลังกาย
	12.00	รับประทานอาหารกลางวันซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
	13.00	พักผ่อน	
	14.00	ให้คำแนะนำวิธีการออกกำลังกายสลับกับกิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์	อ=ออกกำลังกาย และ อ=อารมณ์
	15.00	อาหารสลับเครื่องดื่มระหว่างมือซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
	16.00	สปาเพื่อสุขภาพหรือสวดมนต์บำบัดหรือการกดจุด หรือการนวดเพื่อสุขภาพ	อ=อารมณ์
	17.00	กิจกรรมออกกำลังกายสลับกับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อระยะสั้นๆ	อ=ออกกำลังกาย
	18.00	รับประทานอาหารเย็นซึ่งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ	อ=อาหารเพื่อสุขภาพ
วันที่ 2-3	07.30 เวลาอื่นๆ	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ เช่นเดียวกันกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยวและเดินทางไปเข้าที่พักแหล่งที่ 2	อ=อารมณ์

วันที่	เวลา	กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
วันที่ 4	07.30 เวลาอื่นๆ	ประเมินสุขภาพเบื้องต้น (ปฏิบัติซ้ำ) เช่นเดียวกันกับวันที่ 1 และสามารถปรับได้ ตามความเหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว	อ=อนามัย
วันที่ 5	07.30 08.00 09.30 12.00	กิจกรรมการผ่อนคลายอารมณ์ที่สอดคล้อง กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำบุญ รับประทานอาหารเช้าซึ่งเป็นอาหารเพื่อ สุขภาพและทบทวนการประยุกต์กิจกรรม ผ่อนคลาย การเลือกอาหาร เครื่องดื่มเพื่อ สุขภาพไปใช้กับชีวิตประจำวัน นำเที่ยวแหล่งผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพใน ท้องถิ่นประเมินสุขภาพก่อนเดินทางกลับ รับประทานอาหารกลางวันและเดินทางกลับ	อ=อารมณ์ อ=อาหารเพื่อสุขภาพ อ=อารมณ์ อ=อาหารเพื่อสุขภาพ

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ มี
 2 แนวทาง คือ 1) ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานที่ให้
 บริการด้านสุขภาพ และ 2) ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน
 และหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ รายละเอียดดังตาราง 34

ตาราง 34 ผลการเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ
 สมัยใหม่ในอีสานใต้

ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ	ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่าง ผู้ประกอบการ ชุมชนและหน่วยงาน ที่ให้บริการด้านสุขภาพ
1. ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานกำหนด แผนการสำรวจผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพทั้ง 4 อ.	1. ร่วมกันสร้างยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยอาศัยทรัพยากรของ หน่วยงานต่างๆ เป็นหลัก
2. ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานกำหนด	2. ภาคเอกชนกำหนดแผนการตลาดร่วมกับ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ดำเนินการโดยผู้ประกอบการการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ	ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่าง ผู้ประกอบการ ชุมชนและหน่วยงาน ที่ให้บริการด้านสุขภาพ
แผนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อ การประชาสัมพันธ์ตลอดปี โดยคำนึงถึง ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	ภาครัฐ โดยคำนึงถึงการกระจายรายได้ให้ ชุมชน ส่วนหน่วยงานที่ให้บริการด้าน สุขภาพควรจัดเป็นแผนงานการเสริมสร้าง สุขภาพแบบองค์รวมให้กับประชาชนโดย ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่
3. ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานสำรวจ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการ การเสริมสร้างสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพ เช่น กลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุ กลุ่ม นักธุรกิจที่สนใจและต้องการสร้าง พลังอำนาจด้านสุขภาพ	3. หน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพ ใช้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ เป็นทางเลือกหนึ่งของผู้มีปัญหาสุขภาพ และกลุ่มที่ต้องการซ่อมแซมสุขภาพ รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างสุขภาพแบบ องค์รวมให้กับกลุ่มที่ต้องการให้ตนมี สุขภาพที่ดี ทำให้อายุยืนยาวอย่างมี คุณภาพ
4. ผู้ประกอบการสร้างทางเลือกการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่มีรูปแบบ หลากหลายทั้งระยะสั้นและระยะยาว	4. นักโภชนาการสร้างทางเลือก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในส่วนที่เป็น ผลิตภัณฑ์อาหาร นักวิทยาศาสตร์ การกีฬาหรือนักกายภาพบำบัดเป็นผู้เสนอ ผลิตภัณฑ์การออกกำลังกายโดยคำนึงถึง บริบทของที่พัก แพทย์หรือพยาบาลหรือ นักสุขภาพจิตให้การดูแลสุขภาพแบบ องค์รวม
5. ส่งเสริมชุมชนและผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้ง 4 ด้านให้มี การพัฒนาและใช้ผลิตภัณฑ์ในแหล่งนั้น	5. สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของ การมีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้ามาใน ชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ต่อไป

ที่มา : ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ, 2550

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ ทั้ง 2 แนวทางมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันตามประเด็นการดำเนินการ ที่สำคัญคือต้องตระหนักถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่าเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรมต่างๆ ทั้งเรือนสวนไร่นา ฟาร์มปศุสัตว์ และแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรทั้งจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ค่าบริการท่องเที่ยวและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประสบการณ์อีกรูปแบบหนึ่งของนักท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการปลูกจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรม

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาและอุบลราชธานี ทั้งๆ ที่อีสานใต้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมายทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือโบราณสถานขนาดใหญ่ รวมถึงมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งกัมพูชาและลาว แต่เนื่องจากอีสานใต้มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ทำให้การเดินทางจากแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งไปยังอีกแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งต้องใช้เวลาเดินทางนาน อีกทั้งขาดการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งเข้าด้วยกันจึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวในอีสานใต้ไม่ได้รับความนิยมเหมือนภูมิภาคอื่นๆ การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในภูมิภาคอีสานใต้ จึงมีความจำเป็นยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

อีสานใต้ เนื่องจากมีภูมิประเทศที่สวยงาม ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทั้งไร่ นา สวนผลไม้ สวนดอกไม้ สวนผักและฟาร์มปศุสัตว์ ซึ่งมีวิถีเกษตรที่พัฒนามาจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

จากผลการศึกษาของปองพล ธวัชหทัยกุล และคณะ (2550) พบว่าการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้ตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยวและด้านตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ลักษณะการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ 3) สภาพแวดล้อมและทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ 1) การบริการด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว 2) การบริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยว 3) ระบบการให้ความรู้และสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถและสาธารณูปโภคต่างๆ 5) ชีตจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และ 6) การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

3. ด้านตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 2) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และ 3) ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

เนื่องจากพื้นที่กว่าครึ่งหนึ่งของอีสานใต้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งหมดจึงทำได้ยาก ดังนั้นจึงคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดดำเนินการแล้วตามคำแนะนำของนักวิชาการด้านการเกษตรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งได้แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรในอีสานใต้ 40 แห่ง ดังตาราง 35

ตาราง 35 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ที่เปิดดำเนินการแล้ว

จังหวัด	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ชัยภูมิ	หมู่บ้านเขว้า ตำบลลุ่มผักชี อำเภอบ้านเขว้า	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ บ้านเลี้ยวน้อย อำเภอเมือง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านค่าน้อย อำเภอเมือง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	สวนส้มโอ ตำบลโนนทอง อำเภอโนนสมบูรณ์	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	สวนไม้แคระ อำเภอเทพสถิต	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	ไร่องุ่น หมู่บ้านวะตะแบก อำเภอเทพสถิต	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
นครราชสีมา	เทศกาลน้อยหน้าและของดี อำเภอปากช่อง	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	เทศกาลวันลำใยอินทรีและของดี เมืองสีคิ้ว	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	เทศกาลเบญจมาศบานในม่านหมอก	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	เทศกาลกินเข้าคำของดีอำเภอสูงเนิน	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	หมู่บ้านซิปใต้ ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านโนนสมบูรณ์ อำเภอปากช่อง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านวังษ์เกษตร อำเภอปากช่อง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านพวงพยอม อำเภอขามทะเลสอ	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

จังหวัด	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร
	หมู่บ้านหนองบัว อำเภอสีคิ้ว	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	สวนผักกลองไกร อำเภอวังน้ำเขียว	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	สวนเบญจมาศวิภา อำเภอวังน้ำเขียว	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	ฟาร์มโชคชัย อำเภอปากช่อง	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	สวนสวยคุณต๋อ อำเภอวังน้ำเขียว	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	สวนจินดาพงษ์ อำเภอวังน้ำเขียว	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	สวนสุชาดา อำเภอวังน้ำเขียว	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
	สวนเมืองพร อำเภอสีคิ้ว	รายบุคคลหรือรายกิจกรรม
บุรีรัมย์	ชุมชนหมอนไหมตาเป๊ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านปลูกไม้ผล อำเภอโนนสุวรรณ	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
สุรินทร์	เทศกาลงานช้าง อำเภอเมือง	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	หมู่บ้านท่องเที่ยวตำบลสวาย อำเภอเมือง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	สำนักงานหมอนไหม อำเภอเมือง	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านสามโคก อำเภอเขวาสินรินทร์	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
ศรีสะเกษ	เทศกาลเงาะ-ทุเรียน ของดีศรีสะเกษ	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	เทศกาลของดีศรีขุนหาญ	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	เทศกาลวันหอม-กระเทียมดี ศรีสะเกษ	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	งานหอมแดงชุมคำ	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	ชุมชนบ้านศรีชะโอศก อำเภอกันทรลักษณ์	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านชำตารมย์ อำเภอกันทรลักษณ์	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร

จังหวัด	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร
อุบลราชธานี	หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านชำมวง อำเภอกันทรลักษณ์	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์	รายบุคคลหรือรายการกิจกรรม
	งานเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	เทศกาลหรือปรากฏการณ์
	หมู่บ้านท่องเที่ยวตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร
	หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านปะอาว	ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้แบ่งผล
 การประเมินเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ และ
 2) ประเภทรายบุคคลหรือรายการกิจกรรมและประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว
 การเกษตร โดยจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว (ชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว
 การเกษตรและรายบุคคลหรือรายการกิจกรรม) จำแนกตามกลุ่มของนักท่องเที่ยว (กลุ่ม
 นักท่องเที่ยวทั่วไปและกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ) และ
 จำแนกตามผลิตผลทางการเกษตร (กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ กลุ่มเกษตรผสมผสาน
 กลุ่มไม้ผล กลุ่มสวนผัก และกลุ่มปศุสัตว์) ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทเทศกาลหรือ
 ปรากฏการณ์ในอีสานใต้ ดังตาราง 36 และยังพบอีกว่า งานเทศกาลที่จัดขึ้นส่วนใหญ่
 เป็นการจัดงานระดับท้องถิ่นหรือระดับจังหวัด ซึ่งนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้าชมงาน
 ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่หรือคนในภาคอีสาน ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้าชมงานมี
 ไม่มากนัก ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่ที่มีในงาน ได้แก่ กิจกรรมการแข่งขัน การประกวด
 สินค้าเกษตรและการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร

เทศกาล ชวนชม

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตาราง 36 ระดับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ในอีสานใต้

ระดับศักยภาพ	ร้อยละ
ต่ำ	30.00
ปานกลาง	30.00
สูง	40.00
รวม	100.00

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

2. ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรมและประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตรในอีสานใต้ ดังตาราง 37 และ 38

ตาราง 37 ระดับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรมและประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตรในอีสานใต้

ระดับศักยภาพ	ร้อยละ
ต่ำ	40.00
ปานกลาง	33.33
สูง	26.67
รวม	100.00

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

ตาราง 38 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือ
รายการกิจกรรมและประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร

ลำดับ	จังหวัด	ชื่อและที่ตั้ง	ประเภท ของ แหล่ง ท่องเที่ยว	ประเภทของ กลุ่ม นักท่องเที่ยว	ประเภท ของ ผลิตผล ทางการ เกษตร	ระดับ ศักยภาพ
1	ชัยภูมิ	หมู่บ้านเขว้า ตำบลลุ่มผักชี อำเภอบ้านเขว้า	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	สวนผัก	ปานกลาง
2	ชัยภูมิ	หมู่บ้านไหมไทย เฉลิมพระเกียรติ บ้านเลี้ยวน้อย	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผสมผสาน	ปานกลาง
3	ชัยภูมิ	หมู่บ้านค่าน้อย อำเภอมะนิ	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	เกษตร ผสมผสาน	สูง
4	ชัยภูมิ	ไร่องุ่น หมู่บ้าน วะตะแบก อำเภอสทิต	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ผล	สูง
5	ชัยภูมิ	สวนส้มโอ ตำบลโนนทอง อำเภอกะษตร สมบูรณ์	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว การเกษตร	ไม้ผล	สูง
6	ชัยภูมิ	สวนไม้กระ อำเภอสทิต	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ดอก/ ไม้ประดับ	ต่ำ
7	นครราชสีมา	สวนผักลุงไกร อำเภอ วังน้ำเขียว	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว การเกษตร	สวนผัก	ปานกลาง
8	นครราชสีมา	หมู่บ้านพวงพ ยอม อำเภอลาม ทะเลสอ	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	สวนผัก	ต่ำ
9	นครราชสีมา	หมู่บ้านชัยใต้	หมู่บ้าน	นักท่องเที่ยว	เกษตร	สูง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ลำดับ	จังหวัด	ชื่อและที่ตั้ง	ประเภท ของ แหล่ง ท่องเที่ยว	ประเภทของ กลุ่ม นักท่องเที่ยว	ประเภท ของ ผลิตผล ทางการ เกษตร	ระดับ ศักยภาพ
		ตำบลพญาเย็น อำเภอบางบาล	ท่องเที่ยว	การเกษตร	ผลผลิต	
10	นครราชสีมา	หมู่บ้าน วังเกษตร อำเภอบางบาล	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	เกษตร ผลผลิต	ต่ำ
11	นครราชสีมา	สวนสวยคุณต่อ อำเภอบางบาล วังน้ำเขียว	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผลผลิต	สูง
12	นครราชสีมา	หมู่บ้าน ไทยสามัคคี อำเภอบางบาล วังน้ำเขียว	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผลผลิต	สูง
13	นครราชสีมา	ฟาร์มโชคชัย อำเภอบางบาล	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผลผลิต	สูง
14	นครราชสีมา	หมู่บ้านหนองบัว อำเภอบางบาล	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ผล	สูง
15	นครราชสีมา	สวนจินดาพงษ์ อำเภอบางบาล วังน้ำเขียว	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ผล	ปานกลาง
16	นครราชสีมา	หมู่บ้าน โนนสมบูรณ์ อำเภอบางบาล	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	ไม้ผล	ต่ำ
17	นครราชสีมา	สวนบุญมาศ วิภา อำเภอบางบาล วังน้ำเขียว	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ดอก/ ไม้ประดับ	สูง
18	นครราชสีมา	สวนเมืองพร	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว	ไม้ดอก/	สูง

ลำดับ	จังหวัด	ชื่อและที่ตั้ง	ประเภท ของ แหล่ง ท่องเที่ยว	ประเภทของ กลุ่ม นักท่องเที่ยว	ประเภท ของ ผลิตผล ทางการ เกษตร	ระดับ ศักยภาพ
		อำเภอสีคิ้ว		ทั่วไป	ไม่ประดับ	
19	นครราชสีมา	สวนสุชาดา อำเภอ วังน้ำเขียว	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ดอก/ ไม้ประดับ	ปานกลาง
20	บุรีรัมย์	ชุมชนหม่อนไหม ตาเป็ก อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผสมผสาน	ต่ำ
21	บุรีรัมย์	หมู่บ้านปลูก ไม้ผล อำเภอ โนนสุวรรณ	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	ไม้ผล	ต่ำ
22	สุรินทร์	สำนักงาน หม่อนไหม อำเภอเมือง	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผสมผสาน	สูง
23	สุรินทร์	หมู่บ้านสามโคก อำเภอ เขวาสินรินทร์	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผสมผสาน	ปานกลาง
24	สุรินทร์	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว ตำบลสวาย อำเภอเมือง	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	ไม้ผล	ปานกลาง
25	ศรีสะเกษ	ชุมชน บ้านศรีชะโคก อำเภอ กันทรลักษณ์	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	เกษตร ผสมผสาน	สูง
26	ศรีสะเกษ	สวนสมเด็จพระ ศรีนครินทร์	รายบุคคล	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผสมผสาน	ปานกลาง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ลำดับ	จังหวัด	ชื่อและที่ตั้ง	ประเภท ของ แหล่ง ท่องเที่ยว	ประเภทของ กลุ่ม นักท่องเที่ยว	ประเภท ของ ผลิตผล ทางการ เกษตร	ระดับ ศักยภาพ
27	ศรีสะเกษ	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว บ้านชาตารมย์ อำเภอ กันทรลักษณ์	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	ไม้ผล	ปานกลาง
28	ศรีสะเกษ	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว บ้านชำม่วง อำเภอ กันทรลักษณ์	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว การเกษตร	ไม้ผล	ต่ำ
29	อุบลราชธานี	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว บ้านปะอ่าว	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	เกษตร ผสมผสาน	ปานกลาง
30	อุบลราชธานี	หมู่บ้าน ท่องเที่ยวตำบล บุเปือย อำเภอ น้ำยืน	หมู่บ้าน ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว ทั่วไป	ไม้ผล	ต่ำ

ที่มา : ปองพล ธีรวิทยกุล และคณะ, 2550

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสองประเภท
 สามารถจำแนกผลการประเมินได้ดังนี้

1. ผลการประเมินศักยภาพตามประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจำแนก
 ได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม และ
 ประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 ประเภทรายบุคคลนั้น มีระดับศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยว
 เชิงเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร โดยระดับคะแนนศักยภาพ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

เฉลี่ยเท่ากับ 23.05 คะแนน สูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยว ซึ่งมีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.36 คะแนน นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรมส่วนใหญ่มีระดับศักยภาพสูง คิดเป็นร้อยละ 54.55 ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตรส่วนใหญ่มีระดับศักยภาพสูง คิดเป็นร้อยละ 31.58

ทั้งนี้จากการพิจารณาคะแนนศักยภาพแยกตามปัจจัยใหญ่ๆ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรมมีค่าศักยภาพทางด้านบริการการท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร ดังนั้นเมื่อพิจารณาโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร จึงควรเร่งปรับปรุงการบริการการท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ ล้างอำนวยความสะดวก ทั้งที่จอดรถ ห้องน้ำและสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีทุกอย่างพร้อมและอยู่ในสภาพที่ดี จัดให้มีบุคลากรทางการท่องเที่ยวและมาตรการในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีระบบ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้สามารถพัฒนาศักยภาพให้เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

ตาราง 39 การเปรียบเทียบผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

รายการ	ประเภทรายบุคคล หรือรายกิจกรรม	ประเภทชุมชนหรือ หมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร	รวม
ระดับคะแนน (คะแนน)			
ค่าสูงสุด	26.93	26.15	26.93
ค่าต่ำสุด	17.23	13.07	13.07
ค่าเฉลี่ย	23.05	19.36	20.69
ค่าความแปรปรวน	3.28	3.89	4.03